

İÇİNDEKİLER

ORTADOĞU'DA VE TÜRKİYE'DE EMEK VE ADALET MÜCADELESİ SEMPOZYUMU

Birinci Oturum: Emek ve Adalet Meselesine Kuramsal Yaklaşımlar

(Moderatör: Suat Yalçın)

- I. Altay Ünaltay: Sudan'da Bir Müslüman Devrimci: Mahmud Muhammed Taha
- II. Cem Somel: Adalet için İktisadi Huruç
- III. İhsan Eliaçık: Kuran'da Eşitlik ve Sosyal Adalet
- IV. İlhami Güler: Politik Ekonomi ve Bir "Din" Olarak İslam
- V. Metin Karabaşoğlu: Risale-i Nur'a Göre Emek ve Adalet
- VI. Metin Kayaoğlu: Hanif Marksizm: İlerici Solculuktan "Gerici" Devrimciliğe
- VII. Birinci Oturum Soru-Cevap

İkinci Oturum: Emek ve Adalet Mücadelesinde Pratik Arayışlar

(Moderatör: Hidayet Şefkatli Tuksal)

- I. Casper İşçileri: Direniş Günlüğü
- II. Ahmet Örs: Birlikte Direnme Pratiği Üretmek
- III. Zeki Kılıçaslan: Türkiye'de Sınıf Mücadelesi ve Siyasal Kimlikler
- IV. İkinci Oturum Soru-Cevap

EMEK VE ADALET PLATFORMU - AMAÇ VE İLKELER

Not: Metinler, aksi belirtilmedikçe, konuşmacıların sempozyumda yaptıkları konuşmaların birebir dökümüdür.

Emek ve Adalet Meselesine Kuramsal Yaklaşımlar

Sudan'da Bir Müslüman Devrimci: Mahmud Muhammed Taha¹

Altay Ünalay

TAHA'NIN HAYATI

M. M. Taha, 1909'da Sudan'ın Rufaa şehrinde, nesiller boyu sufi geleneği sürdürmüş bir ailede dünyaya geldi. Küçük yaşta öksüz ve yetim kaldı. O ve üç kardeşine halası baktı ve bu sayede genç Mahmud okuyarak 1936'da Hartum'da Gordon Memorial College'i bitirdi. 1930'lardan beri bir İngiliz sömürgesi olan Sudan'ın bağımsızlığının ateşli bir destekçisiydi. Sudan'ın aydın kesimi ve geleneksel ulemasının sömürgecilere karşı teslimiyetçiliğini başkan itibaren sert dille eleştirdi. 1945'te kendi gibi düşünen aydınlarla Cumhuriyetçi Parti'yi kurdu. 1946'da sömürge makamlarınca tutuklandı ve hapsedildi. Ancak Cumhuriyetçi Parti'nin düzenlediği kitle protestolarıyla kısa sürede haptisten çıktı. Ama uzun süre dışarıda kalmadı; kısa süre sonra tekrar tutuklanarak 2 yıl hapse kondu. O dönemi kendi anılarında şöyle yazar: "Hapse düştüğümden kısa süre sonra bunun Rabbimin özel isteği olduğunu anladım ve O'nunla halvetim başladı." Bu 2 yıl ve salındıktan sonra Rufaa'daki evinin arkasında, çamurdan bir kulübede geçirdiği 3 yıllık uzlet dönemi sonunda, yeni bir anlayış ve aydınlanmaya kavuştu. 1951'de, uzletinden çıktığında, fikirlerini "Benim Yolum" adlı kitabında topladı. Bundan sonra CP bir siyasal parti vasfını terk ederek, bu yeni İslamî anlayışı savunan bir kardeşlik cemaatine dönüştü.

1955'te Sudan bağımsızlığına kavuşmadan az önce Taha nasıl bir devlet istediğine dair önerilerini *Esas-ı Düsturü's-Sudan* (Sudan Anayasası'nın Esasları) adlı kitabında topladı. Burada, bir başkanca yönetilen, federal, demokratik ve sosyalist bir cumhuriyet çağrısı yaptı. Ocak 1956'da ilan edilen bağımsızlıktan sonra anayasayı hazırlayacak kurucu meclise üye seçildi. Birkaç ay sonra yönetimin meclise, yersiz ve haksız müdahalelerini protesto ederek istifa etti. Sonuçta, halihazırdaki şeriatı uygun bir anayasa hazırlayan meclis,

¹ Yazının sempozyumda yaptığı konuşmanın kendisi tarafından genişletilmiş metin halidir.

bunu takdim edecekken Kasım 1958'de hükümet darbesi oldu, yönetim el değiştirdi, tüm partiler kapatıldı. 1960'da *İslam* adlı kitabı çıktı. Çok partili düzene geri dönülünce Taha, alışıldık siyasi parti faaliyeti yerine, görüşlerini konferanslar, basında yazılar ve kitaplarla savunmaya devam etti. 1966-67'de 3 kitabı yayımlandı: 1) *Tarik-i Muhammed* (Muhammed Yolu), 2) *Risaletü's-Salat* (Namazın Mesajı) ve 3) *er-Risaletü's-Saniye mine'l-İslam* (İslam'ın İkinci Mesajı). Ortadoğu siyasetinde Mısır'da Cemal Abdünnasır yönetimindeki Arap milliyetçisi rejime, öte yandan da Suudi Arabistan'ca ve kimi Arap ülkelerindeki Müslüman Kardeşler Hareketi'nce temsil edilen ilkel anlayışlara da karşıydı. Komünizme de yönelttiği eleştirilerine rağmen, 1965'te Sudan Komünist Partisi'nin yasaklanmasına karşı çıktı, bunu demokrasiden sapma ilan etti. Taha böylelikle, kendini susturmak isteyen, içeriden ve dışarıdan hayli düşman kazanmış oldu. Kasım 1968'de yetkisiz bir mahkemece "ridde" (dinden çıkma) suçlamasıyla ve sembolik de olsa idam isteğiyle yargılandı. Anayasal düşünce ve düşündüğünü açıklama hakkının olduğunu söyleyerek, böyle bir mahkemeye çıkmayı reddetti. Mahkeme onu suçlu buldu.

CK faaliyet sürelerinin önemli bir bölümünde, bir kadın hakları hareketi de oldu. Kardeşlik saflarına çok sayıda kadın üye katıldı. 1973'ten itibaren CK, Numeyri rejiminin baskıları altında fikirlerini yaymakta güçlüklerle karşılaştı. Tüm medya devlete aitti ve onlara yasaktı. Bu şartlar altında CK yeraltı yayınları hazırlamak ve sokak köşelerinde dağıtmak yoluyla seslerini duyurmaya çalıştı. 1970-80 arası bu güçlüklerle rağmen CK, Numeyri rejimini şeriat bahanesiyle, kadınları ve güneyi ezmeye kalkışmadıkça destekledi. 1983'te fırsatçı Numeyri şeriat ilan ettiğini söyleyince muhalif olduklarını açıkladılar. 25 Aralık 1984'te Taha "Ya bu, ya da Tufan" (Haza ev et-Tufan) adlı bildirisini yayımladı. Bildiri, yeni kanunların geri çekilmesini ve demokratik sivil hakların ihyasını talep ediyordu. Ancak böyle İslamlaştırmanın temel prensipleri tartışmaya başlanabilirdi. Bunun üzerine, CK kadrosundan tutuklamalar yapıldı ve tutuklanan cemaat liderlerinden dördü, 2 Ocak 1985'te mahkemeye çıkarıldı. Az sonra da M. M. Taha tutuklandı. Suçlamalar, anayasal düzeni yıkmak, devlete isyan, kamu düzenini bozmak vs idi. CK, kitle gösterileriyle tutuklamaları protesto etti, ama bu sonuç vermedi.

Numeyri mahkemeye özel bir yetki tanıyarak, onu "hadd" (şer'î ceza) vermek konusunda da yetkilendirdi. Tutuklanan 5 kişi, mahkemenin böyle bir yetkisi olmadığını öne sürerek, mahkemeyi protesto etti. Dava iki saatten kısa sürdü. 7 Ocak'ta davanın tek tanığı olan ve sanıkları sorgulayan polis memuru dinlendi. Tanığın mahkemeye sunduğu tek delil "Ya Bu, ya da Tufan" bildirisi oldu. Sanıklar mahkemeyi protesto ettiğinden,

hakim davayı ertesi güne erteledi. Ertesi gün hakim, hemen tamamen sorgucunun ifadelerine dayanan kararını okudu. Karara göre sanıklar, tuhaf ve sünnet dışı İslami görüşleri savunuyorlardı. Sanıkların bu görüşlerini halka açıklama hakları yoktu. Çünkü, bu “fitne” doğurabilirdi. Sonuçta beş sanık, sapkınlık, anayasal düzeni yıkmak, yasadışı muhalefet, kamu düzenini bozmak ve yasadışı örgüte üyelikten suçlu bulundu. Yargıç bu suçlardan beş kişiye de ölüm cezası verdi. Ancak, suçlular tevbe eder ve görüşlerinden dönerlerse affedileceklerdir. Aslında bu, adı konmadan bir “irtidat” (dinden dönme) davası olmuştu. Çünkü, mezkur suçların tevbe ile bir affı yoktu. Üst mahkeme bu kez adını “irtidat” koyarak hükmü onayladı. Fikrinde ısrar eden M. M. Taha’ya tevbe yolu kapatıldı, hükmü kesinleşti. Hüküm derhal uygulanacaktı. Diğer dört kişiye, görüşlerini gözden geçirmeleri için bir ay süre tanındı.

Devlet başkanı Cafer Numeyri 17 Ocak’ta kararı onayladı. Taha, yaygın sokak protestolarına karşı, olağanüstü güvenlik önlemleri altında, Hartum’un kuzeyindeki bir hapis haneye, son durağına nakledildi. Taha idam sehпасına getirildiğinde, kısa bir müddet gözündeki bağlar çözüldü. 76 yaşında ihtiyar bir adam sehpada duruyordu. Gözleri idam için tekrar bağlanmadan önce, halkı yüzünde sakin bir gülümsemeyle seyrettiği, görgü tanıklarınca söylenir. İdamdan sonra cesedi, hapis hanede bekleyen helikoptere konarak, çölde bilinmeyen bir yere götürüldü ve cenaze namazı kılınmadan gömüldü. CK’ye herhangi bir sempatinin kökü kazınmaya çalışıldı. Ancak 6 Nisan 1985’te Cafer Numeyri iktidarı devrilecekti.

İSLAM’IN İKİNCİ MESAJI

Aşağıda ilk yayın tarihi Mayıs 1976 olan Taha’nın *İslam’ın İkinci Mesajı* kitabının bir özetini bulacaksınız:

İnsanlığın ilerlemesinin çağlar boyu hedefi sonunda uzaya insan göndermek değildi. Hedef insan teklerini kendilerini gerçekleştirecekleri yörüngelere oturtmaktır. Bunun böyle anlaşılma zamanı geldi. Her akıl sahibi kadın ve erkek bu hedefe yürümek için insani çabayı düzeltmelidir.

Önsöz

Bu kitapçığın amacı okuyucuya ‘Cumhuriyetçi Kardeşler’i tanıtmaktır. Kurulduğundan beri ve hareketin değişik aşamalarında Yeni İslami Hareket, Üstad M. M. Taha’nın önderliği altında, İslam’a dayanan, ya da daha doğrusu, İslam’ın evrensel unsurlarına dayanan bir fikriyatı benimsedi. Bu unsurlar inanç, cins, ırk ve diğer sınırları aşar. Yeni İslami Hareket’in benimsediği İslami fikriyat ‘İslam’ın İkinci Mesajı’ olarak anılır. Bu kitapçıkta ana hatlarının açıklandığı şekilde yenilenen İslami ideal, ideal

bir toplumun inşasının temellerini oluşturacaktır. Burada demokrasi ve sosyalizm de elele vermiş ve sosyal eşitlik hakim olmuştur. Böyle bir topluma olan ihtiyaç gerçekte küreseldir.

Dahası, İslam’ın ihyası, bu kitapçıkta açıklandığı gibi, her insan tekinin kendi ‘kişilik’ ve ‘aslılık’ boyutunu gerçekleştirme; ya da başka tabirle kendi mutlak insani özgürlüğünü kazanma imkanını verecektir. Kişilik Yeni İslami Hareket’in sunduğu yeni İslami anlayışın etrafında döndüğü ana eksenidir. Bu gerçek, İslam’ın yeni

“İnsanlığın ilerlemesinin çağlar boyu hedefi sonunda uzaya insan göndermek değildi. Hedef insan teklerini kendilerini gerçekleştirecekleri yörüngelere oturtmaktır. Bunun böyle anlaşılma zamanı geldi. Her akıl sahibi kadın ve erkek bu hedefe yürümek için insani çabayı düzeltmelidir.”

anlayışının çağdaş insanlığı asıl ilgilendiren yanındır. Dr. John Voll adlı bir Amerikalı ile yazışmasında Taha şöyle demiştir:

“Şimdiki kitlevi uygarlığımız ve şahsiyetsizleştirici büyüklükler artık yerini küçük –şahsi, sokaktaki adama ait– şeylere bırakacaktır. Her insan kendi içinde bir amaçtır. Başka bir amacın aracı değildir. İsterse geri zekalı olsun, oluş halinde bir ‘Tanrı’dır o. Ve ona kendini böyle geliştirmesi için tüm fırsatlar verilmelidir.”

Giriş

Artık “din” sorununu, modern insanın krizi ile ilgili bütün tartışma girişimlerinin başına koymanın zamanı gelmiştir. ‘Din’ tabiri, şüphesiz, burada genel anlamında bir hayat tarzı ya da bir ahlaki davranışlar sistemini tanımlamak için kullanılmakta olup; buna doğru bir dünya görüşü ve izlenim ile tasarımlarını toplumsal ve ferdî planda gerçekleştirme imkanları da dahildir. Böylece her fert iman ve inanç ile kesinlik ve hakikate ulaştırılacak, bu sayede korkularından kurtulacak, huzura, gerçek özgürlüğe ve hep artan, ebedi saadete erecektir.

Bu anlamda “din” sorunu çağımızla çok ilgilidir. Bu çağda karşılaştığımız zihin karışıklığı tek bir ana nedene indirgenebilir: Bilim ve teknolojideki büyük atılımlara karşın insan davranış ve ahlakındaki açık gerilik. Bu nedenle, çağdaş insanın probleminin bir “ahlak krizi” olduğunu söylemek gerçekten anlamlıdır. Modern insan, maruz kaldığı baskılar altında nasıl doğru ve bilgece davranacağını bilmedikçe, delirmek ve kendi ile birlikte tüm insanlığı yokoluşa götürmek kaderi olur.

İslam

İslam en genel anlamıyla, akıl sahibi olan olmayan her ‘yaratılmışın’ yol gösterici ve ilksel İlahi İrade’ye

teslimiyeti demektir, ki bu İrade belli bir amaca doğru evrimi yürüterek İnsan'ı tarih sahnesine çıkardı. Ama daha sınırlı ifadesiyle İslam, insanı, nihai mükemmelliği oluşturan tüm İlahi sıfatlara halife (varis) kılındığı o Kayıp Cennet'e geri götüreceği yolu gösteren vahyedilmiş tüm monoteist dinleri kucaklayan bir üstün fikriyatın adıdır. Bu şekliyle İslam, bu asil amaçlara yürüyen her dini kapsar; onların yol ve yöntemleri geldikleri zaman ve mekana göre değişse de. Yine sınırlı anlamıyla İslam, Kuran'da Allah'ın Peygamber Hz. Muhammed'e vahyettiği mesajı tarif eder; bu gelen son kitaptır. Biz bundan sonrasında bu bağlamdakilerle ilgilenecek ve Kuran'ın evrensel içeriklerine hitap ederek, Yeni İslami Hareket'in, *dimin ilmi* aşamasını ortaya koyuşunu göstereceğiz. Buna İslam'ın İkinci Mesajı da diyoruz; o, insanları birbirine bağlayan şeylerden, yani akıl ve kalbin ortak yetilerinden kalkarak, tüm inanç, cins, ırk ve diğer sınırları aşmakta' ve bizi İnsanlık Çağı'na taşımaktadır.

Kuran: Mekkeli ve Medineli Ayetler

On üç yıl boyunca Kuran, Mekke'de Peygamber Hz. Muhammed'e indi. Ona, Rabbinin yoluna güzel öğüt ve hikmetle çağırarak ve insanlarla akıl yoluyla tartışmak görevi verdi, çünkü dinde zorlama yoktu.

"Şimdiki kitlevi uygarlığımız ve şahsiyetsizleştirici büyüklükler artık yerini küçük 'şahsi, sokaktaki adama ait- şeylere bırakacaktır. Her insan kendi içinde bir amaçtır. Başka bir amacın aracı değildir. İsterse geri zekalı olsun, oluş halinde bir "Tanrı"dır o. Ve ona kendini böyle geliştirmesi için tüm fırsatlar verilmelidir."

Aynı zamanda ona, erkek-kadın tüm insanların hayatın her alanında eşit olduğunu ilan görevi de verdi. Kısa sürede yeni din toplumun her alanından katılımcıları kendine çekti; gelenler özellikle Mekke'nin köle ve ezilmiş sınıflarındandı. Bu Mekke'nin yönetici ve hakim sınıflarını huzursuz etti; onlar kendi ekonomik ve siyasi çıkarlarının elden gittiğinden korkuyorlardı. Bu korku, "Muhammed kendi çocuklarımızı bize karşı kıskırtıyor" gibi sözlerde açığa çıkar. Ama bu kesimler korkularını dindarlık kisvesi altında gizleyerek, atalarının dini adına İslam'ın takipçilerine karşı lanetli bir terör kampanyası başlattılar.

Müslümanların Mekkeli hakimler ve din adamları sınıfı elinde maruz kaldıkları muamele ve onların Hz. Muhammed'i öldürme girişimleri, birçok insanın o dönemde daha gelişmiş ve aydın bir hayat tarzına barışçı bir çağrıya karşı akıllıca cevap vermekte yetersiz kaldıklarını gösterir. Sonuçta, Peygamber Medine'ye yerleştiğinde, temel insan haklarını, her alanda kadın erkek eşitliğini vazedenden ve her kula mutlak kişisel

özgürlük yolunu açan Ulu Mekkeli ayetler dönemi sona erdi ve Medineli ayetler inmeye başladı.

Medineli metinler Peygamber'i, kendi umurlarını başarılı şekilde idare edemeyen insanların üzerinde gözetici atadı. Dahası Peygamber ve Müslümanlar, ilk defa Medineli metinlerde kendilerini korumak için savaşmaya çağrıldılar; oysa Mekke döneminde bundan bahis yoktu. Bu daha sonra İslam'ı kılıçla hakim kılmaya dönüştü. Bunun nedeni birçok insanın tebliğ ve irşad ile arzulanan seviyeye gelmesindeki yetersizlikti. İslam'ı kılıçla yayma, artık Medineli metinlerde insanların eşitler olarak muamele görmemeleri de demektir. Bu dönemde sosyal plana da bakarsak, artık kadınlarla erkeklerin de eşit muamele görmediklerini görüyoruz. Medineli ayetler erkekleri kadınlardan sorumlu kılmış, bunun sebepleri bu metinlerde açıklanmıştır. Siyasi ve ekonomik alanlara da bakarsak Mekki ayetlerdeki eşitliğin de Medineli ayetlerde eşitsizliğe yerini bıraktığını görüyoruz.

Dolayısıyla çok açıktır ki, Medineli ayetler, her ne kadar kendi indikleri dönemin seviyesine nazaran büyük bir sıçramayı da temsil etseler de, temel hak ve hürriyetleri sağlayan ve kadın erkek tüm insanları hayatın her alanında eşit kabul eden Mekki ayetlerle kıyaslandığında ikinciler daha üstündür. Öyleyse buradan dosdoğru şu sonuç çıkar: Kuran'ın Mekki ve Medineli ayetlere bölünmesi temel bir ayırımdır, çünkü Mekki ayetler temel ve asli hükümler, Medineli ayetler ise dönüştürücü hükümlerdir; amaçları dönüşüm halinde bir toplumu organize ederek Mekki ayetlere dönüş için yolu açmaktır.

İslam'ın İlk Mesajı

Medineli ayetlere dayalı İslam'ın ilk mesajında Peygamber Medine'deki İslami düzeni kurdu. Bu ilk rejim büyük bir devrim idi ve önce Arap yarımadasında sonra dünyanın diğer bölgelerinde yaşayış biçimini kökten değiştirdi. Gerçekten de bu düzen, erkek, kadın ve çocukların yaşadığı korkunç şartları iyileştirmekte büyük hizmet görmüştür. Örneğin o çocukları öldürmeyi kesin olarak yasaklamıştır; halbuki bu kız çocuklarını öldüren Araplar arasında yaygın bir uygulamaydı. Zekat verme müessesesini zorunlu bir dini emir haline getirerek muhtaç ve fakirlerin ekonomik koşullarını düzeltmeye çalıştı; Peygamber'i ashabıyla şuraya davet etse de, onu şuranın fikrini kabul ya da redde serbest bıraktı; ve kadınların durumunu İslam'ın gelişinden önce yaşadıkları koşullara nazaran hayli düzeltti.

İslam'ın İlk Mesajı'nın modern insanın ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalışı İslam'ın sonu anlamına gelmez. Bu basitçe şu anlama gelir: Artık İslam'ın İkinci Mesajı'nı

araştırmanın ve buna uygun İslami hükümler geliştirerek modern insanın ihtiyaçlarına cevap vermenin zamanı gelmiştir; ki böylece o kendi iç sorunları ve çelişkileriyle baş edebilecek ferdi bir yöntemle donatılabilin ve böylece mutlak özgürlüğe ya da ebedi saadet hayatına ulaşabilin.

İslam'ın İkinci Mesajı

Hız. Peygamber'in 'özel' hayatında Mekki ayetlere uyması, öte yandan Medeni ayetlerin tüm sosyal, politik ve ekonomik hükümlerin kaynağı olarak kullanılması, İslam'ın iki farklı düzeyine işaret eder: Peygamber'in takip ettiği bir düzey ve toplumun genelinin takip ettiği diğer bir düzey birlikte var olurlar. Birincisi, hiç şüphesiz, ikincisinden çok daha insancıl ve yüksektir. Mekki ayetlere dayalı ve Peygamber hayatında örneklik edilen seviyeye biz İslam'ın İkinci Mesajı diyoruz.

Daha önce söylendiği gibi, Mekki ayetler terk edildiği için, bugüne dek İslam toplumlarını yöneten kanunların bunlara değil, Medeni ayetlere dayalı olduğu açıktır. Dolayısıyla İslam'ın İkinci Mesajı'nı uygulamak için, İslami hükümleri bilinçli olarak Medine seviyesinden Mekke seviyesine geliştirmek gerekiyor. İslami hükümlerin bu bilinçli gelişiminde bize İslam'ın özgün ruhu önderlik edecektir; mutlak insani özgürlüğü arayışta o bulunmakta, Peygamber'in hayatında gösterilmiş bulunmaktadır. Biz ayrıca tam sosyal adaleti arayan çağdaş toplumun ihtiyaçlarında da yol göstericilik bulacağız.

İslami hükümlerin Medeni seviyeden Mekki seviyeye gelişimi sosyal, siyasi ve toplumsal her alanda ciddi yankılar yapacaktır. Belki bu çerçevede şu kadarını söylemek yeter ki, bu hükümlerin gelişimindeki ana itici

İslam'ın İkinci Mesajı kadınları her alanla erkeklerle eşit statüye çıkarır. Ama kadınlar açısından bu gelişimin en çarpıcı olduğu alan evlilik yasalarıdır. İslam'ın İkinci Mesajı evliliği hukuki açıdan iki eşit ortak arasında bir sözleşme olarak yeniden tanımlar.

faktör, hayatın her alanında eşitlik sağlayarak bir ideal toplum inşa etmek, burada demokrasi ve sosyalizmin geçerliliğini sağlamak ve böylece sosyal eşitliği hakim kılmaktır. Ekonomik ve siyasi eşitliğin doğrudan sonucu olarak sosyal eşitlik, ifadesini birçok alanda bulur. Belki en önemli tezahürü kadınların özgürleşmesi ve erkeklerle hukuk ve hayatın her alanında eşitlikleri konusunda olur. Kadın sorunu, İslam'a karşı yapılan itirazların birçoğunun sebebi olmakla, bu sorunu biraz daha uzunca ele almaya, ve İslam'ın İkinci Mesajı'nda kadınların hukuki ve sosyal durumlarının, Mekki ayetlerin 'temel ayetlerin-

uygulanmasıyla nasıl geliştiğini ve çağımız kadınlarının istek ve ihtiyaçlarını İslami ruha uygun olarak nasıl karşıladığını açmaya gerek var.

İkinci Mesajda Kadınların Durumu

İslam'ın İkinci Mesajı kadınları her alanla erkeklerle eşit statüye çıkarır. Ama kadınlar açısından bu gelişimin en çarpıcı olduğu alan evlilik yasalarıdır. İslam'ın İkinci Mesajı evliliği hukuki açıdan iki eşit ortak arasında bir sözleşme olarak yeniden tanımlar. Sözleşme serbest iradeyle kabul edilir; her iki ortağa da eşit hak ve sorumluluklar yükler ve gerekirse, yine iki tarafın anlaşmasıyla feshedilir. Çok kadınlık, yani İlk Mesaj'da, bir kocanın hepsine eşit davranmak şartıyla dört kadın alabilmesi, İkinci Mesaj'da nadir istisnalar dışında kesinlikle yasaklanır; bu istisnalar kısır bir kadın ya da evlilik gereklerini yerine getiremeyen hasta bir kadın durumunda olabilir.

Bunlar Medine düzeyinden Mekke düzeyine geçişin birkaç örneğidir. Ama İslam'ın İkinci Mesajı'ndan evlilik kurumunun en çok etkilendiği bir başka nokta da, bugün her yerde saldırı altındaki bu kurumun fonksiyonları ve bireyleri mutluluğa, özgürlüğe ve ruhi olgunluğa ulaştırmaktaki büyük rolü açınsındandır. İslam'ın İkinci Mesajı'na göre evlilik artık, çift arasındaki sadece üreme ve böylece insan neslini sürdürme amaçlı ve bu arada cinsel doyumunu sadece bu fonksiyonun yerine getirilmesi için bir araç kabul eder şekilde düşünülemez. Bu modası geçmiş evlilik anlayışı, insanın bizatihi bir amaç değil, başka amaçlar için araç olarak düşünüldüğü bir dönemin kalıntısıdır.

İnsan ve Korku

Önceki bölümlerde, İslami hükümleri Medine seviyesinden Mekke seviyesine çıkarmakla, İslam'ın İkinci Mesajı'nın modern ve gelişen bir topluma, demokrasi ve sosyalizmin barıştığı ve sosyal adaletin geçerli olduğu bir topluma giden yolu açışını konuştuk. İnsanların fakirliğe, baskıya ve ayrımcılığa karşı korunduğu böyle bir toplum ise modern insanın krizine karşı sadece kısmi bir cevaptır. İnsanı asıl sersemleştiren şey korkudur; insani hayatında edindiği ve hayvan ve insan atalarından devraldığı korku. Yukarıda anlatıldığı temellerde ideal bir toplumun inşası insanın bu kazanılmış korkusunu hafifletir. Ama, ister kazanılmış, ister tevarüs edilmiş olsun, korkunun nihai fethi, kişiyi özel bir metodla donatmakla olur ki, bu şekilde özgün ve hakiki bilgiye ulaşır. Burada anlar ki, kötülük arzı ve geçicidir, ama iyilik aslı ve kalıcıdır. Bu türden bilgi mutlak insani özgürlüğe ulaşmakta bir önkoşuldur. Peki ama mutlak insani özgürlükten kastettiğimiz nedir?

Mutlak İnsani Özgürlük

Mutlak insani özgürlük konusuna geldiğimizde, İslam artık dar manada bir din olmaktan çıkar ve öyle bir

hayat tarzı olur ki, her bireyi kendi mutlak özüne götürür. Gerçekten de özünü aramak tüm dünyada yaygın bir fenomendir. Özgünlük ifadesini mutlak insani özgürlükte bulur. Peki nedir bu? Mutlak insani özgürlük, insanın dilediğini düşünmesi, düşündüğünü söylemesi ve söylediğini yapmasıdır, o şartla ki, söylediği ya da yaptıklarının sonuçları insan ya da diğeri tüm yaratıklar için iyi olacaktır. Ama bu mutlak insani özgürlükten önce bir toplumda sunulan sınırlı özgürlük vardır. Toplumdaki özgürlük, insanın dilediğini düşünmesi, düşündüğünü söylemesi ve söylediğini yapmasıdır; o şartla ki, bu başkalarının özgürlüğünü ihlal etmesin. Eğer ihlal ederse sonuçlarına katlanır. Aksi hal ise özgürlüğün anarşiye yozlaşmasıyla sonuçlanır. Başkalarının özgürlüğüne müdahale yasaların konusudur. Yasanın meşruiyeti ise, İslam'ın İkinci Mesajı'na göre yasanın insanın mutlak insani özgürlüğe muhtaç olduğu gerçeğini toplumun tam sosyal adalet ihtiyacıyla uzlaştırmasındadır. Bu meşruiyet çerçevesi, üç sacayağı olan ekonomik, siyasi ve sosyal eşitlik üzerinde duran ideal toplumun inşasında yardımcı olur. Bu tür bir toplum ve özgün bir ibadet metodu ile insanların kendi özünü gerçekleştirme yolu açılır. Bundan sonra herkesin insani özgürlüğünü elde etmesi konusuna gelebiliriz.

Peygamber'in Örneği

Yukarıda söz edilen özgün yöntem, Peygamber Hz. Muhammed'i örnek alma, özellikle de ibadetlerinde örnek almaktan geçer. Peygamberi örnek almanın arkasındaki neden, herkesin kendi kişiliğini dönüştürerek

Mutlak insani özgürlük, insanın dilediğini düşünmesi, düşündüğünü söylemesi ve söylediğini yapmasıdır, o şartla ki, söylediği ya da yaptıklarının sonuçları insan ya da diğeri tüm yaratıklar için iyi olacaktır. Ama bu mutlak insani özgürlükten önce bir toplumda sunulan sınırlı özgürlük vardır. Toplumdaki özgürlük, insanın dilediğini düşünmesi, düşündüğünü söylemesi ve söylediğini yapmasıdır; o şartla ki, bu başkalarının özgürlüğünü ihlal etmesin.

kendi mutlak özüne varmasıdır. Bu gelişme, kişinin tüm kazanılmış ve tevarüs edilmiş psikolojik komplekslerinden arınması ile olur, ki bunlar özgürlüğün ana düşmanlarıdır. Bu komplekslerden kurtulmanın yolu Kuran ve Hz. Peygamber'in bize iletmiş ibadet pratikleridir. Özel ilgiyi hak eden bir ibadet pratiği Peygamber'in kendine hep mutluluk veren namazıdır. Hz. Peygamber'in günlük beş vakit namazı ve gece kıldığı teheccüd namazı onun ibadet pratikleri içinde özel yer tutar. Bu, namazda zihin, vücut ve kalbin tüm boyutlarının işe müdahil olarak insan tekini ilerleyici biçimde bütünleştirme nedeniyedir. Artık iç ve dış ben arasında, ya da bilinç ve bilinçsizlik arasında

fark yoktur.

İnsan namaz ve abdestin tüm psikolojik takıntılardan kurtulmakta ne roller oynadığını, ya da bilgili bir insanın namazı nasıl bir 'psikanalitik tedavi seansı' olarak kullanabileceğini uzun uzun anlatabilir. O bunu her gün ve her gece tekrarlayarak dengeli, olgun ve üretken bir kişi olabilir; sonuçta mutlak insani özgürlüğü yakalayabilir. Ama bu kitapçığın boyutları bizi konuyu burada toparlamak zorunda bırakıyor.

Hayatını derinleştirmek ve açmak, hislerin zenginleşmesi ve düşüncelerin keskinleşmesidir. Hislerin zenginleşmesi huzur içinde bir kalb, düşüncelerin keskinleşmesi berrak bir zihin gerektirir. Yani bizim varacağımız huzur-u kalp ve berrak zihindir. Daha önce de söylediğimiz gibi, Yeni İslami Hareket Kuran'ın evrensel içeriğine müracaatta başarılı olmuş, *dinin ilmi* aşamasını ortaya çıkarmış, ya da İslam'ın İkinci Mesajı'nı ortaya koymuştur. Bu mesaj insanları birbirine bağlayan şey, yani onların ortak kalbi ve akli yetileridir. Dolayısıyla İslam'ın İkinci Mesajı'nın İslam'ın ilmi aşaması olduğu konusunu biraz ele almak gerekir, ki bunun değişik açılardan birçok açılımları vardır.

Dinin İlmî Aşaması

Dikkatli bir incelemeyle anlarız ki, dünyada çıkan dış çatışmaların çoğu aslında insanın kendi içindeki iç çatışmaların uzantısıdır. Öyleyse dış sürtüşme ve çatışmaları sonlandırmak için önce içeridekileri bitirmek gerekiyor. Bunu derken, bazen iç çatışmaların bitmesinin de dışarıdaki çatışmaların bitmesine bağlı olduğunu fark

etmiyor değiliz. Gerçekte dış ve iç çatışmalar ilişkisi diyalektik bir ilişkidir. Ama insani gelişimin bu aşamasında iç çatışmaların giderilmesi daha önemlidir. Ve Din'in barışçı bir rol oynaması için onun bir 'öz bilimi' olması ya da bir çeşit 'Psikoloji' olması, problemleri analiz etmesi, teşhis ve tedavi etmesi, kişiliğin iç ve dış boyutlarda tam gelişimini sağlaması gerekiyor. Böylece iç çatışmalar sonunda yatıştırılır ve tamamen fethedilir. Bu da dış çatışmaların engellenmesi ve tamamen kalkmasını sağlar.

Yukarıdaki özelliklerle "din" in geri gelmesi ve bir özgürleştirme ve barış aracı olarak hizmet etmesi, onun o derece 'ilmi' olmasını gerektirir ki, bildiğimiz manada bilimi aşabilsin ve bir 'öz ilmi' olabilsin. İşte bu özellikler İslam'ın İkinci Mesajı'nda vardır; oysa diğer gelişkin "din" formları, Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'ın İlk Mesajı da dahil, yetersiz kalmaktadır. Bundan kastın, bu dinleri çöpe atmak olduğu çıkarılmamalıdır. Yüksek ahlaki, ruhi ve aydın ideallerin gerçekleşmesi az ya da çok yukarıdaki

dinlerce de tam olmasa da uygulanmaya çalışılıyor ancak yetersiz kalıyor. Bu anlamda İslam'ın İkinci Mesajı, geçmiş ve şimdiki tüm kuşakların, tüm dünyanın, tüm sanatsal, edebi, bilimsel ve dini kazanımların da varisidir.

Sonuç

“Bugün tüm engeller yıkıldı ve insanlığın Rabbi kabilenin yıkık mabedinin kapısına geldi” Hintli şair Rabindranath Tagore'un bu sözleri, belki de tüm dünyada paylaşılan bir duyguyu yansıtıyor. Bu duygu, belki de insanı insandan uzak tutan tüm fizik engellerin büyük çapta kalkmasına dayanıyor. Şu çok açıktır ki, zaman ve mekan engelleri büyük çapta teknolojik ve bilimsel ilerlemelerin ulaşım ve iletişime verdiği çok yüksek hızlar sayesinde yıkıldı. Bu

Peygamberi örnek almanın arkasındaki neden, herkesin kendi kişiliğini dönüştürerek kendi mutlak özüne varmasıdır. Bu gelişme, kişinin tüm kazanılmış ve tevarüs edilmiş psikolojik komplekslerinden arınması ile olur, ki bunlar özgürlüğün ana düşmanlarıdır. Bu komplekslerden kurtulmanın yolu Kuran ve Hz. Peygamber'in bize ilettiği ibadet pratikleridir. Özel ilgiyi hak eden bir ibadet pratiği Peygamber'in kendine hep mutluluk veren namazıdır.

zaman mekan engellerinin yıkılışı gezegenimiz Dünya'da daha yüksek derecede coğrafi birleşme sağladı. Bu coğrafi birleşme düşünce ve duyguda da daha geniş çapta birleşmeyi davet ediyor. Düşünce ve duygu alanlarındaki bu birleşme aynı zamanda barış talebinde de zorlanıyor; daha önce dediğimiz gibi barış artık bir 'ölüm kalım meselesi'dir.

“Elinizdeki kitapçık eski din formları olan Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam'ın ilk mesajı arasında herhangi bir laik felsefe ya da ideolojinin düşünce ve duygu birliği sağlayamayacağını bir nebze göstermiştir. Bu kitapçığın asıl amacı ancak İslam'ın İkinci Mesajı'nın bu istenen birleşmeyi sağlayabileceğidir; çünkü o tam da insanları birbirine bağlayan şeylere, akıl ve kalbin ortak değerlerine hitap ediyor.

“Ayrıca bu kitapçık kaba hatlarıyla, İslami hükümleri Kuran'ın Medine seviyesinden Mekke seviyesine çıkarmakla, İslam'ın İkinci Mesajı'nın, demokrasi ve sosyalizmin elele verdiği ve sosyal eşitliğin hüküm sürdüğü ideal bir toplumu kurmaya giden yolu açtığını da gösterdi. Böyle bir toplum, ideal 'Peygamber örneği'ndeki ibadet yöntemleriyle birleştiğinde, İslam'ın İkinci Mesajı'nın insanın kendini gerçekleştirmek, ya da mutlak

insani özgürlüğe varmak için sunduğu imkanı gösterir. Son olarak, İkinci Mesaj'ın bir yandan demokrasi ve sosyalizmi birleştirmesi, diğer yandan bir 'psikoanalitik teknik' olarak sunduğu ibadetle her insana kendi olma imkanını getirmesi modern insanın sorunlarına tek cevap ve onun hastalıklarına kesin tedavidir.

“İslam'ın İkinci Mesajı, tüm inanç, cins, ırk ve diğer sınırları aşarak dünyada cenneti kurmayı ve insanı Kainatın Efendisi makamına meşru yoldan geri döndürmeyi amaçlamıştır. İnşallah diyerek bu kitapçığı kapıyoruz.”

Adalet için İktisadi Huruç

Cem Somel

Emek ve Adalet Platformu'nun kuruluşunu kutluyorum ve bu toplantıyı düzenledikleri için, beni de davet ettikleri için teşekkür ediyorum. Sayın dinleyicilere de geldikleri için teşekkür ediyorum.

Kıymetli arkadaşlarım, sunuşumda sosyal adaleti gerçekleştirmenin, üzerinde durulmayan bazı gerekleri, bazı uzantıları üzerinde durmak istiyorum. Bu da dış ticaretle bölüşüm bağlantısı, büyüme ve bölüşüm bağlantısıdır.

Otuz yıldır “dışa açılma”nın, “dünya ile entegre olma”nın faziletleri üzerine propaganda bombardımanı altındayız. Otuz yıldır rekabetin faziletini dinliyoruz. Otuz yıldır ihracat yapmanın faydaları üzerine telkinler dinliyoruz.

O kadar ki, kendilerine sosyal demokrat diyenler, sosyal adalet talep edenler dahi gelir dağılımını düzeltmeyi dış ticaretten hiç bahsetmeksizin konuşabiliyor. “Serbest

ticaret ortamında yurttan ücretlilerin hâsılada payını artırmak mümkün değildir” diyenlere “Kendi içimize kapanmamızı mı istiyorsun?” “Dünyadan kopmak mı istiyorsun?” “Dünyada marjinalleşmek mi istiyorsun?” diye sitemlerde, ithamlarda bulunuyorlar.

Kapitalizmin merkez kurumları 1978-79 yıllarında dış borç ve döviz sıkıntısına düştüğümüz zamanlarda ihracata ağırlık vermemizi salık verdiler. O tarihte bu makul bir tavsiye idi; “dış borcunuz var, döviz sıkıntınız var, ihracatı arttırarak, döviz kazanıp ödeyeceğiz...” Ancak, üzerinden otuz sene geçti, hâlâ ihracata dayalı büyüme peşindeyiz. Döviz buhranında tedbir olabilecek bir politika, daimi bir hedefe dönüştü. Dünyada yüz elli küsur fakir ülkede milyonlarca üreticiyi ihracata kışkırtanların maksadını görmek o kadar zor mu? ABD'nin, AB'nin, Dünya Bankasının, IMF'nin “ihracata kışkırtmakla” neyi kastettikleri belli değil mi?

İhracatta en başarılı olan az gelişmiş ülkeler, işçilere en çok zulmedildiği ülkelerdir. İhracat yarışı işçileri

yoksullaştırma ve sömürme yarışıdır. İşçileri sigortasız çalıştırmak, alt işverenden işçi kiralamak, sendika hareketini bastırmak bu yarışta kullanılan araçlardandır. Kayıt dışı istihdam gibi uygulamalar az gelişmiş toplumların modernleşmemesinin belirtisi değildir; bilakis bunlar, dünya çapında modern kapitalizmi ayakta tutan kurumlar ve uygulamalardır.

Bu küresel sömürden iki grup yararlanmaktadır: biri gelişmiş ülkelerdeki burjuva sınıfları, ötekisi az gelişmiş ülkelerdeki burjuva sınıfları. Merkez ülkelerinde emekçiler bu sistemden istifade etmiyor mu? Kanımca etmiyorlar, çünkü merkez ülkelerinde de emekçilerin refahı gerilemekte, çalışma şartları kötüleşmektedir. Gerçi merkez ülkelerin Türkiye'den, Çin'den benzer ülkelere ithal ettikleri ucuz tüketim mallarını merkez ülkelerinde en çok emekçiler tüketmektedir. Amerika'daki işçiler, İngiltere'deki işçiler vs... Bizim bunlara ihracatımız merkez ülkelerinde işçilerin daha düşük ücretle geçinmesine imkân sağladığından o ülkelerde işgücü maliyetlerini ucuzlatmakta, bu suretle o ülkelerde sermaye birikimini desteklemektedir. Ayrıca ihracatımız merkez ülkelerinde işsizliğe yol açarak burjuvaların oradaki işçiler üzerindeki tahakkümünü arttırmasına yaramaktadır.

Konvertibilite, yani sermaye hareket serbestisi de burjuvaların emekçiler için kurdukları bir sömürü tuzağıdır. Ocak ay sonu itibariyle yabancıların Türkiye

İhracatta en başarılı olan az gelişmiş ülkeler, işçilere en çok zulmedildiği ülkelerdir. İhracat yarışı işçileri yoksullaştırma ve sömürme yarışıdır. İşçileri sigortasız çalıştırmak, alt işverenden işçi kiralamak, sendika hareketini bastırmak bu yarışta kullanılan araçlardandır.

ekonomisi üzerinde 530 milyar dolar hakkı birikmişti. Bunun 360 milyar dolarlık payı portföy yatırımı, mevduat ve banka kredisidir. Bunlar hak sahiplerinin kısa sürede tasfiye edebilecekleri finansal varlıklardır. Yabancı hak sahipleri bu haklarını kısa sürede kendi ülkelerine transfer etmek istese ne olacaktır? Merkez bankasının rezervleri 88 milyar dolar. Yerli burjuvaların yurt dışında 96 milyar dolar serveti var. Bunlar bu servetlerini, devalüasyon arifesinde, bir döviz buhranında yurda getirmez. Hepsini getirselere bile, merkez bankasının ve burjuvaların yurt dışındaki varlıklarını topladığımızda yine 180 milyar dolar açık ortaya çıkıyor. Yıllar boyu gerekli gereksiz ithalatta kullanılmış dövizler... Neticede bu paraları kısa sürede ödemek gerektiğinde burjuva sınıfının iktidarı (adı ister AKP, ister CHP olsun), devleti IMF'ye borçlandıracaktır, daha önce yaptıkları gibi. Devlet, özel sektörün aldığı borçları, burjuvaların servet kaçırmakta kullandığı döviz, lüzumsuz ithalatta kullanılan borç paraları karşılamak için IMF'den borçlanarak döviz temin edecektir. Devlet

IMF'ye borcunu emekçilerin ödediği vergilerden ödeyecek; emekçilere verilecek kamu hizmetlerinden, memurlara ödenecek maaşlardan kısacaktır.

Türkiye'nin dış âlemden borç almaya ihtiyacı yoktur. Dışarıdan finansal sermaye girişine izin vermemek gerekir. Finans sistemimizi dış dünyadan yalıtmamız gerekir. İkincisi, ithalatı kontrol altına alarak toplumun gerçek ihtiyaçları ile sınırlamak gerekir. Makul ihracat politikası, ithalatın gerektirdiği döviz kazanacak kadar, seçilen az sayıda sektörden ihracat yapmaktır. Bunlar içine kapanmak falan değildir. Ama, ancak bu tedbirlerle Türkiye'de ücretlerin genel seviyesi üzerine kontrol ihdas edilebilir, yurt içinde hasılanın toplumsal katmanlar, zümreler, meslek grupları arasındaki bölüşümü siyasi süreçlerle tespit edilebilir. Aksi takdirde Türkiye'de ücretlerin seviyesi ve gelirin sınıflar arasındaki dağılımı, kapitalist dünya sisteminin kendi genel mantığı çerçevesinde tespit edilebilecek, ister iktidarda liberal partiler olsun ister sosyal demokrat olarak tanımlayan partiler olsun, hiç birinin gücü bunu değiştirmeye yetmeyecektir.

Düzenin sahipleri işsizlik ve yoksulluğa karşı tek çare olarak millî geliri artırmayı, yani üretim artışını göstermektedir. Mevcut sistemde millî gelirin artması ne işsizlik sorununu çözer; ne de yoksulluğu giderir. İktisadî büyüme, sermaye birikimini sürdürmek anlamına

Türkiye'nin dış âlemden borç almaya ihtiyacı yoktur. Dışarıdan finansal sermaye girişine izin vermemek gerekir. Finans sistemimizi dış dünyadan yalıtmamız gerekir. İkincisi, ithalatı kontrol altına alarak toplumun gerçek ihtiyaçları ile sınırlamak gerekir.

gelmektedir. Sermaye birikimi bir yandan maddi serveti arttırmaktadır. Öte yandan, bu servet bir sınıfın elinde temerküz etmektedir.

Toplumsal refahın yolu, nimetleri paylaşmak ve dayanışmaktır. İşsizlik ve yoksulluğun doğrudan çözümü üretimi artırmak değildir, mevcut olanı paylaşmaktır. İşsizlik ve yoksulluğun çözümü kapitalizmi ilerletmede değildir; çözüm adalettir; kapitalizm yerine başka bir düzen ikame etmektedir.

Sermaye düzeninin işleyiş mantığı, insana bakışı, dünyaya bakışı gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Temel ihtiyaçları karşılandıktan sonra insanın saadeti, maddi tüketimi ilanihaye arttırmakta değildir. Üretimin ve tüketimin tabiatı yaptığı tahribatı tersine çevirmek, tahribatı yok etmek mümkün değildir. Tahribatı tahrip etmeyi önleyecek teknoloji yoktur. Mesele, tahribatı

temel ihtiyaçları karşılayacak seviyeye düşürmek ve bunu yaparken de gelecek nesillerin hakkını da göz ardı etmemektir. Burjuva sınıfının büyüme, rekabet, innovasyon, teknoloji, etkinlik kavramları birer puttan ibarettir ve bu putlar, paylaşma ile, dayanışma ile taban tabana zıttır. İnsanlığın, yeni bir medeniyet projesine ihtiyacı var. Zulüm düzenine, bu düzenin fikirlerine ve ilkelerine savaş açan bir medeniyet projesi... Bu projenin teorisini, ilk tatbikatını başka yerde aramayalım. Bizde bunları yapacak cevher var.

Kuran'da Eşitlik ve Sosyal Adalet

Ihsan Eliaçık

Ben de herkese merhaba diyorum. Emek ve Adalet Platformu kurucusu arkadaşlara çalışmalarında başarılar diliyorum. Bu toplantının da hayırlara vesile olmasını temenni ediyorum. Kanımca gayet nitelikli, seçkin ve önemli bir toplantı yapıyoruz. Hatta bunun tarihi bir toplantı olduğu bile söylenebilir. Bunun ne manaya geldiğini ilerleyen yıllarda anlayacağız. Türkiye'de şuana kadar düşünülmemiş ve yapılmamış şeylerin düşünülüp yapılması; bir araya gelmemiş ve gelemecek olan insanların bir araya gelmesi bir şekilde gerçekleşiyor. İlkler her zaman yalnız başlar, şaşkınlıkla ve garip karşılanır. Ama zaman içerisinde kartopu gibi, yuvarlana yuvarlana büyür. Bu nedenle buradaki konuşmalar da son derece nitelikli konuşmalardır. Bunların üzerinde ayriyeten durulması gerekiyor. Ama ben sözü daha fazla uzatmadan Kuran'da eşitlik meselesini özet olarak sizlere sunmak istiyorum.

Klasik dindar zihinde “İslam'da eşitlik yoktur, adalet

Allah insanları eşit yarattı ve sonra da içlerine bu eşitliğin bozulduğunu gördükleri anda fışkırıp çıkacak şekilde adalet duygusunu koydu. Dolayısıyla adaletle eşitlik arasında kopmaz bir bağ vardır.

vardır” diye bir söz vardır, hemen hemen bütün dinî cemaat ve vakıflarda yaygındır. Bu külliye yanlıştır. En azından Kuran'ın metnine, lafzına, kavram içeriğine aykırıdır. Çünkü Kuran'da eşitlik diye bir kavram kullanılıyor. “Müsavat” diye Osmanlıcada da kullanılan eşitlik kavramı Kuran'da hassaten yer alıyor. Nerelerde kullanılıyor, size özet olarak göstermeye çalışacağım.

İlk olarak, eşitlik kavramı, yani bu kökten gelen kelimeler, Kuran'da insanın yaratılışı anlatılırken kullanılıyor. Mesela İnfitâr suresinin 7. ayetinde “Ellezî halekake fesevvâke fe'adelek” yani “seni yarattı, müsavi kıldı ve adaletli yaptı” deniyor. “Sevvâ” ve “adele” yani eşitlik ve adalet kavramları insanın yaratılışı anlatılırken kullanılıyor. Ben bunu şöyle yorumluyorum. İnsan, yaratılırken eşit yaratılmıştır. Doğuluyla Batılı, Güneyliyle Kuzeyli, kadın ile erkek arasında herhangi bir fark olmaksızın, yaratılıştan külliye eşit, analarının

karınlarından doğarlar. Bunu genellikle “biçim verdi”, “şekil verdi”, “düzgün kıldı” diye çevirirler. Ama “sevvâ” kökünden gelen bir kelime kullanıldığına göre, müsavat ile adalet yan yana kullanıldığına göre, bunun bir hikmeti, mesajı olmalıdır. Kuran rastgele kavramlar kullanmaz. Bir yerde bir kavramı kullanıyorsa, mutlak surette orada bir mesaj vermek istiyordur. “Önce eşit kıldı, sonra da adaletli yaptı,” diyor. Yani Allah insanları eşit yarattı ve sonra da içlerine bu eşitliğin bozulduğunu gördükleri anda fışkırıp çıkacak şekilde adalet duygusunu koydu. Dolayısıyla adaletle eşitlik arasında kopmaz bir bağ vardır. Bir yerde eşitsizlik gördüğümüz zaman içinizde adalet hissi uyanır. Mesela güçlü birisi zayıf birisini döverken, bir kız tankın altında ezilirken veya baklava çalan çocuğa on sene ceza verildiği zaman ayağa kalkar, “nerede bu adalet?” diye bağırınız. Bir eşitsizlik gördüğün an, insanın içinde uyanan duygudur adalet. Eşitlikle adalet birbirini takip eder. İnsan eşit yaratılmıştır ve içine adalet duygusu konmuştur. Nerede bir eşitsizlik varsa adalet duygusu kabarrır. O adalet hissini tatmin olması için eşitliğin sağlanması gerekir. Mesela Kıyamet suresi 36-39 ve Secde suresi 9. ayetlerde eşitliğin bu manada kullanıldığını görebilirsiniz.

Eşitlik kavramı, ikinci düzeyde, dünyadaki birtakım olaylar kıyaslanırken kullanılır. Mesela Rad suresinin 16. ayetinde “Kör ile gören eşit olur mu? Karanlık ile aydınlık eşit olur mu?” denir. Tevbe suresi 19. ayet: “Hacılara su vermek ve Mescid-i Haram'ı onarmak ile Allah yolunda cihat eşit olur mu?” Nisa suresi 95. ayet: “Oturandar ile malları ve canları ile cihat edenler eşit olur mu?” Nahl suresi 75. ayet: kendine bile sahip olamayan zavallı bir kul ile verdiğimiz rızıklardan gizli açık infak eden eşit olur mu? Bu şekilde ayetler vardır Kuran-ı Kerim'de.

En önemlileri bunlardır. Birtakım şeyleri diğer birtakım şeylerle karşılaştırarak “şununla şu eşit olur mu?” diye soruyor. Bu sorular, insanın yaratılışından sonra, insanoglu yeryüzüne dağıldıktan sonra meydana gelen eşitsizliklerle ilgilidir. Allah bu soruları, bu eşitsizlikleri onaylamak için sormuyor. Durumu tasvir ediyor. “Ben,” diyor, “sizi eşit yarattım. Özünüze adalet duygusu koydum. Ama siz, insanlar yeryüzüne yayılınca, kendi ellerinizle yaptıklarınızdan dolayı, kimisini kör ettiniz, kimisini efendi ettiniz, kimisi görür oldu, kiminiz hacılara su veriyor, Mescid-i Haram'ı onarıyor, kiminiz de Allah yolunca cihat ediyor...” Şimdi, bunlar arasında bir eşitsizlik meydana geliyor. İkinci düzeydeki eşitlik kavramının kullanılışı buralardadır. Yeryüzünde var olan eşitsizlikleri tasvir için, gözler önüne sermek içindir.

Fakat sanıldığı aksine bunlar, var olan eşitsizlikleri onaylamak için söyleniyor değildir. Yaygın kanaate göre Allah eşitsizliği takdir etmiştir. Yani kimimiz zengin,

kimimiz yoksuldu. Kimimiz güçlü, kimimiz güçsüzdür. Kimimiz erkek, kimimiz kadındır. Kimimiz şanslı mahallelerde şanslı ailelerden doğar, kimimiz varoşlarda sefalet içerisinde doğar. Bütün bunlar Allah'ın takdiridir. Allah yeryüzündeki insan hayatını böyle dilemiş, böyle takdir etmiştir, derler. Bu da külliye yanlıştır. Böyle bir şey yoktur. Bu bir Emevi propagandasıdır. Emeviler dediler ki: "Sizin başınızda bulunmamız, Allah'ın takdiriyledir. 91 yıllık babadan oğula geçen Emevi sülalesinin varlığı Allah tarafından takdir edilmiş bir kaza ve kaddedir. Artık bunu kabul edeceksiniz. Her kim buna isyan eder, karşı çıkarsa, Allah'ın takdirine karşı çıkmış, Allah'ın kaderine isyan etmiş olur." Bu şekilde, yeryüzünde var olan eşitsizlikler kader ile, "Allah böyle diliyor." ile, "Allah'ın takdiri böyle, ne yapalım?" ile meşrulaştırılır ve Müslüman zihne onaylatılmak istenir.

Halbuki bunların hepsi insanların kendi elleriyle yaptıklarından dolayıdır. Biz, kendi ellerimizle kurduğumuz düzenlerden dolayı, ihtiraslarımızı kapılarak, yaratılıştaki eşitliği bir şekilde bozmaktayız. Allah'ın aramıza yerleştirmiş olduğu farklılıkları, birbirimiz aleyhine

Yaygın kanaate göre Allah eşitsizliği takdir etmiştir. Yani kimimiz zengin, kimimiz yoksuldu. Kimimiz güçlü, kimimiz güçsüzdür. Kimimiz erkek, kimimiz kadındır. Kimimiz şanslı mahallelerde şanslı ailelerden doğar, kimimiz varoşlarda sefalet içerisinde doğar. Bütün bunlar Allah'ın takdiridir. Allah yeryüzündeki insan hayatını böyle dilemiş, böyle takdir etmiştir, derler. Bu da külliye yanlıştır.

eşitsizlik yaratacak şekilde, delil olarak kullanılmaktadır. Biri demektedir ki: "Bilgi bende." Diğerinde demektedir ki: "İktidar bende." Diğerinde demektedir ki: "Servet bende." "O halde, bunlar bende olduğuna, sizde olmadığına göre, bunları gelip benden alacaksınız." Bunlar üzerinde tekel oluşturup diğer insanlar üzerinde hegemonya kurmaya kalktığınız zaman ne oluyor? Kendi ellerinizle insanlar arasında eşitsizlik yaratmış oluyorsunuz.

Bu nedenle Kuran, bu eşitsizliği gidermek amacıyla, bilginin, iktidarın ve servetin belirli ellerde toplanmasına ve dönüp dolanmasına şiddetle karşı çıkar. Hatta buna şirk der. Şirk de esas itibarıyla bununla ilgilidir. Siz eğer "bilgi bende, o aradığınız bende, gelin size vereyim," dersanız ve insanları önünüzde sıraya sokar, "bunu size vermem için bana şu kadar para vermeniz gerekiyor," veya "benim yanımda şu kadar çalışmanız gerekiyor," dersanız hegemonya kurmuş olursunuz. Bilgi, iktidar ve servet tekeli üzerinden hegemonya kurmaya kalkmak, Kuran literatürüne göre şirkidir. Allah'a ortak koşmaktır.

İnsanların başlangıçtaki eşit yaratılışa dönmeleri için, yeryüzünde sonradan ortaya çıkan bu eşitsizlikler tasvir

edildikten sonra, üçüncü düzeydeki eşitlik kavramları gelir. Üçüncü düzeydeki eşitlik kavramları, tekrar başlangıç düzeyindeki eşitliğe dönme çağrısı yapan ayetlerde görülür. Fussilet suresi 10. ayet der ki: "Yeryüzünde sabit dağlar var etti. Orasını bereketlendirdi. Orada dört mevsim güç kuvvet kaynaklarını, isteyenler, ihtiyaç sahipleri eşit olarak yararlınsın diye takdir etti." Bu, Kuran'ın çok esaslı bir mesaj veren bir ayetidir. Metniyle birlikte tekrar ifade ediyorum: "ve kaddera fihâ akvâtehâ fi erbe'ati eyyâmin sevâen lissâ-ilîn" Yeryüzünde kuvvetler, rızık ve rızık kaynakları, üretim ve üretim araçları var etti. "Akvât" kuvvetler demektir. Buna sahip olduğunuzda kuvvet sahibi olursunuz. Bir toprağınız, maden ocağınız olduğu zaman kuvvet sahibi olursunuz. Onun üzerinden bir kuvvet sahibi olursunuz, üretim aracı size geçer. Buna Kuran dilinde "akvât" diyoruz. Bunu rızık ve rızık kaynakları diye çeviriyoruz. "Bunları var etti," diyor. "Fî erbe'ati eyyâmin" yani gökten gelen yağmurla, yerden biten nebatla dört mevsim üreyip türeyen. Bu döngü içerisinde insanlar bir şeylere sahip olurlar ve onları üretirler, toprağı ekerler, makinalarla tarlaları sürerler,

hasatları kaldırır. Bütün bunlar üretim ve üretim araçlarıdır, yani "akvât"tır. Dört mevsime yayılmıştır. "Bunları," diyor, "var etti." Sonra ne yaptı? "Sevâen lissâ-ilîn" yani ona ihtiyacı olanların bunları eşitçe bölüşmesini takdir etti, "ve kaddera." Dolayısıyla ne olmuş oluyor? Kuran eşitsizliği değil, eşitliği takdir etmiş oluyor. Çünkü bizatihi "ve kaddera"

diyor. Cümlenin en sonundaki şeyi takdir etti. "Sevâen lissâ-ilîn"i, yani "ihtiyacı olanlar eşitçe bölüşsünler"i takdir etti.

Sanıldığının aksine, var olan eşitsizlikler takdir edilmiş değildir. Tam tersi, ilk baştaki eşitlik takdir edilmiştir. Takdir etmek de şu anlamdadır: Allah böyle dilemiş, böyle olmasını murat etmiştir. Böyle olmasını istemektedir. Böyle olmasını istediği için de insanları sürekli buna çağırılmaktadır. Mesela Nahl suresinin 71. ayetinde de, "Rızıkla üstün kılınanlar, yanlarındakiyle eşit hale gelmemek için onlara vermiyorlar, Allah'ın nimetlerini inkar mı ediyorlar?" denir.

Bu tür ayetler klasik tefsirlerde, özellikle çağımızda, anti-komünist telkinlerle şekillenmiş olan müfessirlerde, yamultulur, yumuşatılır ve sınırları alınır. Mesela bunlardan bir tanesi Mevdudî'dir. Bütün radikal İslamcı hareketlerin zihnini, tefsir muhayyilesini oluşturan kişidir. Onun açıklamalarına baktığınızda, biraz evvel anlattığım yorum komünistlikle itham edilir, "aman bundan uzak durun," denir ve buradaki eşitlik kelimeleri "denge, dengeli olmak" şeklinde çeşitli kelimelerle tevیل edilerek

ifade edilir. Mesela, biraz evvel anlattığım Fussilet suresi 10. ayette geçen “isteyenler için eşitçe takdir etmek” kavramı, Mevdudî’ye göre hayvanlar içindir, insanlarla alakası yoktur: “Bu, hayvanlara söylenmiştir. Aksi halde, insani eşitlik kavramını kullanmak zorunda oluruz, bu da bizi sosyalizme götürür.” Yine Mevdudî Nahl suresinin 71. ayeti için de şöyle diyor: “Bu, putlarla ilgilidir. Rızıkta üstün kılınanlar yanlarındakilerle eşit hale gelmemek için onlara vermiyorlar. Yani Allah burada efendi ile kulu karşılaştırarak, ‘Bu ikisi eşit mi ki, siz putlarla Allah’ı eşit tutuyorsunuz?’ demektedir.” Kaldı ki, böyle olduğu varsayılabilir, daha şiddetli bir durum ortaya çıkar. Yani “Tanrı yarattıklarıyla eşit olmaz, siz kim oluyorsunuz ki, yanınızdakileri eşit hale gelmiyorsunuz, üstüne üstlük de Tanrıyla putları eşit görüyorsunuz?” gibi daha şiddetli bir şey söylenmiş olur.

Bunlar eşitlik kavramının Fransız Devrimi’nden geldiği, Batı’ya ait bir kavram olduğu, İslam dil, tarih ve kültür evreniyle hiçbir alakası olmadığı önyargısından kaynaklanan yorumlardır ve kesinlikle doğru değildir. Benim görüşüme göre tam tersidir. Mesela emek, emeğin hakkı, ezilenler, yoksullar, alttakiler, diptekiler, insanlar arasındaki eşitsizlik, hürriyet, özgürlük... Bunların hepsi dinî dünyadan devşirilerek modern dünyaya geçmiştir. Yeryüzünde peygamberler tarihi aynı zamanda devrimler tarihidir. Peygamberlerin etrafında toplananlar daima ezilenlerdir. Kavmin zenginlikten şırmamış ileri gelenleri peygamberlerin karşısına geçmiştir. Hiçbir peygamber yoktur ki, kendisine “yanındaki yoksulları kov” denmesin, kendi zamanının egemeni tarafından öldürülmek ve yok edilmek istenmesin. Eğer eşitlik, özgürlük, kardeşlik deniyorsa, bunlar Fransız Devrimi’ne kadim dinî dünyadan geçmiştir. Eğer emek, sınıfsız toplum, ezilenler, işçiler deniyorsa, bunlar Marksizme kadim dinî dünyadan geçmiştir. Modern dünyada dinler nispeten geri çekildiği, yenildiği, insanlık tarihinde zamanını doldurduğu için, onun yerine yeni devrimler ve kavramlar ortaya çıkmıştır. Fakat hepsinin kökü geçmiştir. Dinler tarihini bu gözle okuduğunuz zaman bunları apaçık bir şekilde göreceksiniz. Peygamber’in tarihi zaten apaçık ortadadır.

Bu anlamda, bizim anlattığımız şey, bir tür sosyal İslam’dır. Yani İslam’ın sosyal içeriğinin, Kuran’ın ötekici, diğergâmcı yani ötekinin gamıyla gamlanan, diğeriyle dayanışmayı öngören yönünün ön plana çıkarılmasıdır. Bunun dindarlar zihinde çöktüğünü düşünüyorum. Şuanda dindarların pek çoğu “abdestli kapitalist” olduğu için, büyüme, gelişme, güçlenme, lider olma, büyük düşünme ve tabii büyük götürme hayallerine kapıldığı için bunları anlamıyor. En son, iktidar partisinin hazırlamış olduğu seçim beyanamesinde geçen birkaç kelime, bu zihnin

kendini nereye kaptırdığını apaçık ortaya koyuyor. Ne diyor? Büyüme, marka, güçlenme, lider olma. Bu aynı zamanda, bir şahsın, içindekini dışa vurmasıdır.

Biraz evvel Cem Somel Hoca bahsetti. Bunlarla bu toplum mutlu olamaz. Bunların sonu felakettir. Bu insanları ancak var olanı bölüşmekle, eşitliğe dönmele, en azından biçimsel eşitliğe zihnen hazır olmakla, yoksulun sofrasına oturmakla mutlu edebilirsiniz. Aksi halde insanların hayallerini yerlere sermiş olursunuz. Bu memleketin son umudu zaten dindarlardı, onlar da malın mülkün peşine düşünce, bu ülkede daha nereden bir alternatif, bir umut çıkacak? Yirmi dakikalık kısa

Fussilet suresi 10. ayet der ki: “Yeryüzünde sabit dağlar var etti. Orasını bereketlendirdi. Orada dört mevsim güç kuvvet kaynaklarını, isteyenler, ihtiyaç sahipleri eşit olarak yararlınsın diye takdir etti.”

bir sürede özetleyeceğim şeyler bu kadardır. Soru cevap bölümünde biraz daha açıklayabilirim. Hepinize dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Politik Ekonomi ve Bir “Din” Olarak İslam²

İlhami Güler

Politikayı, etnik/ırkî-dilsel, inanç/kültür, çıkar ve coğrafi (yurt/memleket) etkilerden birkaçı veya tamamıyla bir toplum/millet oluşturmak, oluşan bu toplumun varlığını korumak ve devam ettirmek için girişilen faaliyetlerin bütünü olarak tanımlamak mümkündür. Çıkar unsuru veya “ekonomi” bu faaliyetlerin en önemlilerinden biridir. Ekonomi, neo-iktisatçılar ve kapitalistlerin iddia ettikleri gibi politikadan bağımsız; fizik, kimya ve matematik gibi bağımsız bir faaliyet değil, politikanın bir parçasıdır. Politik iktisat, Marksist iktisatçıların kullandıkları bir kavram olarak ekonomi ile politikanın belli bir metafizik ve ideolojiye bağlı olarak iç içeliğini ifade eden doğru bir kavramdır. Son iki yüzyıl, Hannah Arendt’in söylediği gibi, bir “insanlık durumu” olarak –aynı zamanda “Prometheusçu”, “kahraman” veya “duyumcul” üst-kültür, insan tipi veya dünya görüşünün egemenlik çağları olarak–

homo faber’in egemenlik çağlarıdır. İktisadın politikadan koparak onu tahakkümü altına aldığı çağlardır (*homo economicus*).

İbrahimi-monoteist vahiy/peygamber geleneği olarak “din”, özü itibarıyla bir “dünya görüşü” etrafında yeni bir toplum oluşturma iddiasındadır. Yeni bir toplum oluşturma ve onu koruma da yukarıda iddia ettiğimiz gibi “politik” bir süreçtir. Irk/etnisite-dil, çıkar ve coğrafya (yurt) yerine; bunları kendiliğinden içeren, ama belirleyici olmayan, inanç temeli üzerine kurulan İslam toplumu (müminun/müslimun), kendini korumasını ve devam ettirmesini ahlak (adalet-hakkaniyet) ve hukuk (ahid/akid) üzerine inşa etmiş çoğulcu bir toplumdur (ümme). Bu bağlamda İbrahimi monoteist dinin ideolojik özünün Allah-ahiret (iman), özgürlük (politika) ve ekmek (ekonomi) olduğunu söyleyebiliriz. Buna göre “ibadet” (Allah’ı tazim) imanının

bir tezahürü ve onun beslenmesi, ahlak ise büyük günahlar veya büyük sevaplar olarak politika ve ekonomide tezahür eder. Din iki katlıdır. Birincisi, her durumda bireysel bir çaba olarak iman, ibadet ve bireysel ahlak; ikincisi ise, müminlerden oluşmuş bir toplum olarak örneklik (22/78) ve önderliktir (2/143). Bu ikinci kategori, zorunlu olarak politik ve ekonomik bir kategoridir. Bu bağlamda tarihi süreç içinde peygamberler göndererek toplumları ikiye bölen ve ilgilendiği toplumların ileri gelen ekonomik azgınlarının (mütref/mele) ve politik despotlarının (zalim/müstekbir) tepelenmesine çalışan ve gerektiğinde de onları yok eden Tanrı, tarihin en büyük politik öznesidir. Dolayısıyla Nietzsche “Tanrı öldü” dediğinde, Roma devlet yapısının devamı olarak Kilise kurumu aracılığı ile –Hz. İsa’dan tevarüsle din adamlarının şahsında– bedenleştirilmiş Batı tarihinin en büyük politik öznesinin öldürülmüş olduğunu ilan etmişti. Bu tarihlerden sonra gezegenin bütün mülkiyeti ve yönetim tümüyle seküler insanın eline geçmiş oldu. Dolayısıyla sekülerlik veya laiklik, Hıristiyanlığın Latin dünyasında politika yapma tarzına karşı başkaldırıyı ifade eden, metafizik öncülleri değişmiş karşıt bir politikadır. Özünde Latin dünyasının ve Avrupalı kavimlerin Tanrı ile ilişkilerini ilgilendiren özel bir hikayedir bu.

Benzer şekilde, 20. yüzyılın başında “Hilafet” makamı lağvedildiğinde, son altı yüzyıl boyunca Akdeniz ve Karadeniz havzasında milyonlarca mümin/müslim ve

Benzer şekilde, 20. yüzyılın başında “Hilafet” makamı lağvedildiğinde, son altı yüzyıl boyunca Akdeniz ve Karadeniz havzasında milyonlarca mümin/müslim ve hatta gayrimüslim insanı tespih imamesi gibi bir politik beden olarak bir arada tutan Tanrı’nın aslında “şura”yla “adalet”e dayanan ve insana bir “emanet” olarak yüklenen ahlaki/politik temsilciliği/hilafet (Osmanlı) –her ne kadar çok erken bir dönemde Muaviye ve 10. asırda da Abbasi Hilafetinin yıkılmasından sonra ikinci kez rayından çıkarılarak “Saltanat”a dönüştürülmüş olsa bile– ortadan kaldırılmıştı. Bu lağvın politik anlamının ve işlevinin büyüklüğünü, politikanın babası olan İngilizler Müslümanlardan daha iyi anlamışlardı. O tarihten itibaren, Müslümanlar çil yavrusu gibi (ulus devletler) darmadağın haldeler.

hatta gayrimüslim insanı tespih imamesi gibi bir politik beden olarak bir arada tutan Tanrı’nın aslında “şura”yla “adalet”e dayanan ve insana bir “emanet” olarak yüklenen ahlaki/politik temsilciliği/hilafet (Osmanlı) –her ne kadar çok erken bir dönemde Muaviye ve 10. asırda da Abbasi Hilafetinin yıkılmasından sonra ikinci kez rayından çıkarılarak “Saltanat”a dönüştürülmüş olsa bile– ortadan kaldırılmıştı. Bu lağvın politik anlamının ve işlevinin büyüklüğünü, politikanın babası olan İngilizler Müslümanlardan daha iyi anlamışlardı. O tarihten

² Yazının sempozyumda yaptığı konuşmanın kendisi tarafından hazırlanan metin halidir.

itibaren, Müslümanlar çil yavrusu gibi (ulus devletler) darmadağın haldeler. Başlı koparılmış bir beden gibi, o tarihten itibaren vücudun üzerinde her türlü operasyon yapılmaktadır.

Bu bağlamda Kuran'a baktığımızda gerek kıssası anlatılan peygamberlerin mücadeleleri, gerekse Hz. Muhammed'in 610-632 arasında arkadaşları ile verdiği mücadele; tek bir Tanrıyla dikey ve bireysel bir ilişki anlamında bir iman ile ibadet ve bireysel ahlak anlamında bir din olmanın yanı sıra Tanrı'nın iradesi doğrultusunda bir toplum kurma ve onu koruma/sürdürme bağlamında politika-ekonomidir (istihlaf, 6/165, 10/14). Örnek olarak, Hz. Musa ve kardeşi Harun'un İbrani halkını Mısır'ın o günkü diktatörü olan Firavun'un köleleştirmesinden kurtarma mücadelesi, dinin "politik" boyutunu ortaya koyar: "Firavun, kendini büyüklük kompleksine kaptırmış ve ülke halkını sınıflara ayırmıştı. Onlardan bir kısmını iyice hor ve güçsüz görmek istiyor; bunun için de erkek çocukları öldürüyor, kadınları sağ bırakıyordu. Çünkü o gerçekten müfitlerden idi. Biz ise, yeryüzünde hor ve güçsüz bırakılanların hakim konuma geçmelerini ve önder bir toplum olmalarını istiyorduk." (28/4-5) Firavun, Kuran'da politik bağlamda kitlelerin özgürlüğünü elinden alan despot-totaliter politik idareyi simgeler: "Firavun, halkını küçümsedi/ezdi. Onlar da yoldan çıkmış bir toplum oldukları için bu baskıya boyun eğdiler/itaat ettiler." (43/54) Dikkat edilirse burada Firavun'un zulmüne başkaldırmayan/direnmeyen halkın politik tutumu da eleştirilmiştir. Doğru yoldan çift taraflı çıkma olmadıkça uzun süreli bir zulüm süreci ve diktatörlük olamaz. Bu bağlamda Müslümanlardan, din özgürlüğü alanında baskı ve zorlama/işkence (fitne) kalmayınca kadar savaşmaları istenmiştir. (8/39) Hz. Muhammed, insanların sırtlarındaki ağır yükü kaldırmak ve boyunlarındaki zincirleri kırıp atmamakla görevlidir. (7/157)

Kuran'da ekonomik alanda kötülüğün/sömürünün sembolik tipi Karun'dur. (28/76-83, 29/39, 40/23) Kuran'ın Karun'u eleştirisi iki noktaya dayanır: (1) malı-mülkü Allah'ın bir ikramı, in'amı, lütfu, bağıışı ve rızıklandırması yani "emanet" yerine "mutlak mülkiyet" olarak anlaması (28/78); (2) servetinin bir kısmını yoksullarla gönüllü olarak Tanrı'nın ikramına karşı şükran olsun diye paylaşmaması (28/78-83).

Politika ve ekonominin dinle en temel ilişkisi, herhangi bir toplumun kültürünün zorunlu olarak din karşısı veya dinî temel metafizik öncüllere dayanmasıdır. Herhangi bir toplumun giriştiği politik-ekonomik-kültürel faaliyetlerle dünyanın ve insan hayatının nihai anlamına ilişkin sorulara verdiği metafizik/dinî cevaplar arasında zorunlu/kopmaz bir bağ mevcuttur. Bundan dolayı

aslında siyasî iktisadın din ile kopmaz/derin bir ilişkisi mevcuttur. Bu bağlamda kapitalist iktisat bir peşin/acil (dünyevî) ekonomi iken (17/18, 67/27) İslami ekonomi, bir veresiye/borç (ahiret) ekonomisidir (2/245, 5/12, 64/17, 73/20). Bundan dolayı, Mekke burjuva sınıfının kullanmış olduğu ticari kelime dağarı, Kuran tarafından olduğu gibi "ahiret" bağlamında kullanılır.

Kuran'ın Hz. İbrahim'den Hz. Muhammed'e gelinceye kadar vahiy/peygamber geleneği ile ortaya konan davanın bir bölümü, tevhit mücadelesi anlamında tek Allah'a iman ile O'na ibadet (namaz, oruç, hac) ve bireysel ahlak bağlamında din iken; diğer bölümü ise bu değerlere bağlı olan bir toplumun oluşturulması,

Canlı imanın ölü itikada, şuurulu ibadetin rutin ve alışkanlığa dönüştüğü muhafazakâr bir dindarlık algısının üretebildiği şey, uluslararası sisteme eklemlenerek içerdeki statükoyu devralmaktır.

korunması ve toplumsal düzeninin adalet ölçüsüne göre kurulması bağlamında politik ekonomidir. Kuran'da geçen istigna-istikbar, mustadafun (ezilenler), mütref/mele (toplumsal sorumluluk üstlenmeyen zengin tabaka), adalet, zulüm, zekât, ganimet, rızık, nimet, mal-mülk, kenz (stoklama), altın, gümüş, israf, infak, faiz, cihad, kıtal, barış, antlaşma (ahid), borçlanma... kavramları işte bu ikinci bölüm olan politik ekonomi alanına aittir.

İslam'ın kendisinin oluşum süreci (610-632) bizzat bir politik ekonomidir. Kuran, Kâbe'nin kutsiyetinden Kureyş'in elde ettiği güven ve ekonomik çıkarı ileri sürerek, onların Kâbe'nin Rabbi olan tek Allah'a ibadet etmelerini ve Hz. Muhammed'e iman etmelerini istemiştir. Dikkat edilirse burada dinî talep politik-ekonomik bir kategoriye dayandırılmıştır. (106/1-4) Özetle, ayrı bir iman topluluğu olarak başlayan Müslüman/mümin toplum, kendini oluşum sürecinde savaş dahil meşru yollara başvurarak korumuş ve politik bir kategori olarak sonunda başarılı bir toplum/devlet şeklinde doğmuştur. Kuran'ın ana davası, tevhit (Allah) ile birlikte ekmek (ekonomi) ve özgürlük (politika) olarak ifade edilebilir. Politik iktisat bağlamında İbrahimî-monoteist dinin hakikî işlevi Allah-ekmek-özgürlük, adalet ve hakkaniyet ilkelerine bağlı bir toplum inşa etmek ve bir toplumsal yapı/sistem oluşturmaktır. Nitekim Hz. Muhammed'e ilk inananlar da –geçmiş peygamberlerin çağrılarında olduğu gibi (4/27, 26/111)– köleler, yoksullar ve yetimler olmuştur. (6/52-54, 7/75-76) "Mal ve evlad sahibi" (9/69, 34/35) Mekke oligarşisi (Ümeye oğulları) ise sonuna kadar direnmiştir.

Bu bağlamda üzerinde durulan ikinci bir konu, Firavun (despotizm) ve Karun (sömürü)'un, kendi sistemlerini tahkim etmek için "muhafazakar" kitleler

aracılığı ile dini kullanmasıdır. Bunun Kuran'daki sembolik ismi Firavun'u destekleyen rahipler sınıfını niteleyen "Haman"dır. (28/6, 8, 38; 29/39; 40/24, 36) Yahudilik ve Hıristiyanlıktaki "ahbar" ve "ruhban" sınıfı, insanların mallarını haksız yere yiyen (9/34) ve Tanrı

Halkın Sesi Partisi, kuruluş manifestosuyla Allah-ekmek-özgürlük değerlerine eşit ağırlık vererek dini iktidar olmak ve iktidarını sürdürmek için bir araç (karşı din) olarak kullanmak yerine, dinden bahsetmeden dinin asıl davalarından biri olan politik ekonomiyi gerçekleştirme azmindedir.

adına ilahlık taslayıp (9/31) hakim diktatörlerle işbirliği yapan hakim zümredir. Ali Şeriatı'nın kavramsallaştırması ile "karşı din" olarak oluşan bu sahte dinsel, kitleleri uyuşturarak (afyon) siyasal diktatörlüklerin ve ekonomik sömürü düzeninin sürmesini temin eder.

Günümüzde İslam dünyasına baktığımızda siyasal diktatörlüklerin kitlelerin muhafazakarlığına dayanarak dinsel kurumları yedeklerine aldıklarını görürüz. İran başta olmak üzere Körfez ülkeleri, Suudi Arabistan ve Kuzey Afrika'daki Arap diktatörlükleri hep aynı şeyi yapmaktadır. Örneğin, Mısır'da tarikatları bünyesinde toplayan tasavvuf kurumu, Ezher şeyhi ve Mısır müftüsü sürekli Hüsnü Mübarek'in diktatörlüğünü desteklemişlerdir. "Müslüman Kardeşler" örgütü başlangıçtaki –bazı selefi yorumsal/metodolojik hatalarına rağmen– Allah, ekmek, özgürlükten oluşan politik-ekonomik ideolojisinden saparak Mübarek'in kitlelerde yarattığı acıyı pansuman eden bir yardım örgütüne dönüştü. Onun için de Mısır ayaklanmasında rolü kayda değer olamadı.

Türkiye'de ise muhafazakar AKP ve destekçisi dinî cemaatler, bir taraftan yerleşik seküler statükoya karşı mücadele ederken, küresel düzeydeki egemen ve fütursuz ekonomik-politik güç odakları ile ilkesiz bir şekilde işbirliğine girmekte herhangi bir sakınca görmüyor. AKP, kitlelerin muhafazakarlığını kendi siyasal ve ekonomik tahakkümü için bir araç olarak kullanırken, ekmek ve özgürlük konusunda alternatif ve fırsat eşitliği yaratacak ileri adımlar atamıyor. Canlı imanın ölü itikada, şuurlu ibadetin rutin ve alışkanlığa dönüştüğü muhafazakâr bir dindarlık algısının üretebildiği şey, uluslararası sisteme eklemlenerek içerdeki statükoyu devralmaktır.

Halkın Sesi Partisi, kuruluş manifestosuyla Allah-ekmek-özgürlük değerlerine eşit ağırlık vererek dini iktidar olmak ve iktidarını sürdürmek için bir araç (karşı din) olarak kullanmak yerine, dinden bahsetmeden dinin asıl davalarından biri olan politik ekonomiyi gerçekleştirme azmindedir.

Dini yaşamın özü olan şuur, kritik ve düşünmeyi

ihmal ederek sadece "ataların yolu", "tarih" ve "gelenek"e dayanan; genellikle kitlelerin Tanrı'yı kandırma teşebbüsü olarak rutin birkaç ritüele ve şekle, yükte hafif pahada ağır olan bonuslara (kandil geceleri) dayanan kültürel muhafazakarlığın yerine; esas olan, Allah'ın her insana bahsetmiş olduğu vicdan ve akletme kabiliyetlerini bilfiil ortaya çıkarma, onların insan olma onurlarını elde edebilecekleri kimlik, ekmek kazanma ve özgür olma koşullarını, yani her anlamda "fırsat" eşitliğini hazırlamaktır. Her türlü gaspı, baskıyı, ayartmayı ve zulmü engellemektir. Gerisi insanlara

kalmıştır ve kendiliğinden gelir: "Dileyen inansın, dileyen küfretsın." (18/29) "Dinde zorlama yoktur." (2/256) "Allah, rızkın mülkiyete dönüşmesinde kiminizin kiminizden üstün olmasına (müsaade) etti." (16/71) Bunun gerekçesi, bazıların diğer bazıların emrinde işçi olarak (suhriyyen) çalışması (43/32), işverenlerin de işçilerin emeğinin karşılığını, kendinin müteşebbisliğine denk olacak şekilde (adalet) gönüllü olarak (fehüm fihi sevâun-16/71) ödemesidir. Bu yol, kapitalizmin çakallar veya sırtlar imparatorluğuna, sosyalizmin ise beyaz karıncalar imparatorluğuna alternatif üçüncü ve zor bir yoldur.

Risale-i Nur'a Göre Emek ve Adalet

Metin Karabaşoğlu

Hepiniz hoş geldiniz. İlk 10 dakikada genel bir giriş mahiyetinde konuşacağım. İkinci 10 dakikada ise, Bediüzzaman Said Nursî Risale-i Nur'da ve daha önce, Eski Said döneminde yazdıklarında bu meseleye ilişkin neler söylüyor, ona dair ana hatlarıyla birkaç kelam edeceğim. Böyle ortamlarda ana fikirler söylenir. Bunun detaylandırılması daha sonra makaleler şeklinde olur. Benim konuşmam spotlar şeklinde olacak. Bunu en başta belirtmiş olayım.

Burada bulunmaktan bahtiyarım. Böyle bir teşebbüsün, Emek ve Adalet Platformu'nun oluşturulmasından dolayı da bahtiyarım. Bu ülkenin en önemli talihsizliklerinden biri, solun Kemalizmle, dindarlığın da sağla özdeşleştirilmesi olmuştur. Bundan bu ülkenin bütün insanları zarar görmüştür. Sol düşünce ile İslam ve Müslümanlar arasındaki diyalog çok geç kalmıştır. Bugüne kadar olmaması bir kayıptır. Fakat bugünkü bu çabanın olmasını da, hiç olmazsa bu kaybın bundan sonra da devam etmemesi noktasında bir kazanç olarak görüyorum.

Bu ülkenin en önemli talihsizliklerinden biri, solun Kemalizmle, dindarlığın da sağla özdeşleştirilmesi olmuştur. Bundan bu ülkenin bütün insanları zarar görmüştür. Sol düşünce ile İslam ve Müslümanlar arasındaki diyalog çok geç kalmıştır.

Ben meseleyi çok farklı bir yerden aldım. Yine Kuran'a atıfta başlayacağım. Kuran'da kıssalar var, işte Firavun kıssası ve diğer kıssalar var. Firavun kıssası okunduğunda, İlhamî [Güler] Hocamızın da değindiği gibi, beni belki en fazla çarpan husus, Firavun kavmini aşağıladığında kavminin ona itaat etmesidir. Bu da insanlık onurunu korumanın, yani kula kulluğun önüne geçmenin, en başta da insanın kendi iç dünyasında buna karşı bir dirence sahip olmanın ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Firavunlar durduk yerde Firavun olmuyorlar. Ona "sen en yüksek rabbimizsin" diye cevap

veren insanlar sayesinde Firavun oluyorlar. Dolayısıyla bu, çift taraflı bir hadise.

Ben çok gerilerden alacağım. Kuran kıssalarının içinde birçok surede anlatılan bir kıssa İblis ile Adem'in kıssasıdır. Cennette başlayan bir yolculuk yeryüzünde devam ediyor. Burada İblis'in Adem'i kandırmasının ana sebebi olarak "şeceretül huld" yani ebedi ahiri diye ifade edilen ağaca yaklaşmaya ikna etmesi gösterilir. İblis'in Adem'i "Allah size bu ağaca yaklaşmayı men etti, çünkü bu ağaca ulaşırsanız ebediyet kazanırsınız" diye ikna ettiğini görüyoruz. Buradan şunu anlıyoruz: İnsan için en önemli mesele beka meselesidir, var oluşun devamı meselesidir. İnsanın en önemli duygusunun, en önemli damarının bu olduğunu görüyoruz.

Dönüp buradan Kureyş suresine gelelim. Kureyş toplumunun, o günün Mekkesinin ve bütünüyle Arabistan'ın Peygamber Efendimiz (a.s.) doğduğunda, Peygamberlik ile vazifelendirilinceye kadar, o dönemde nasıl bir ortam olduğunu biliyoruz. Bir şirk düzeni var ve bunun getirdiği sosyal siyasal ve iktisadi bir yığın adaletsizlik var vs. Kureyş suresi Kabe'nin Rabbine ibadet etmeye çağırıyor insanları. Doğrudan Kureyş'e hitap ediyor. Orada Kabe'nin Rabbi iki önemli vasıfla anılıyor. "Felya'budû rabbe hâzâ-lbeyti'lezzî et'amehum min cû'in ve âmenehum min havf." "O ki, O Kabe'nin Rabbi, sizi açlıktan kurtardı." Karnınız doyuyorsa –ki karnınızın doyması varoluşsal bir meseledir, İblis kıssasını hatırlayalım, en önemli meselemiz varoluş meselesidir– bu, Kabe'nin Rabbinden dolayıdır. Ve ardından da "ve âmenehum min havf" yani "ve korkudan emin iseniz" deniyor. Yine bu, Kabe'nin Rabbinden dolayıdır. Dolayısıyla en önemli temel nokta, insanın, varoluşunun devamını kime ve neye bağladığıdır. Kuran'dan anladığım üzere, temel mesele buradan başlıyor, kula kulluklar da veya kendine Rab edinmeler de bu noktadan hareketle geliyor.

Kabe'nin Rabbinden söz ettik, Kureyş suresine atıfta bulduk. Doğru Peygamber Efendimiz'in (a.s.) yaşadığı mekana atıfta bulduk. Yine doğrudan doğruya o mekana yemin ederek başlayan bir diğer surede, Beled suresinde ise insanın önündeki sarp yokuştan söz ediliyor. Burada bulunanlarımızın hemen hemen hepsi biliyordur diye ümit ediyorum. "Sarp yokuşu aşamadı" diyor, bazıları için. Sonra "nedir o sarp yokuş?" diye soruyor. "O, boyunduruğu çözmektir" yani köleyi özgürlüğüne kavuşturmaktır "ve salgın bir açlık gününde yoksulu ve yetimi doyurmaktır." Buradan da şunu anlıyoruz: En temel, insanı insan yapan en önemli özelliklerden biri, vicdanını diri tutabilmesidir. Vicdanını diri tutup tutmadığı da, onun sosyal siyasal ekonomik bir sorumluluk hissedip hissetmediğidir. Bugünün diline çevirirsek, burada Kuran müminlerin

üzerine “boyunduruğu çözmek” yani özgürlük yönünde siyasal bir sorumluluk, “salgın bir açlık gününde yoksulu ve yetimi doyurmak” yani ekonomik bir sorumluluk yüklemektedir, diye düşünüyorum.

Ki diğer taraftan “devlet” kelimesi Kuran’da bir tek Haşr suresinde geçer. O da servet veya refah anlamındadır. “O devlet yani servet sadece zenginleriniz arasında dolaşan bir devlet olmasın” diye kullanılır. Burada refahın yayılması meselesi yine Kuran’da müminlerin üzerine bir vazife olarak düşüyor. Bütünüyle katılmasam bile –çünkü eşitlik kavramının açılması gerekiyor– İhsan Eliaçık Hocamızın eşitlik vurgusunu bu bakımdan, Haşr suresindeki bu ayetin yüklediği sorumluluk bakımından son derece önemli buluyorum.

Bütün bu kısa atıflardan da anladığımız üzere – ki daha önce hem İhsan Eliaçık hem de İlhami Güler

en önemli temel nokta, insanın, varoluşunun devamını kime ve neye bağladığıdır. Kuran’dan anladığım üzere, temel mesele buradan başlıyor, kula kulluklar da veya kendine Rab edinmeler de bu noktadan hareketle gelişiyor.

Hocalarımız da Kuran’dan farklı ayet ve surelere atıfta bulundular– insanlığın dünyasında siyasi zulüm de iktisadi zulüm de var ve Kuran müminlerden siyasi zulmün de iktisadi zulmün de ortadan kaldırılması için bir çaba sarf etmelerini istiyor. Peki bu zulüm nasıl giderilecek? Kritik noktanın burası olduğunu düşünüyorum. Başlıkta da geçiyor: “Ortadoğu’da ve Türkiye’de Emek ve Adalet Mücadelesi”. Mücadele dediğimizde otomatik olarak bloklar oluşturuyoruz; emeğin yanında olanlar ve sermayenin yanında olanlar veya zulmedenler ve zulme karşı olanlar şeklinde. Buna karşılık, dünyanın yaşadığı bir tecrübe var. Bugün söz konusu olan, nispeten ehlileştirilmiş, nispeten zapturapt altına alınmış bir kapitalizmdir. Özellikle 19. yüzyıl şartlarında dünya, Charles Dickens’ın, Jane Austen’in vs. romanlarında da görülen, çok çok daha vahşi bir kapitalizm uygulamasıyla yüz yüze gelmiş durumdaydı. Buna karşı son derece insani ve haklı bir tepki olarak oluşmuş sosyalizm teorisini, eylem ve uygulamalarını görüyoruz. Ama sosyalizmin kendini gerçekleştirme imkanı bulduğu ülkeler anlamında baktığımızda da elimizde kocaman bir hüsrandan başka bir şey kalmıyor. İşte tam da bu noktada en kritik meselenin atlanmış olduğu gerçeğini göz önüne almamız gerektiği anlaşılıyor ki, o da insan gerçeğidir. Eğer mücadeleden söz edeceksek, bu mücadelenin en başta insanın kendi içinde yaşanıyor olduğu; insanın bir taraftan melek ilhamına olduğu kadar şeytanın vesvesesine, telkinine de açık olduğu; bir taraftan vicdan ve kalp taşıdığı ama öbür taraftan nefis, heva ve heves taşıdığı gerçeğini atlamamız gerekiyor. Bu gerçek atlanıp mesele sadece

mücadele, ezenler ve ezilenler, sermaye ve emek denklemi içerisine oturtulduğunda, bu mücadele zulmün karşısında galip de gelse; bu defa egemenler-ezilenler şeklindeki denklemin o mücadele içinde kendisini yeniden ürettiğini görüyoruz. Ki, bu dünya bu gerçeği tecrübe etti. Dolayısıyla meseleyi iyi insanlar-kötü insanlar denklemi içerisinde oluşturmadan önce, her halde ve her zamanda meselenin insanın kendi dünyasında başlıyor olduğunun akılda tutulması gerekiyor. İnsanın kendi dünyasında nefsinin hevasının hevesinin mi hüküm sürdüğü yoksa kalbinin aklının vicdanının yolunda mı yürüyor olduğu denkleminin sürekli muhafaza edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ki bir mümin olarak Kuran’ın varlığı benim için bundan dolayı önemli. Çünkü nefsimi, kendini merkez almaktan, benmerkezli olmaktan, hevamın ve hevesimin peşine düşmekten alıkoyuyor. Bunların peşine düştüğüm zamanlarda ise geri dönüp, benim dışımda oluşmuş, beni yaratan Allah tarafından ortaya konmuş ilke çerçevesinde kendimi yeniden denetlememi, kontrol etmemi ve düzeltmemi sağlıyor.

Meseleyi ilke merkezli değil de bloklar, kitleler şeklinde ele aldığımızda mesele çözülmüyor. Zulüm döngüsü kendisini bu defa yeni bir düzlemde tekrar üretiyor. Kazananlar-kaybedenler şeklindeki denklem içerisinde, kazananlar yer değiştiriyor ve kazananların içinde de yeni bir kazananlar sınıfı oluşuyor. Burada Frantz Fanon’un çok çok önemsedğim bir sözünü özellikle belirtmek isterim, ki bu da insanın dönüp, kendi iç dünyasındaki, mücadelenin asıl, merkezî noktasına atıfta bulunduğu için önemli: “Kölenin en büyük meselesi, özgür olmak değil, efendi olmaktır.” Özgürlük mücadeleleri niye başarısızlıkla sonuçlanıyor? Başarılsa bile sonu hüsrana bitiyor. Bu defa özgürleşmemiz gereken yeni insanlar ortaya çıkıyor. Az önce İlhami Hoca sözünü etti, Ortadoğu’daki diktatörler. Bunların hepsi, ülkelerini Batı’nın zulmünden kurtaran insanlardı. Ama bu defa toplumlarının, kendilerinden kurtulmak için mücadele vermesi gereken insanlar oldular. Biz özgür olmak için mi mücadele ediyoruz, efendi olmak için mi? Bu, bizim kendi iç dünyamızda denklemi nasıl kurduğumuz ve iç dünyamızdaki mekanizmayı sürekli kontrol altında tutup tutmadığımızla ilgili. Tam da burada Bediüzzaman’a gelmek istiyorum. Zalimlerin yanında yer almamış, bilakis cefa ile yaşamış, özgürlük, hürriyet, adalet, kulun kula kul olmaması, kulluk etmemesi, kul edilmemesi için hayatını ortaya koymuş bir insan olarak Bediüzzaman’ın Risale-i Nur’da yazdıklarına baktığımızda –ki burada kendisine atıfta tadımlık niteliğinde birer kısa pasaj da okuyacağım– daha çok, insanın kendi iç dünyasını vahyin ve peygamberin örneğinde, vicdan merkezli,

hak merkezli, ilke merkezli olarak inşa etmesi üzerinde durduğunu, yani insanın kendini tanıması üzerine odaklandığını görüyoruz. Bundan dolayı ilk anda “siyasal, sosyal, ekonomik meselelere çok değinmiyor, bunlara fazla yer vermiyor” diye bir kanaat oluşabiliyor. Ama şu ana kadar anlattığımız meselelere baktığımızda Bediüzzaman tam da insan merkezli konuşarak sosyal, siyasal, ekonomik anlamda bir duruş ortaya koyuyor.

Bunun yanında, nispeten daha az olmak üzere, sosyal-siyasi meselelere, bu arada da emek ve sermaye arası ilişkilere doğrudan atıfta bulunduğu, Müslümanların kapitalizm ve sosyalizme ilişkin takınması gereken tavırla ilgili doğrudan konuştuğu yerler de var. Burada bulunan birçok insana imkansız gelecektir ama Bediüzzaman burada çatışmadan ziyade barıştırmaya merkezli yaklaşıma sahip. Emek ile sermaye ile de mutlak surette çatışmak zorunda değildir, Bediüzzaman’a göre, barışmaları mümkündür ta ki insanlar insan olabilsin. Rumuz isimli eserinde soruyorlar, o da cevaplıyor:

- Şu âlemin ihtilâli nedir?
- Sa’yin (emeğin) sermaye ile mücadelesidir.
- Acaba ikisini barıştırmak çaresi yok mudur?

En temel, insanı insan yapan en önemli özelliklerden biri, vicdanını diri tutabilmesidir. Vicdanını diri tutup tutmadığı da, onun sosyal siyasal ekonomik bir sorumluluk hissedip hissetmediğidir. Bugünün diline çevirirsek, burada Kuran müminlerin üzerine “boyunduruğu çözmek” yani özgürlük yönünde siyasal bir sorumluluk, “salgın bir açlık gününde yoksulu ve yetimi doyurmak” yani ekonomik bir sorumluluk yüklemektedir

- Evet, vücub-u zekât ve hurmet-i ribâ, karz-ı hasen şerâit-i sulhiyedir.

Burada Bediüzzaman Kuran’da sıklıkla vurgulanan üç emre atıfta bulunuyor: zekatın emredilmesi, faizin yasaklanması ve “karz-ı hasen”. Yani Allah için borç vermek, darda bulunana borç vererek yardıma bulunmak ki –çok teknik meselelere girmiyorum– biri karz-ı haseni ödeyemediğinde peşine düşmüyorsunuz. Barışın şartları bunlardır diyor. Bugünün de gerçeğini ifade eden bir cümleyle devam ediyor:

- Şu riba (faiz) taşını altından çeksek, şu zalim medeniyet kasrı (medeniyet sarayı) çökecektir.

IMF’ler Dünya Bankalarından başlayarak bütün bir sistemin nasıl işlediğini bir özeti olarak görüyorum bu cümleyi. Ondan sonra şöyle bir soru geliyor:

- Gâvurlardaki (Batı’daki, Avrupa’daki) iki cereyanları (kapitalizmle sosyalizmi) nasıl görüyorsunuz?

- Şimdilik biri necis, biri encestir. Tâhir-i mutlak yalnız desâtir-i İslâmiyettir.

- Öyleyse iki cereyana da lânet!

- Evet. Lâkin bize bulaşmış olan encesin temizliği hesabına, onun izalesine çalışan necise necis demekle

onu da kendimize sıçratmak, maslahat olmasa gerektir.

Bugünün diline çevirirsek, Bediüzzaman kendisi açısından eksenin, ana merkezin İslam olduğunu, seküler bir ideoloji –ki kapitalizm kendisini bir ideolojiden ziyade bir yaşama biçimi ve iktisadi-siyasal sistem olarak sunar– veya karşıtı bir diğer seküler ideoloji olmadığını ifade ediyor. Bir Müslüman olarak doğru duruşun, kapitalizm ile sosyalizm arasındaki gerilimde şu veya bu seküler ideolojiyi merkeze almamak olduğunu ifade ettikten sonra, bu iki ideoloji arasında sosyalizmin kapitalizme göre İslam için daha kabul edilebilir ve diyalog kurulabilir bir mahiyet taşıyor olduğunu söylüyor. Ama Türkiye’de bu gerçekleşmemiştir. Bediüzzaman gibi isimler daha 1910’larda bunu söylediği halde Türkiye’de bu gerçekleşmemiştir. Niye gerçekleşmemiştir? En başta söyledim. Sol veya sosyalizm açısından iki problem var: (1) solun kendisini Kemalizmle özdeşleştirilmesi; (2) Türkiye’de solun din karşıtlığı ya da din düşmanlığı olarak algılanır durumda oluşu. Bu da Müslümanların sağla, milliyetçilik, devletçilik ve kapitalizmle eklenmeleri gibi bir sürece yol açmıştır.

Çözüm anlamında Bediüzzaman’a atıfla konuşayım.

İhsan Eliaçık Hocamız eşitlik-adalet denklemine değinerek “eşitlik değil adalet” şeklindeki vurgunun külliyen yanlış olduğunu söyledi. Bediüzzaman ise “mutlak eşitlik” diye bir kurgunun insan gerçeğine uygun olmadığını söylüyor. Bunun uygulanması da mümkün değil. Adaletin içinde eşitlik elbette yer alıyor ama bu eşitliği “mutlak eşitlik” şeklinde algılamak mümkün değil. Adaleti eşitliği düşmanı gibi sunmak doğru değil. Nasıl adalet deyip, hukukta, iktisatta, temel meselelerde eşitliğin uygulanabilir bütün formlarını göz ardı etmek ne kadar yanlışsa, eşitliği mutlaklaştırarak adalet üzerine vurguyu zalimlerin işine yarayacak bir duruşun yanına koymak da o kadar uygunsuz.

Bediüzzaman’ın vurgusu adalet üzerinedir. Temel problemi zekatsızlık ve faiz olarak görür ki bugünün Müslümanlarının imtihanıdır. “%90 küsuru müslüman olan” diye bir sözün dilimize yerleştiği bu ülke aynı zamanda tasarrufların % 95’inin faizli kurumlara gittiği, sadece % 5’inin faizsiz kurumlara –faizsiz bankaların varlığı ve getirdikleri birikim vs. de ayrıca sorgulanır, sorgulanmalıdır– gittiği bir ülke. Faizle mücadele noktasında Müslümanların mutlak bir yenilgisinden söz

etmek maalesef mümkün.

Son bir noktaya değineceğim. Oğlum lisede okuyor. Yakınlarda onunla bir görüşmemiz olmuştu. Faşizm nereden çıkıyor vs. diye, böyle bir duruşun uzağında olmak üzerine konuşuyoruz. Bir gece kalktı, uyuyamamış, gece on iki veya yarımdı, dedi ki: “Baba ben faşizmin ana damarını çözdüm.” “Nedir ana damarı?” dedim. “Genellemelerdir,” dedi, “öyle ki, ben dahi desem ki bütün faşistler şöyledir, ben dahi faşizmin o ana damarının içerisine girmiş oluyorum.”

İnsanlığın dünyasında siyasi zulüm de iktisadi zulüm de var ve Kuran müminlerden siyasi zulmün de iktisadi zulmün de ortadan kaldırılması için bir çaba sarf etmelerini istiyor.

Kuran’daki infak ayetlerini hatırlayalım. Kuran’dan, Bediüzzaman’ın aldıkları itibarıyla, “emek mutlak iyidir, sermaye mutlak surette kötüdür” denklemi çıkmıyor. Peygamber Efendimizin (a.s.) söyledikleri ortada, Kuran’ın sa’y ile, emek ile ilgili ayeti ortada, emek temeldir, merkezdir. Ama “sermaye mutlak surette kötüdür” demek yerine, “zekat vermeyen, infak etmeyen sermaye kötüdür” demek daha doğru. Aksi takdirde, sermayeyi mutlak surette kötüleştirmekle, yanlış bir genellemenin tuzağına düşmüş oluyoruz. Teşekkür ederim.

Hanif Marksizm: “İlerici” Solculuktan “Gerici” Devrimciliğe³

Metin Kayaoğlu

Marksizm, Marksistlerin ve Marksizm dışındakilerin yaygın kabulünün aksine, Batılı modern düşünce geleneğinin kategorik olarak dışında bir damara sahiptir. Marksizmin Aydınlanma uygarlığının ürünü olduğu görüşü yanlıştır. Bu görüş, Marksizmi, Aydınlanmanın dar anlamda liberal ve Jakoben akımlarından birinin, çoğunlukla da ikincisinin neredeyse bir yan ürünü derekesine düşürmektedir. Oysa Marksizm, devrimciliğini, Batı uygarlığına bir reddiye olarak anlaşılmasında bulmuştur.

Aydınlanmacı Marksizm

Marksizmin, Batı’nın devrimci Aydınlanmacı burjuvazisinin mirasının tutarlı bir sürdürücüsü olmaya çalışmak gibi temel bir yön barındırdığı reddedilemez. Bunu kuruculardan itibaren Marksizmin genetiğinde bulabiliriz. Marx ve Engels, Batı’da gelişen burjuva uygarlığı ortamında önce birer burjuva aydın olarak ortaya çıkmış, sonra giderek uzaklaştıkları bu uygarlığın temel argümanlarından kopmuşlardır. Ama söylemek zorundayız, Marksizmin kurucuları, içinden geldikleri uygarlığın bulaşğını ve kirlerini, bazı kalıntıların ömürlerinin sonuna dek korumuşlardır.

Marksizm, bu yönünün üzerinden gelişerek, bugüne kadar gelen bir Batı uygarlığı kanalı yaratmıştır. Yani laik, ateist, Aydınlanmacı, modernist, ilerlemeci, pozitivist bir Marksizm –evet– vardır.

Marksizmin yüz elli yılı aşan tarihinde bu tür bir Marksizm vardır ve güçlüdür. 19. yüzyılda, varlığını kapitalistlerin uygarlığının bir ürünü ve destekçisi ilan etmiştir bir Marksist sosyalizm akımı. Aydınlanmacı Marksizm, burjuvazinin bizzatı yarattığı uygarlığın misyonunu giderek terk ettiğini ve proletaryanın bu misyonu devralması gerektiğini savunmuştur. Bu Marksizmin burjuvazinin değerleriyle bir sorunu yoktur;

³ Yazının sempozyumda yaptığı konuşmanın kendisi tarafından genişletilmiş metin halidir.

burjuvaziye eleştirisi, değerlerinden vazgeçtiği içindir. O yüzden, Almanya’da örgütlü en büyük ve önder Marksist partinin çıkardığı bir madalyonun bir yüzünde ABD’deki Özgürlük Heykelinin, öte yüzünde Karl Marx’ın resmi vardı.

Bu Marksizm Aydınlanmacıydı. Aydınlanma, feodalizm ve dine karşı, insanlığın, burjuvazinin temsilcileri eliyle büyük bir kazanımı ve ilerlemesiydi. Marksizm Aydınlanmanın argümanlarını sonuna kadar götürmeliydi. Marksizm Aydınlanmanın hakiki çocuğuydu.

Bu Marksizm, laikti. Burjuvazinin Aydınlanmacı temsilcilerinin, feodalizme özgü dine karşı mücadelesine destek verilmeliydi ve Kilisenin politik aygıtta egemen olmasına karşı çıkılmalı, din “özel yaşam”ın sınırlarına itilmeliydi. Burjuvazinin akıl ve bilimi egemen kılmasının ardından sosyalizm nasılsa gelecekti.

Bu Marksizm, ateistti. Burjuvazinin Aydınlanmacı temsilcilerine göre, insanlık ancak kendini Tanrının aklıyla düşünmekten kurtararak kurtuluşa ulaşabilirdi. İnsanlık geçmiş binyıllar boyunca dinlerin karanlığı yüzünden bilimden, bilimsel düşünceden uzak yaşamıştı. Aydınlanma ile, insanlığın çocukluktan erginliğe geçişi mümkün hale gelmişti. Din, insan aklının prangası, bilimin önündeki en büyük engeldi. Bu yüzden dinsel safsatalar bir yana bırakılmalı, rasyonel ideoloji ve bilimle donanmış insan düşüncesi rahatça serpilip gelişmeliydi.

Aydınlanmacı burjuva uygarlığı önce halkı ekonomik, toplumsal, ideolojik bir eğitim sürecinden geçirecek; halk kitleleri de dinsel safsatalardan arınacak, laikleşecek, çağdaş bilim ve kültürle donanmış modern proleterlere dönüşecek ve ardından komünistlerin bilinç etkisini almaya hazır hale gelecekti.

Gerici Kiliseye karşı devrimci burjuvazinin mücadelesi anlamında, bir tarihsel döneme ilişkin bir anlama sahip bu argüman, tarih-aşırı bir anlayış haline getirildi. Soyut olarak din ile soyut olarak akıl karşı karşıya getirildi ve bu ayırım, bir yandan bütün dünyaya, öte yandan teoriye geniş zamanlı olarak yayıldı. Ve Marksistlerin çoğu da bu anlayışın gönüllü ve militan izleyicileri oldu.

Bunlara göre, tarih kötünden iyiye bir ilerlemedir ve sırayı bozmadan izlemek gerekmektedir. Sıranın en ucunda, düşünceleri, bilimleri, ideolojileriyle gelişmiş Batı ülkeleri bulunmaktadır ve biz Marksistlerin görevi de bu ileri noktayı, bayrak koşusu gibi, daha ileri götürmekten ibarettir.

Bunlara göre, burjuvazinin değerleri ve ideolojisi ile proletaryanın aynı zeminden kaynaklanan ideolojisi dışındaki bütün ideolojiler (dinsel vb. biçimlerde) gericedir. Ve tarihin çöp sepetine atılmayı beklemektedir.

Aydınlanmacı Marksizme göre, tarih öncelikle burjuvazinin feodalizme karşı mücadelesi olarak anlaşılmalıdır. Burjuvazinin bilimsel ve rasyonalist düşüncesi, feodalizmin dinsel ve metafizik düşüncesini yenmeli ve Marksistler, bu kavgasında kuşku duymadan burjuvazinin yanında yer almalıdır. Burjuvazi sonunda devrimciliğini ve güzel bilimsel ideallerini bir yana fırlatıp atacak ve o bayrağı biz kaldıracacağız.

Bu tür Marksizm bugüne kadar geldi. Bugün aramızda yaşayan bu türden Marksizme bir örnek, 2003’te Bağdat’a giren ABD askerlerinin silahlarının güvenceli gölgesinde özgürlüklerini kutlayan orak-çekiç bayraklı Irak Komünist Partililerdi. Ya da “Türban neyi örtüyor” diyen Türkiyeli “komünistler”dir.

Marksizmin Ezilenlere Dönük Devrimci Diyalektiği
Ama başka bir Marksizm var!

Bu tarih katarına binmeyen bir başka türden Marksizm daha var. Kimsenin görmezden gelemeyeceği bir Marksizm.

Laik, ateist, modernist, pozitivist, Aydınlanmacı, ilerlemeci olmayan bir Marksizm var olageldi aynı yüz elli yıl boyunca dünyada.

Bu Marksizm, devrimin burjuvazinin değerleri ve uygarlığı reddedilmeden kazanılamayacağını söyleyen Marx-Engels’ten başlayarak bugüne ulaşan bir Marksizmdir. Bu Marksizm, Almanya’daki izleyicilerinin burjuvazinin peşine takılmış düşünce ve politikalarına devrimci kaygılarla karşı çıkan Marx’ın yazılarında temsil olunur. Bu Marksizm, Çin’de, Cezayir’de sömürgecilere karşı patlayan ezilen isyanlarına selam duran Engels’in yazdıklarında saklıdır.

Bu Marksizm, Komünist Parti’nin programına ateizm

Bugün aramızda yaşayan Aydınlanmacı Marksizme bir örnek, 2003’te Bağdat’a giren ABD askerlerinin silahlarının güvenceli gölgesinde özgürlüklerini kutlayan orak-çekiç bayraklı Irak Komünist Partililerdi. Ya da “Türban neyi örtüyor” diyen Türkiyeli “komünistler”dir.

yazılmasına karşı çıkan Marx-Engels’in eserinde, ateizm bizim belirteçimiz değildir diyen kurucu Marksistlerin tutumunda bulunur.

Nihayet bu Marksizm, 20. yüzyıl boyunca yerküreyi sarsan devrimlere önderlik etmiş Lenin’de ve Mao’da bulunuyor.

Avrupa’nın geri ülkesi Rusya’da mücadele yürüten bir Marksist olan Lenin, Asya ülkelerinde patlayan ve her biri kendi yerel inanışlarını bayrak yapmış olan halk ayaklanmaları üzerine bir makale yazdı: “İleri Asya, Geri Avrupa”. Burada, görüleceği gibi, Aydınlanmacı Marksizmin sıralaması tersyüz ediliyordu.

Lenin, ezilen ulusları, dinleri, cinsleri, toplulukları, ve tabii işçileri, velhasıl bütün ezilme ilişkilerini Marksizm adına üstlenmişti. Lenin'e göre, Marksizm politikada, işçilerin önceliği gibi bir yaklaşım içinde olamazdı. Ezilme ilişkileri arasında bir öncelik-sonralık ilişkisi ancak ezilenin mücadelesi bakımından geçerli ve gerekli olabilirdi. Mücadele alanında olmayan bir ezilen bölüğünü, işçiler bile olsa, politik konjonktürün doğasını zorlayarak öne çıkarmaya çalışmanın alemi yoktu. Kaldı ki, birçok örnekte, bizzat işçiler işçi olmaktan değil, ezilen bir ulusun, dinin, topluluğun mensubu olmaktan, veya genel olarak –diğer ezilenlerle ortak nitelikteki– ezilmekten kaynaklanan nedenlerle ayağa kalkıyordu.

Aydınlanmacı Marksistler Lenin'in önderliğinde gelişen devrimi beğenmediler. Geri bir ülkenin sosyalist

Laik, ateist, modernist, pozitivist, Aydınlanmacı, ilerlemeci olmayan bir Marksizm var olageldi aynı yüz elli yıl boyunca dünyada.

işçi devrimi olamazdı, olsa olsa Aydınlanma öncesi karanlığın içinde çokça rastlanan türden bir kalkışma olabilirdi bu ülkede. Onlara göre, Lenin ve Bolşevikler de Marksist değil, genel halk devrimcileriydi.

Ancak başka türlü Marksizmin, Aydınlanmacı Marksizmi her seferinde sarsan devrimleri durmadı. Bu kez, devrim rüzgarı daha doğuyu, daha geriyi sardı. Çin'de, dünyanın işçileri ve ilerliliği en az, aydınlanmamış düşüncesi ve geriliği en çok bir ülkesinde Marksist olduklarını ileri süren birileri iktidarı fethetmişti. İlla Batı'da yaşaması gerekmeyen Batılı kafalı Marksistlerin bu devrimi de beğenmemesi için çokça nedeni vardı elbette! İşçiler dururken, kapitalizmin ve burjuvazinin ileri dünyasının eğitip aydınlattığı işçi sınıfı ve modern küçük burjuvazi dururken, tüm bunların uzağında ve Ortaçağ'ın dinsel düşüncesinin bağrında yaşayan insanların Marksizmin ileri düşüncesiyle ne ilgileri olabilir, bu insanların nasıl kapitalizm sonrasına yani sosyalizme geçebileceği düşünülebilirdi!

Lenin nasıl Marksizmin özgül çelişki ve konjonktürlerle özdeşleşmesinden söz ediyorduysa, Mao da Marksizmin Çinleştirilmesinden söz ediyordu. Lenin, geriyi almış en ileriye fırlatmıştı. Mao, geçmişin yayından modernizm hedefine yıkıcı bir ok atmıştı.

İlerlemeci sıralama izlenmedi ve dünyanın geri bölgelerinde birbiri ardına ezilen devrimleri patladı. Gerideki, ancak devrimci bir atılımla öne geçebiliyordu. Burjuvazinin ileri uygarlığından ileri malzemeler alacak vakti yoktu ezilenlerin.

Başka bir tür Marksizmin ya da o evrenin devrimleri durmadı. Batılı Marksistler, kendi kabuklarında kavruluyordu adeta. Bu kez Küba'da işçi sınıfıyla herhangi bir bağı olmayan gerillalar, köylüleri örgütleyerek

şehirlerdeki Komünist Parti'ye rağmen başkente gelip yerleşmişlerdi bütün kaba sabalıklarıyla... Bu devrimciler, Batı'nın ilericilerine benzemiyordu. Ezilen halk kitlelerinin dininde, inanışında, kültüründe devrimci bir damar buluyorlardı.

Bugün kapanmış bir dosya olarak değerlendirilen 20. yüzyıl sosyalizm deneyimleri, modernist ve Aydınlanmacı Marksizm düşüncesine ve Batılı düşünceye karşı mücadele içinde ve bu düşüncüyü reddettiği ölçüde başarılı oldu. Ve baştan beri izlerini taşıdığı, her şeye rağmen kesin olarak reddedemediği bu düşüncenin hegemonyasına girdikçe geriledi, yozlaştı ve çöktü.

Biz, görüşlerimizin kaynağını ve Marksist iddiasını, çelişkili koca bir tarih olan bu tür Marksizmden alıyoruz.

Ama bu düzeye yetinmeyeceğiz ve yaşadığımız coğrafyada kaynaklar arayacağız.

Marksizmin Türkiye'de Kök Arayışı

Türkiye'de Marksizm Batı'daki

Aydınlanmacı Marksizmin bir türevi ve bazı paralel yönlerle benzeri olarak belirdi. Bu Marksizm için, burjuvazinin devrimci Aydınlanmacı misyonunu Kemalizm temsil ediyordu. Marksizmi kabul eden kuşaklar da, elbette Batı'daki fikri ve politik öncülleri gibi, Kemalizmden doğacak bir sosyalizm tasavvur ediyordu. Bu sosyalizm, dinsel/feodal gericiğe ve karanlığa karşı Kemalizmle ittifak kurarak mücadele edecekti.

Günümüze kadar Marksist düşüncenin nüfuzundaki sosyalist kesimlerin ağırlıklı varlığı bu şekilde belirecekti. Ancak Marksizm adına ortadaki tüm miras bunlardan ibaret değil.

Bu topraklarda kökümüz, atamız var çok şükür. Marksizmin dünyada yaşadığı devrimci diyalektiği bu topraklarda da kendi ölçülerinde buluyoruz.

Bizi, Aydınlanmacı olmayan Marksizme bağlayan Marksistler yaşadı bu topraklarda.

Salt Aydınlanmacı burjuva misyonuyla ilişkisiz olmakla kalmayan, bağı olarak, Aydınlanmacı ilerlemeci Marksizmden kopan bir Marksist olan İbrahim Kaypakkaya, şunları yazıyordu:

“Kemalizme miras diye sarılmak, bizi, Kemalist iktidarın hunharca ezdiği işçi-köylü yığınlarından, emekçilerden koparır. Mustafa Kemal, halkımızın değil, gerici sınıfların tarihinin bir parçasıdır.”

Kaypakkaya, kendini Kemalizme bağlayan tüm sol hareketten kopuş gerçekleştirmişti. Marksizmin başka bir örneğini sergilemişti eseriyle. Bu, aynı zamanda Lenin'den ve Mao'dan izleyegeldiğimiz Marksizmin bu topraklardaki ürünü ve örneği idi.

Kaypakkaya, sol hareketin toplam algısına bütünsel etkileri olacak bir neşter vurmuş, solcu algıyı allak bullak edici tezler ileri sürmüştü. O güne kadar sol hareketin

–bir liberal olan İdris Küçükömer dışında– bütün mensupları kendilerini Kemalizmin devamcısı olarak görüyordu. Kemalizm, onlara göre, tarihin ilerlemeci misyonunu yerine getirmişti. Türkiye’yi modernleştirmiş, sosyalizm için hazır olmaya yakın bir işçi sınıfı yaratmaya başlamıştı. Kemalizmin doğal devamı da sosyalizmdi!

Kaypakkaya, Kemalizmin, dine en yakın hatta dinsel bir şekilde ortaya çıktığı dönemi, Kurtuluş Savaşının Sakarya Savaşına kadar olan dilimini, ilerici görüyor, öteki bütün dönemlerini, yani laikliği benimsediği, modernleşme adımlarını attığı, inkılapları yaptığı bütün dönemleri reddetmekle kalmıyor, Kemalizmi devrimin baş düşmanı kabul ediyordu. (Öteki sosyalistler ise, Kemalizmin Kurtuluş Savaşındaki halini görmezden gelir.)

İbrahim Kaypakkaya, Türkiye Komünist Partisi’ni de o dönemde Kemalizmin modernleşme atılımlarını desteklediği için ağır şekilde eleştiriyordu.

Bir başka Marksist daha vardı bu topraklarda, hem Kemalizmi eleştiren hem de başka bir şeyler diyen. O, şöyle sesleniyordu:

“Zaman zaman en kızıl isyancı liderler yetiştirerek, ezilen sınıfların bütün dileklerini bir atılımla gerçekleştirmek için ortalığı kana boyayan tarikatlar, İslam-Türk tarihinde kitapların yazdığından yüzler ve binlerce kez daha sık ve kuvvetle görünürler.”

Kaypakkaya, Kemalizmin, dine en yakın hatta dinsel bir şekilde ortaya çıktığı dönemi, Kurtuluş Savaşının Sakarya Savaşına kadar olan dilimini, ilerici görüyor, öteki bütün dönemlerini, yani laikliği benimsediği, modernleşme adımlarını attığı, inkılapları yaptığı bütün dönemleri reddetmekle kalmıyor, Kemalizmi devrimin baş düşmanı kabul ediyordu.

Bu Marksistin adı Hikmet Kıvılcımlı’ydı.

Kıvılcımlı ve Kaypakkaya, Türkiye’nin, Marksizm iddiasındaki kimselerin eline su dökemeyeceği kararlılıkta ve kesin inancında iki Marksistidir. Ama, Lenin ve Mao ne kadar Marksizmden uzaklaşmakla, sapkınlıkla eleştirildiyse, Kaypakkaya ve Kıvılcımlı’nın görüşleri de benzer şekilde dışlandı ve görmezden gelindi. Lenin ve Mao’nun Marksizmlerinin bugüne taşınması ancak başarı ve güç marifetiyle olmuştur. Artlarında ne esaslı bir pratik başarı ne de güç bırakabilen Kıvılcımlı ve Kaypakkaya’nın Marksizmlerinin kendi yolunda izlenmesinin ne kadar çetin olduğu ortadadır.

Yukarıda aktarılan pasajda Kaypakkaya, sosyalistlerin kendilerini mirasçısı gördüğü Kemalizmle bağı kestirip atıyor ve Kemalizmi tam karşıya, hedef tahtasına yerleştiriyordu. Kaypakkaya, komünist devrimcilere köksüzlük mü öneriyordu? Bizlerin mirasçısı olduğu bir

hat bulunmuyor muydu bu coğrafyada?

Kaypakkaya, “Biz, yığınların tükenmez enerjilerinin, mucizeler yaratan dehalarının, sonsuz devrimci güçlerinin mirasçılarınız” diyordu. Kıvılcımlı’nın, az önce aktarılan sözünde de bir kök önerisi kendini gösteriyordu.

Kaypakkaya, Türkiye’de Marksistlerin en önemli bir sorununu net ve geri dönülmez şekilde çözüm rotasına sokuyordu. Kemalizmle ancak bir düşmanlık ilişkisi kurulabilirse ve bilakis onun ezdiği halk kitleleriyle bağ kurmak gerekiyorsa, halk kitlelerinin verili ideolojisiyle, yani İslamiyetle ilişki de Aydınlanmacı bir Marksizmin kurduğundan farklı şekilde kurulacaktır. Aydınlanmacı Marksist için halkın Müslümanlığı, Kemalistlerle birlikte hakiki tek mürşit olan bilimin hakimiyetine sokulacağı bir ortak laikleştirme mücadelesi konusuydu. Kaypakkaya ve Kıvılcımlı’nın işaret ettiği miras ve durum anlayışı, bu yaklaşımı reddediyordu.

Ancak, yanılığa düşülmemeliydi, ne Kaypakkaya ne de Kıvılcımlı’nın anlayışı, halk kitlelerinin verili durumuyla bir uzlaşmayı öngörüyordu. Bu yaklaşıma göre, halk kitlelerinin çoğunluğunun İslami algıda olduğu doğrudu ancak bu onların hazır ve uygun bir konumda olduğu anlamına gelmiyordu. Halk kitleleri inanışlarıyla birlikte ve inandıkları için eziliyordu ve Marksist olarak bizlerin yeri onların içiydi. İslamiyet, yüzyıllar boyu egemenlerin konumlarını sürdürmelerinin ideolojik bir

aygıtı olarak kullanılmıştı ve o anda olan da şekil değiştirmiş olarak buydu.

Yapılması gereken, iki gerici kesimin dışında bir devrimci alternatif yaratmaktı. Bunun için kuşkusuz başta Kemalistlerin ezdiği ve İslamiyete sığınmış halk kitlelerinin engin denizi bulunuyordu önümüzde.

Hanif Marksizm!

İşte bizler, baştan beri Marksizmin tek ve yekpare bir Batılı blok olmadığından, Aydınlanmacılığın geniş çatısı dışında kalan bir Marksizmin giderek belirgin tarzda ortaya çıktığından bahisle, bunun karşılığının bulunması gerektiği kanısına ulaştık. Marksizmin bu evrensel diyalektiği zaten baştan beri (Marksizm-) Leninizm, (Marksist) devrimcilik, (Marksizm-Leninizm-)Maoizm gibi eklerle ifade edilmeye çalışılıyordu ve bu meşru bir arayışı ifade ediyordu. Biz buna evrensel bakımdan bir eksikliği ve dolayısıyla bir ihtiyacı anlatmak bakımından, “bütünsel Marksizm” diyorduk.

Aydınlanmacı Marksizmin reddi, tarihin kapitalizmle başlamadığını, günümüzde mücadele bayrağını burjuvaziden almamız gerektiğini göstermeye yetti. Kapitalizm öncesi toplumsal formasyonlar da devrimciliği

temel bir bileşen olarak koruyan bir Marksistin gözden kaçırılmayacağı ezilen deneyimleri barındırıyordu. Ezilenlerin binlerce yıldan beri süren engin mücadele dünyası dururken, Avrupa burjuvazisinin kendine yarattığı iki-üç yüzyıllık bir tarihe neden hapsolacaktık.

Ancak mesele böylece hallolmuş olmuyordu. Biz, yaşadığımız bölgelerdeki ezilenlerle birlikte bir devrim mücadelesi vermek durumundaydık ve özgül kaynaklara özel bir yaklaşım sergilememiz gerekecekti. İşte bu bağlamda, Marksizmin, genel olarak İslami toplumlarda özgülleşme gereğinin ifadesini, Kuran'daki bir kavramdan ödünç alarak "Hanif Marksizm" olarak ifade ediyoruz.

Kuran'da, İbrahim peygamberin "Hanif Müslüman" olduğuna hükmediliyor. Yani, Müslümanlıktan önce bir Müslümanlığın varlığından söz ediliyor.

Marksistler, daha çok Batı'daki ama bu topraklarda da seçilmiş bazı ezilen hareketlerine gönül bağı ifade ediyordu. Yenilmeye mahkûm ve bilinci, inancı, fikri, eylemi geri ezilen hareketleri... Bu ölçülerde kalmış bir bağ bize yetmiyordu.

Biz, Hanif Marksizmle, ezilenlerin geçmiş devrimci kurtuluş mücadele mirasını duygusal ama onları dışarıda bırakan bir bağla değil, kavramsal bir şekilde edinmeye, içselleştirmeye ve Marksizmi buralara, yani 1848'de ortaya çıkışından önceye uzatmaya cüret ediyoruz. Biz kendimizi geçmişle sınırlamıyor ve Hanif Marksizm ile, ezilenlerin yaşayan devrimci kurtuluş öznelerini de bu bağlamda değerlendirilmeye yöneliyoruz.

Bu yaklaşımla, ezilenlerin binlerce yıldan beri sürdürdüğü devrimci kurtuluş mücadelesi Marksistlerin dışarıdan gönül bağı ifade edeceği bir ilişkilmenin konusu olmaktan çıkıyor ve Marksizmin varlığının bizatihi bir unsuru haline geliyor. Artık, Ebu Zer'i, Ebu Müslim'i, Hasan Sabbah ve Nizari İsmaililerini, Zenc Hareketini, Karmatileri, Babailer, Şeyh Bedreddin ve Börklüce Mustafa'yı, bazı Celali önderlerini, Patrona Halil'i ve genel olarak ezilenlerin devrimci mirasını, özel olarak "devrimci İslam"ı Marksizmin kendi varlığından saymayı gündeme alıyoruz. Karmatilerin yaklaşık 150 yıl yaşayan sosyalist toplumlarını, Nizari İsmaililerin aynı süre var kalabilen sosyalist kale devletlerini, Patrona Halil'in önderliğinde "şeriat" nidalarıyla ezilenleri bir buçuk ay boyunca İstanbul'da ikili iktidar olarak yaşatan varlığı görüyoruz. Ezilenlerin yüzyıllar önce kurduğu devlet oluşumlarını da çağdaş sosyalizm deneyimleri gibi miraslarımız arasında görüyoruz.

Önerilenin, İslamiyetin bir yönü ile Marksizmin

bağdaştırılması, bazı İslami akımlar ile Marksistlerin bir ittifakı şeklinde anlaşılmaktan kategorik bakımdan farklı olduğu açıktır. Biz, dışsal unsurlar arasında bir birlik veya yakınlaşmadan değil, bu zamana kadar ayrı algılanmış aynı nitelikteki unsurların bir olmasından söz ediyoruz.

Bunun, Batı-egemen Aydınlanmacı tarih paradigmasını ve Doğucu tarih paradigmasını kırdığının, bambaşka bir öneri anlamına geldiğinin farkındayız.

Marksizmde bu zamana kadar genel ve asıl olarak, İslami veya başka ideolojiler ve bu ideolojilerin özneliyle ilişkilene, bir tür "hoşgörü", dini duyguları incitmeme yaklaşımı veya sınırlı ittifaklar üzerinden yapıyordu. Marksizmin dinsel ve öteki "ideolojik" yapılara bağlı hareket eden ezilenleri, algıladıkları meselenin gerisindeki sınıfsal gerçekle yüzleştirmesi gerektiği ve bunun için de onlara hoşgörü ya da tahammül göstermesi gerektiği kabul ediliyordu. Ya da Marksistlerin kendilerinin işçilerin temsilcisi olduklarından hareketle, köylülerin, Müslümanların, Hıristiyanların, küçük-burjuvaların temsilcileriyle ittifak yapılması gerektiği öngörülüyordu. Örneğin, bir Marksist, başörtüsü sorununu elbette bir sorun olarak kabul ediyordu ama bunun yine de gerisinde yatan sınıfsal özü, yoksulluğu açığa çıkarmaya görevli sayıyordu kendini. Bu işlemin de bir süreç gerektirdiğinden bahisle, ilgili toplulukla bir süre birlikte yürünmesi ya da bu topluluğa tahammül edilmesi

Kemalizmle ancak bir düşmanlık ilişkisi kurulabilirse ve bilakis onun ezdiği halk kitleleriyle bağ kurmak gerekiyorsa, halk kitlelerinin verili ideolojisiyle, yani İslamiyetle ilişki de Aydınlanmacı bir Marksizmin kurduğundan farklı şekilde kurulacaktır. Aydınlanmacı Marksist için halkın Müslümanlığı, Kemalistlerle birlikte hakiki tek mürşit olan bilimin hakimiyetine sokulacağı bir ortak laikleştirme mücadelesi konusuydu.

gerekiyordu. Bu yaklaşım, ezilen uluslara, ezilen dinsel topluluklara ilişkin de aynı şekilde geçerliydi.

Öte yandan, Marksistlerle bir arada yürümek isteyen öteki ezilen kesimleri için de benzer ölçütlerin geçerli olduğu düşünülüyordu. Marksizm bir anlamda "sınıftan sorumlu muhalefet hareketi bileşeni"ydi. Marksistler meselelerin sınıfsal boyutunu ve yönünü öne çıkarır, ötekiler de kendi sorumluluk alanlarında (dinsel kimlik, etnik kimlik...) hareket eder ve böylece demokratik bir ittifak gerçekleştirilebilir.

Biz, elbette bunu tümünden reddetmemekle birlikte, Marksizme, ezilen hareketleriyle ilişkilinmesi bakımından kategorik olarak farklı bir yol öneriyoruz. Bize göre, Marksizm, bilimsel olarak toplumsal varlığın bileşeninin sınıf olduğunu kabul eder ve her gerçeğin sınıfsal olarak açıklanabileceğini savunur, ama bu, onun, bu bilimsel kabulü pozitivist bir işlemlerle politik alana yayması anlamına kesinlikle gelmez. "Öz" denilen ile "görüntü" denilen

arasında aşılabilir bir uçurum vardır. Aydınlanmacı Marksizm bu uçurumu tanımamış, kendince ikisi arasında bağ kurmuş ve birini ötekine indirgemıştır. Onlar için Marksizm işçi sınıfının bilimi, ideolojisi ve politikasıdır. İdeoloji ve politika hem bilimsel hem sınıfsaldır. Fakat, Marksizmi bir işçi pozitifizmi, öznel bir bilim, nesnel bir sınıfçılık olarak değerlendirmenin ancak Marksizmi bir şekilde anlayanlara özgü olduğu ve Marksizmin tarihsel olarak vazgeçilmez bir çizgisinin, bütün bunları reddediş üzerine kurulduğu açıktır.

Marksizm için politikada hiçbir ezilenin ötekine önsel bir önceliği yoktur. Mücadelede önde olan ezilen önceliklidir. Bu bakımdan, örneğin başörtüsü özgürlüğü için mücadele edenler, işçilerden öncelikli olabilir. Dinsel veya etnik hedefler ve kimlik için yapılan devrimci bir mücadele, bir konjonktürde, işçilerin reformcu mücadelesinin önünde ve daha önemlidir Marksistler için.

Biz böylece, ezilenlerin devrimci İslamını dışımızda bir olgu olarak değil, Marksizmin kendisi olarak değerlendiriyoruz.

Aydınlanmacı Marksizmin, gerici ve tarihin tekerleğini geriye döndürmeye çalışan nafile çabalar olarak nitelediği ezilen hareketleri, Marksizmin kendi varlığı haline geliyor. Biz, Batılı Marksizmin ileriye dayanan ama devrimci olmayan yoluna karşılık, Hanif Marksizmin “gerici” devrimciliğinin yolunu izliyoruz.

Bu çabada, hedefimiz ezilenlerin kurtuluşudur, devrimdir. Ezilenlerin mücadelesi tarihin başlangıcından beri bitimsizce süregelen ve kritik dönemlerde devrimciler tarafından üstlenilmiştir.

Biz, bir ezen öznenin tarihsel varlığına ve teorik evrenine sıkıca bağlı laiklik, ateizm, Aydınlanma gibi “evrensel” kavram setlerini tanımıyoruz. Ezilenlerin dünyada ve bölgemizde sürdürüldüğü mücadelenin mirasçlarıyız.

Ancak böylece, sorunlar hallolacak, ve ezilenlerin zafer yolu açılacak mıdır?

Bu konuda umutlara kapılmaya ihtiyacımız yok.

Öncelikle, muhataplarımızda çeşitli verili durumlar var. Türkiye coğrafyasında İslamın uzun yüzyıllara dayanan din ü devlet ikiliği, dinin bir egemenlik aracı olarak kullanılmasının gelenek haline gelmesi, İslami bakışa sahip ezilenlerin devletten kurtuluşunu zorlaştırıyor. Yükümlülük, dinsel olanın devlete karşıtlıkta varlık bulmasıdır. Bu, ezilenlerin, yaklaşık iki yüzyıldır birbirleriyle mücadele eden iki devletli kesim karşısında kazanacakları devrimci bağımsızlığı tayin edecek bir sorundur. Biri modernist ve laik kesimlere dayanan, öteki ise halkın İslami bir savunma konumuna çekilmiş geniş yığınlarını istismar eden iki devletli kesimin en azından Cumhuriyetin başından beri süren mücadelesi karşısında, devrimci ezilenlerin bağımsızlığı bağlamında “devletli

İslam”a duyarlı olmak zorunluluğuyla karşı karşıyayız.

Dinin devlet karşısında bir varlık kazanmasının güncel somut ve tayin edici bir göstergesi Kürt Hareketinin “sivil cumalar” olarak andığı eylemlerdir. Cuma namazı, hakiki politik bir hüviyet kazanmıştır böylece ve bu eylem, dinin devlet karşısında varoluşunun parlak bir örneğidir. Öte yandan, İslami kesimlerin din ü devlet’ten kurtulmasının en kestirme ve acil yolunun, devlete karşı ilk kez ülkesel ölçekte bağımsız bir varlık oluşturabilmiş Kürt Hareketine ilişkin tutumdan geçtiğini gözlemliyoruz.

Ezilenlerin İslami hareketinin gözünde Marksizm ve Marksistler genellikle, onlara dışarıdan hoşgörülle bakan ılımlı Aydınlanmacı Marksizm ve Marksistler şeklinde tecelli ediyor. Bu bağlamda, Marksizmdeki sınıfçı yönelimin bu kez İslami kesimlerde yeniden üretilmesi eğilimini izliyoruz. İttifak ve ilişkilendirme, neredeyse, işçici bir İslamla işçici bir Marksizm arasında söz konusu oluyor.

Hanif Marksistlerin İslami kesimler içinde ittifak yapmayı öngöreceği oluşumlar bulunuyor. Bu konuda, sosyalist ve solcu kesimlere ilişkin tutumumuzla herhangi bir kategorik fark öngörmüyoruz. Politik bakımdan ilerici reformcu sosyalistler olduğu gibi, ilerici reformcu İslamcılar da olduğunu biliyoruz. Bu kesimlerle dışsal bir ilişki kurmaktan imtina etmemeliyiz. Ancak bu kesimlerin Hanif Marksizmin sınırları dışında olduğunu unutmamalıyız.

Biz, tarihte de günümüzde de, ezilenlerin genel muhalefet hareketini değil, devrimci yönelimli kesimlerini esas alıyoruz. Hanif Marksizmin politik sınırları devrimci yönelimin bittiği yere kadar uzanacaktır.

Biz, tarihsel bakımdan, Türkiye’nin modernist ideolojiyi benimsemiş toplum kesimlerinden gelen Marksistler olarak, “ilerici” modernist solculuğu terk ediyor, “gerici” Anadolu ezilenlerine yöneliyoruz. Bizim kırmızı köyüyle kentle “Anadolu”, köylümüz devletli İslamın hâkimiyetindeki ezilen yığınlar.

Zihniyet göçündeyiz. Eylemli göçün ne kadar zorlu olacağını farkındayız. Yurdumuz-yuvamızdan ayrılacağız. Göçmeyi öngördüğümüz yerde yabancılaşma çekeceğimizi, ayrıca hasretle beklenmediğimizi biliyoruz. Hanif Marksistler olarak geliyoruz; bu tarafta, var olduğunu sezdiğimiz yoldaşlarımızı arıyoruz.

Soru-Cevap

Soru 1: Benim sorum Cem Somel'e. Şu andaki mevcut ihracata ve büyüme dayalı bir ekonomik modeli eleştirdiniz ve ithal ikameci bir model önerdiniz. Farklı bir ekonomik bir modelden bahsettiniz, nasıl bir ekonomik model öneriyorsunuz, çok merak ediyorum, 1980 öncesi ithal ikameci bir model mi? Ve hangi sermaye ile?

Cem Somel: Arkadaşlar beni buraya davet ettiğinde konuşmamı seçerken zihnimi meşgul eden bir konu üzerindeki çerçeveden seçtim, o da adil bir düzen kurmanın pratik sorunları. Türkiye'de çok sayıda insan adaletten bahsediyor, sosyal demokrasiden bahsediyor. Türkiye de Sosyalist partilerin sayısı hiç de az değil, fakat bu partilere baktığımızda bu partilerin iktidar gibi bir sorunları yok. Onun için kendilerini ezeli bir muhalefete mahkum ediyorlar, bu yüzden kendilerine toplumsal muhalefet diyorlar, sokak muhalefeti. Sürekli olarak egemen sınıfın politikalarını markaja dayanan bir faaliyet içindeler, aslında emekçilerin mazlumların iktidara ihtiyacı var. İktidarda olmayınca bir taşı bir yerden kaldırıp bir yere koyamıyorsunuz. Peki bu zulüm dünyasında mazlumların iktidarı olunca ne gibi politikalar uygulanacak, nasıl programlar olacak, eğer bunları konuşmazsak oturur sadece adalet aşığı, adalet yukarı diye konuşur dururuz. Soru soran arkadaşımız gene nazık davrandı, Türkiye'deki ithal ikameci dönemi anlatır gibisin dedi. Aslında daha sert mesajlar da verebilirdi, kendi içimize kapanmamızı mı istiyorsunuz, dünyaya kapanmamızı mı öneriyorsunuz da diyebilirdi. Arkadaşlar oturuyorum, düşünüyorum dünyadaki olaylar açık, nedensellikler sebep sonuç ilişkileri. Asgari ücret görüşme zamanlarında asgari ücret az dediğinizde "Çin'deki ücretler" diyorlar. Türkiye'deki sermayedarlar ücretler yüzünden yurt dışında üretim yapıyorlar. O kadar açık ki; ihracata dayalı büyüme projesi, merkez ülkelerin az gelişmiş ülkelerin ucuz işgücüyle üretebildikleri ucuz tüketim mallarını üretmek için üreticileri kızıştırma projesidir. Peki bunun alternatifi nedir, arıyorum. Hasbelkader iktisat okudum, dünyada bunun karşılığında ne var, ne yok ne uygulanabilir diye düşündüğümde karşıma kendi tüketim dinamiği ile büyüme çıkıyor. Hangi sermaye ile? Türkiye'de ülkede tasarrufların GSMH'ya oranı % 15-20 kadardır. Güneydoğu Asya ülkelerinde bu oran % 25-30 hatta Çin'e baktığımızda 35'e kadar çıkmaktadır, biz müsrif bir toplumuz. Ama kim israf ediyor, burjuvazi israf ediyor. Türkiye ürettiğinden çok daha fazlasını tüketime harcıyor. Üretimle tüketim arasındaki farkı ithalatla kapatıyoruz, bu ne demektir? Başka ülkelerin tasarruf ettikleri malları

ithal ediyoruz. Bunun maddi karşılığı da biriken bir borç, yabancıların Türkiye ekonomisi üzerinde 500 milyar dolar küsuru bulan hakkı var ve şu anda bunu ödememiz mümkün değil. Onun için yarın herhangi bir parti iktidar olduğunda bu sorunun bir çözümü yok. Onun için ben ilkeler diyorum, sunumda da ilkeler üzerinde durdum.

Kıymetli arkadaşlar, bugünkü cari açığa bakarak, Türkiye'nin başka bir ülkenin tasarruflarına muhtaç olan bir ekonomi olduğu zehabına kapılmayın. Türkiye ekonomisi coğrafyasıyla, nüfusuyla pekala 70 milyonu doyurabilecek bir ekonomik kapasiteye sahip. Cari açığın sebebi yabancı sermayenin girişidir. Biz ticarete açık verdiğimiz için dışarıdan borçlanmıyoruz. İçeri giren sermaye cari açığımıza sebep veriyor, çünkü kur hiç artmıyor. 2002'den beri 1.5 lira dolar. Ama her sene fiyatlar % 8 artıyor. Bu da cari açığa sebep oluyor. Onun için konvertibilitiyi kaldırmak gerekir, doların sokaklarda köşe başlarında alınıp satılması sakıncalıdır. Ülkeler arasında borç alışverişi sadece ticaretle bağlantılı olmalıdır, ticaret bağlantılı olmayan, bankalar arasında kredi verme, mevduat gönderme yasaklanmalıdır açıkçası. İthalatı ihtiyaç temini için; ihracatı da o açığı kapatacak döviz kazanacak kadar yapmak gerekir. Bu da 3-5 sektörde yapılır, bütün ekonomi ihracat yapılmaya kasılmaz ve emekçilerde bu ihracat yapma yarışı olmayacağı için kötü şartlarda çalışmaya, ücretlerinin düşürülmesine zorlanmaz.

Soru 2: Ben İhsan Eliaçık Hoca'ya bir soru sormak istiyorum. Sizin de dediğiniz gibi tarihsel olarak birbirinden yalıtılmış kopmuş çevrelerin birbirlerini dinlediği, aslında ortak derde, ortak olması gereken davaya odaklandığı, belki de yıllar sonraki mücadeleye katkıda bulunacak fikirlerin konuşulduğu bir ortam var. Yıllar sonrası için işin toplumsal boyutu, düzen kadar, şekillenecek olan toplumsal mücadelenin nasıl ilerleyeceği, nasıl yan yana durabileceği konusu var. Toplumsal mücadelenin nasıl şekillenmesi gerekir, asıl burada bir tür özüne dönmüş, özünü idrak etmiş bir İslam kardeşliği ile kendini dar bir toplumsal kesime kapatmış solun nasıl toplumsallaşacağı şu anda en önemli sorunlardan birini oluşturuyor. Bütün tefekkür kelimelerinden bütün teolojik sorunlardan bütün felsefi tartışmalardan ziyade, öneme sahip olan şey bence bu nasıl toplumsallaşacak. Birbirinden kopmuş ayrılmış kesimler arasında temaslar başlarsa eğer bundan sonra, bu nasıl bir devrimci hareket haline gelecek ve diğer geçmiş devrimlerin makus talihini nasıl yenecek.

İhsan Eliaçık: Arkadaşlar Emek ve Adalet Platformu Türkiye için yeni ve orijinal bir oluşumdur. Bunun ne demek olduğunu zaman ilerledikçe anlayacağız. Türkiye de ilk defa böyle şeyler oluyor, Türkiye de ilk defa bu tür fikirler yan yana gelme, ittifak, stratejik işbirliği, türü bir işi değil bu farklı bir iş. Buradan farklı şeylerin

çıkacağını umut ediyorum. Toplumsal mücadele nasıl oluşacak sorusu işte bu karşılıklı sinerjinin içinden çıkacaktır. Önceden bir modelleme yapmanın veya şöyle bir modellemenin etrafında örgütlenmeliyiz demek için erkendir veya manası yoktur. İnsanlar toplandıkça konuşacaklar ve eğer bu hak bir sözse bu davranış, bu tutum alış gerçeklikte karşılığı olan bir şeyse bunu birileri alıp götürecektir. Eğer bu sözün toplumda bir karşılığı, sokakta bir yankısı yoksa toplumda bir anlam ifade etmez. Kuran ilk geldiğinde Mekke sokaklarında “Bu kız çocukları hangi suçundan dolayı toprağa gömüldüler” sorusunu sordu ve bu sözün etrafında Mekke’nin çaresizleri, garipleri, diptekiler birleşti. Şimdi eğer böyle bir söz söyleniyorsa, şurada dışarıda sokağın beklediği bir söz! Garibin, çaresizin beklediği söz söyleniyorsa bu sözün etrafında insanlar toplanır. O mazlumlar alırlar bambaşka yerlere götürürler. Her aşamada her süreçte biz bunu söylemeliyiz, bazen birileri gelir bir hayal kurar beklenen sözü söyler ve o hayal içerisinde dünya yeniden kurulur. Dolayısıyla biz şu anda örgütlenmenin değil bir sözün bir iradenin peşindeyiz. Bir heyecanın peşindeyiz, bu toplumun her kesimine sessizce de olsa yayılacak. Biraz evvel İlhami Bey söyledi Allah, ekmek, özgürlük dedi. Mısır konsolosluğunun önüne gittik. Klasik İslamcılar ekmek diye bağırıyor, Allah diyor, Özgürlük diyor, ekmek gelince bip koyuyor. Klasik Marksistler Allah diye bağırıyor. Özgürlük diyor, Ekmek diyor, Allah demiyor, bipliyor. Bu gözler bunu gördü kardeşim, artık bu dönem bitti. Bakın burada Marksist bir arkadaş var, Hanif Marksizmden bahsediyor. Ezilenlerin kadim tarihi dinler tarihidir, ezilenlerin kadim tarihi Asya’dadır, Ortadoğu’dadır, Mezopotamya’dadır. Çağımız yolunu bulamadı, bütün bunlar Türkiye’de konuşuluyor ve bütün bu konuşulanların içerisinde ezilenler belki ileriki zamanlarda bu davayı gerçekleştirecek. Belki de gerçekleştirecek olanlar anaların karnında doğmayı bekliyorlar, bizim olacağımız ya da olmayacağımız zamanlarda belki onlar bu sözü alacak başka yerlere götürecekler, herkese teşekkür ediyorum.

Soru 3: Benim sorum Altay Bey’e, Mahmut Muhammed Taha’nın hayatını anlatmaktan düşüncelerini anlatamadı, ben düşüncelerini öğrenmek istiyorum.

Altay Ünalay: Gerçekten de Mahmut Muhammed Taha’nın hayatını anlatmaktan pek fikirlerini anlatmaya vakit bulamadık. Üstat demiş ki insanlığın çağlar boyunca olan çabası sonunda uzaya insan göndermek değildir. Şimdi tabii ki her şey öncelikle eşitlikle başlıyor, bunu defalarca vurgulamış Mahmut Taha, insanlar arasındaki eşitlik, değişik coğrafyalar arasında eşitlik, kadın erkek arasındaki eşitlik. Hayatı boyunca bunun mücadelesini vermiş ısrarla insan haklarını savunmuş, eğer bu kafayla giderseniz burası zor düzeldi demiş. Sudan’da Mahmut

Muhammed Taha’yı astuktan sonra yıllarca süren bir iç savaşta binlerce insanı kurban etmek zorunda kalmışlar. “İnsanlar arasında başlangıç itibarı ile eşitlik vardır ama takva sahipleri daha üstündür” demiştir. Bu nedir kendilerini daha çok sakınanlar, ahlaklarını daha üstün tutanlar, Allah yolunda daha çok harcayanlar diğerlerinden takva olarak üstündürlük demiştir. Bu tabir-i caizse devletin verdiği herhangi bir makamdan dolayı olan bir üstünlük değil, bu daha çok insanlar arasındaki bir derecedir. Dolayısıyla daha iyi ahlak sahibi olanların, bilgi sahibi olanların, kendini sakınanların toplumda daha iyi bir yere geçmeleridir. Burada Mahmut Muhammed Taha insanların mal yığma hırsını korku mekanizması ile açıklar, bu korku mekanizması nedir kısaca açıklayayım. İki tane dışsal korku vardır. Birinci korku can ve zürriyetini kaybetme korkusu, ikincisi de açlık yani rızık korkusu, örneğin kapitalist biriktirme bunun sonucudur. Bu korku sonucunda sonu gelmez bir biriktirmeye gidirsiniz. Bu kadar mal biriktirmenin hiçbir anlamı yoktur, herkes ölüp gidecek ne anlamı vardır. Dolayısı ile insanları bu korkudan arındırmak lazım, bunun için ne öneriyor, sosyalizm, yani insanların bütün ihtiyaçlarını temin edebilecekleri bir sistem. Yani ortalama bir şekilde yaşayıp iyi bir eğitim ve iyi bir sağlık hizmeti alacaksınız vs. Aslında dünya üzerindeki bütün sistemlerin iddiası bunu sağlamaktır, Muhammed Taha’ya göre bunları sağlamakla iş bitmiyor, aslında daha yeni başlıyor, ilk önce bu dışsal korkuları yendikten sonra, iç korkular başlıyor, kimiz nereden geldik, kainatın anlamı nedir, burada da İslami tasavvufun bildiğimiz konularını getiriyor. İnsanın Tanrı’ya yolculuğu başlıyor. Ve insan-ı kamil olarak kendini gerçekleştirmesine doğru bir yolculuk başlıyor. Bu taraftan bakınca Muhammed Taha ya göre demokrasi de, sosyalizmin de ayakları bir yere oturmaktadır. Şu anda bu kadar anlatayım, süre yetersizliği nedeni ile ancak bu kadar bilgi verebiliyorum.

Soru 4: Ben Metin Kayaoğlu’na bir soru sormak istiyorum. Benim Marksizm üzerinde düşündüğüm bir gelişkiden bahsetmek istiyorum, bugünkü dini algıda insanın kendini değiştirmesi dönüştürmesi, tekamül etmesi, ahlaklı olması, vicdanlı olması konusunda herkes zekat verirse fakir kalmaz denir, Marksizm de genel itibarı ile bunu dışsal bir mücadele, toplumun örgütlü bir mücadelesi olarak görür. Toplumsal devrim süreci ile açıklamaya çalışır. Birinci bakış açısının çok doğru, çok insanı öne alan bir bakış açısı olduğunu, ikincinin ise insanı dışlayan bir bakış açısı olduğunu düşünüyorum. İnsanın düalizmini yani hem bireyci, hem toplumcu anlayışını nasıl değerlendirdiğinizi sormak istiyorum?

Soru 5: Ben Kayaoğlu’na sormak istiyorum Hanif Marksizm diyorsunuz, Haniflik dini bir terim ve Marksizm’le bunu nasıl bir araya koyuyorsunuz,

Marksizm sözcüğü Hanifliği karşılamıyor bana göre.

Soru 6: İlk sorum genel olacak, ikinci sorum ise Metin Kayaoğlu'na olacak, Arap Baas partilerini nasıl değerlendiriyorsunuz? İkinci olarak Metin Bey Hikmet Kıvılcımlı ve İbrahim Kaypakkaya'dan bahsettiniz ama Türkiye devrim tarihinde Mahirleri, Denizleri nereye koyuyor ve ne düşünüyorsunuz?

Metin Kayaoğlu: Aslında gelen soruları zaman basıncı ile ne kadar yanıtlayabilirim bilmiyorum. Arkadaşlar, ilk soru bir çelişkiden bahseden bir arkadaşımızın bir sorusu idi, anladığımı sanıyorum soruyu. Fakat bizim ifade etmeye çalıştığımız şey şu, tarihte gelişmeler dönüşmeler oluyor, bunun evrimci ve devrimci yolu var. Bizim izlediğimiz şey Hanif Marksizm, ezilenlerin davası, ezilenlerin mücadelesinde evrimci ve reformist değil, devrimci yanındır. Bu iktidar olmayı öngörür yani biz sürekli olarak muhalefet eden ve muhalefet üreten değil, iktidar olmayı hedefleyen ve bunu tarihte de gerçekleştirmiş bir hareketin devamı olarak kendimizi görmeliyiz diye düşünüyorum. Bu çerçevede öncelikle inşa edeceğimiz bir barış ve uyum kültürü değil, savaşçı bir kültür olmalı diye düşünüyorum. Bunu net olarak İslam'da "cihat" sözcüğünün geçtiği ve bugünkü egemen İslam'ın kadükleştirdiği şeyden izleyebiliriz. İki hususu izlemişsinizdir, şimdi Türkiye de solda ölüm oruçları vardı, en son ölüm orucu 7 yıl sürdü. 122 kişi şehit düştü, solda çok önemli bir kesim bir insanın hayatının hangi dava için bu kadar rahatlıkla harcanabileceğini sorguladılar. Halbuki temel savaşçı kültürün, temel başlangıç ilkesi şöyle der. "Ben, sen, o, yok biz varız"dır. Aynı şey feda eylemlerinde bedenini, benini yok eden İslam devrimcileri için de geçerlidir. Yani birey toplum diyalektiğini farklı tarzda anlamak gerekir diye düşünüyorum.

Hanif sözcüğü ile ilgili soru soran arkadaşımıza gelirse; şimdi Marksizm'e birçok ek yapıldı, var olduğu günden beri. Biz Marksizm'le de meramımızı çok iyi ifade ettiğimizi düşünmüyoruz, hoş bir şey değil bir insanın bir ölümlünün adıyla bir büyük dava nitelendirilemez. Bunu Marks, Engels zaten kendileri hiç ifade etmediler. Bu bir şekilde o davaya ad vermek zorunluluğundan dolayı verildi. Biz şimdi bu tarihsel dönemde bu topraklarda önerdiğimiz adın meramımızı ifade etmek bakımından anlamlı olduğunu düşünüyoruz. Şimdi Ebuzer'den başlayıp, Karmatiye, Zenc hareketinin militanlarına, Nizari İsmaililerine, Babailere, Şeyh Bedrettin'e, Börklüce'ye, Patrona Halil'in kendisi ve yoldaşlarına kadar uzatabileceğimiz bir Hanif Marksizm tarihi vardır ve bunların tamamı devrimcidir. Evrimci, ılımlı, reformcu olarak ezilen mücadelesini takip edenler değillerdir. Ayrımımızı biz öyle kuruyoruz. İslam'ın ortaya çıkışından önce de elbette vardı, salt İslamiyet'le açıklanamaz kurmamız gereken tarih. Bence çok önemli

bir husus var, bizim açımızdan Marksizm'le ilgili olan önemli şey, bizim Marksist tarihimizi eleştirmekten geçmelidir. Eleştirdiğimiz o tarihi biz kendimiz görmeli ve göstermeliyiz. Şimdi İslam tarihi ile ilgili olarak da İslamiyet'in *din ü devle* ve yapılarının reddedilmesi ve kırılması lazımdır. Devlete karşı din, bugün bunun Türkiye'de en önemli ve çarpıcı hali "sivil cumalar" diye Kürdistan'da uygulanmaya çalışılan eylemlerdir. Nettir, çok net.

Zamanımız bitmiş toparlıyorum. Kıvılcımlı, Kaypakkaya, Mahirler, Denizlerle ilgili şunu demek istedim arkadaşlar, Mahirler Denizler kendilerini İkinci Kurtuluş Savaşçıları olarak görür, ayrımı burada kurmak istedim.

Zaman bittiği için tam olarak cevaplayamıyorum, fakat Emek ve Adalet Platformu'nun ilkelerini dikkatle okuduk, Adil Medya'daki yazıları dikkatle takip etmeye çalışıyoruz. Buralarda ifade edilen yeni bir politika zemini, devrimci ezilenler politikası zemininin çok önemli bir karşılığı olduğuna inanıyoruz. Herkese selam ediyorum, sağ olun.

Emek ve Adalet Mücadelesinde Pratik Arayışlar

Direnış Gnlg Casper İşçileri

Birinci Casper İşçisi:

Ben öncelikle nasıl sendikalaştık onu anlatmak istiyorum. 1 Mayıs 2010 itibariyle haklarımızı alabilmek için DİSK'e bağlı Birleşik Metal-İş sendikasında sendikalaşma ve örgütlenme kararı aldık. Neden sendikalaştık dersenez, hayatımızın işverenin iki dudağı arasında olmaması, insana yakışır Şekilde çalışıp hakkımızı alabilmektir. Bunun için sendikalaşma kararı aldık. Yaklaşık 7,5 aylık zorlu bir süreçten sonra, çoğunluğu sağlayıp bakanlığa başvurduk. Zorlu bir süreç, neden zorlu? Çünkü anayasal bir hak deniyor ama bu anayasal hakkımıza ulaşabilmek için yasal olmayan Őekillerde çalışıp örgütlendik. Çünkü herhangi bir Şekilde patronun duymasđ halinde hiçbir hakkımızı elde edemeden kapının önüne konulabilirdik.

7,5 ay demiştik. 9 Aralık tarihinde çoğunluğu sağladık, biliyorsunuz % 51'den işçiyi ye yapmanız gerekiyor sendikalaşmak için, bakanlığa başvurduk, 26 Aralık'ta da bize bakanlıktan yetki yazısı geldi. Tabii bu yetki yazısı

Bu sabah burada çeşitli görüşten çeşitli akademisyenler, hocalar, İhsan Hocam da burada, hepsi çeşitli görüşler sundular. Ama burada bir gerçek var, bu emek, adalet vesaire, bütün bunların hepsinin gerçeği şu an biziz, gerçek biziz.

geldikten sonra başımıza neler geldiğini az çok tahmin ediyorsunuzdur, 16 Ocak'tan itibaren işten ıkarılmalar başladı. İşten ıkarılmalar da biraz onur kırıcı oldu. Yani 6'yı 20 geçe insanlar çağırılıp, güvenlik eşliğinde insanlar kapılara götürülüp, hadi bakalım deyip işten çıkarıldılar. Atılan işçilerin hak ettikleri hiçbir ücret, tazminat ödenmedi, son çalıştıkları dönemin maaşları dahil.

İçerdeki durumdan bahsedeyim biraz size. İçerdeki rgtllğmz, birbirimize olan bağlılığı kırabilmek için, istifa baskıları, veya ne bileyim işçilere terfi veya farklı bölümlere geçirme gibi Şeylerle, arkadaşlarımızı yıldışıp bizim birliğimizi bozmaya çalıştılar. Bize farklı iftiralar atıldı, terörist denildi, PKK'lı denildi, sadece hakkımızı aradığımız için. On beş yıldır biz, arkadaşımla ben de on beş yıldır çalışıyoruz orada. Bugüne kadar en ufak kötü bir Şeyimiz olmadđ şirkette. Yaptığımız iş sorgulandı, bu arkadaşlarımız işlerinde iyi olsaydı kapıya konulmazdı dendi. Bu tarz aklınıza gelmeyecek, burada söyleyemeyeceğim ithamlarda bulunuldu.

İçerde başka ne tarz baskılar yapıldı. İçerdeki arkadaşlardan sürekli yaptıkları her Şeyden dolayı

savunma istendi, tutanaklar havada uuştu. Bu tarz Şeylerle yıldışmaya çalıştılar. Bizler 56 gündür fabrikanın önünde çadırımızı kurduk, direnişimizi sürdürüyoruz. Bizleri yıldışmak için de bazen polis ve farklı Şeyleri devreye sokarak, bizim üzerimize bizi çekecek Şekilde, bizim yanımıza gelen destek veren arkadaşlarımızı çekecek Şekilde HD kamera koyarak bizi rahatsız etmeye çalışmaktalar. Ben sizlere teşekkür ediyorum, süreci anlatmak için de sözü arkadaşıma veriyorum.

İkinci Casper İşçisi:

Ben de 1996'dan beri Casper'a çalışıyorum. On altı yaşında stajyer olarak girdim ve bugüne kadar bir askerlik hariç yaklaşık 15 yıldır Casper'da çalışıyoruz. Casper'ın evden bozma teknik servis olduğu günlerden beri bugüne kadar, plazaya taşınana kadar her türlü safhasına Şahitlik ettik, arkadaş da ben de. Bu süre zarfında çok hakkımız yendi, terfi vs. Hiçbir Şekilde st makamlara ıkarılmadık. Kendimizce çıkar yolunu, hak yolunu sendikalaşmada bulduk. Sendikalaşmamızdan dolayı işveren bize bu 26 Ocak'ta bakanlıktan yazı gelene kadar, işverenimizin en ufak Şekilde haberi olmadđ. Zaten haberi olsaydı, biz 56 değil belki 180 gündür kapıda olurduk. Bu süre zarfında bizim yetki belgemiz, bizim elimizdeki en büyük dayanağımız. Onun dışında tüm yasal süreçler, mahkeme süreçleri hepsi, iş kanununda belirtildiği Şekilde işverenden yana. Bizim mcadelemizdeki en büyük dayanağımız hem kamuoyu hem de bakanlığın vermiş olduğu yetki belgesi.

Arkadaşım baştaki şirketteki örgütlenme sürecimize değindi, ben daha sonrasına değinmek istiyorum. Bizlere burada söz veren emek ve adalet platformuna çok teşekkür ediyorum, çünkü ilk defa bu kadar büyük bir kalabalığın önünde söz alıyorum. Bu sabah burada çeşitli görüşten çeşitli akademisyenler, hocalar, İhsan Hocam da burada, hepsi çeşitli görüşler sundular. Ama burada bir gerçek var, bu emek, adalet vesaire, bütün bunların hepsinin gerçeği şu an biziz, gerçek biziz. adırımızın içinde bekleyenler, anayasal hakkımız olmasına rağmen, anayasanın 51. maddesinde sendikalaşma hiçbir Şekilde engellenemez yazmasına rağmen, biz orada şu an affedersiniz sefalet içinde çadırda, yani çadır da biraz senaryo gereği bir Şey, ama orada kapının önünde, sabah mesai 9'da başlıyor, biz 8:30'da orada oluyoruz. Arkadaşlarımız servislerden inip bizim yanımızda duruyorlar, mevcut sürede 18:30 mesai bitiyor, servisler kalkıyor, biz 19:00'da oradan ayrılıyor, yani normal mesai saatlerinden daha fazla süre oradayız. Ben evliyim, çocuğum var. Ben deli değilim, bu mücadelede sabahın 8:30'unda orada ol, akşam 19:00'da ayrıl. Bizim buradaki arkadaşlarımızla on beş yıllık beraberliğimiz, sendikalaşmanın içerde devamlılığı,

bizim orada durmamızın en büyük nedeni. Ve tek durma nedenimiz o. Bir çoğunuzun belki başına gelmemiştir. Belki de bilenler vardır, ama gerçek biziz. Bu gerçek belki yarın sizlerin de başına gelebilir, başkalarının başına gelmemesi için bu gibi toplantıları daha çok yapılması, bu tip platformların daha çok desteklenmesi lazım. Kapıda duran işçiler sadece biz değiliz, İstanbul'da şu an farklı eylemler var. Onların da desteklenmesi gerekli. Bu tip oluşumlara destek vermeliyiz.

Birinci Casper İşçisi:

Son olarak mahkeme sürecini anlatmak istiyorum. Bu ayın 25'inde Üsküdar 4. İş Mahkemesi'nde işe iade davamız var. Yetki davamız da 1 Haziran'a ertelendi. Çünkü ikinci defa ertelendi. Burada geldiniz, konuşuyorsunuz, bizden ne istiyorsunuz diyebilirsiniz. En önemlisi o. Bazen gittiğimiz yerlerde soruyorlar, biz sesimizi duyurmak istiyoruz. Haklı olduğumuz bir dava var, farklı yönlerle çekilmeden, siyaset üstü bir iş yapıyoruz. Emeğimizin karşılığını almak istiyoruz. Dışarıdaki bildirilerde, facebook ve mail adreslerinden, internet ortamından veya eğer ki bir gücünüz varsa yazılı görsel basından sesimizi duyurabilirsiniz, bunun için ne yapabilirsiniz hepsini istiyoruz. Çünkü son olarak şöyle bir not düşeyim. Patronumuz yılda on milyon dolardan fazla reklam parası harcamaktadır ve açık açık "ben sizin haberinizi yaptırمام" diyor. Bunu biz basın kuruluşlarına da yazdık gönderdik ama sadece iki tane basın mensubu tutuklandığında mı Taksim'de yürümek lazım, bu da bir sitemdir. Bunlara da bir bakmak lazım. Teşekkür ediyorum, bizlere destek veren, destek vermek isteyen herkesten de Allah razı olsun.

Hidayet Şefkatli Tuksal:

Evet, ben arkadaşlarımızı tebrik ediyorum. Gerçekten bu bir cesaret işi arkadaşlar. Türkiye'de böyle şeyler olduğu zaman güçlü olanlar, hakkını aramak isteyen insanların sesini kesmek için onları mağdur etmek için onları ibretlik hale getirmek için ellerinden gelen bütün zulmü yapıyorlar. Türkiye'de maalesef böyle bir gerçek var. Ama bütün bunlara rağmen bile bile hak arama mücadelesine giren insanların gerçekten hem tebrik edilmesi hem de bütün gücümüzle desteklenmesi lazım. Onun için inşallah arkadaşlarımızın bu çağrısı buradan önemli bir karşılık bulur, hiç olmazsa ziyaretlerine giderek, onlarla birlikte olarak ve yapılması gereken şeyler üzerinde kafa yorarak, belki kendilerine destek olabiliriz. Onların bu mücadelesi başka mücadeleleri de tetikleyebilir ve artık sadece zenginlerin, rahatları yerinde olan insanların değil emek veren, emeğiyle para kazanan insanların da Türkiye de sözü olur ve haklarına kavuşmuş olurlar.

Arkadaşlarımızın söylediği şeyler çok önemli, biz de biliyorsunuz başörtülü aday yoksa oy da yok adıyla bir kampanya başlattık. Başlatır başlatmaz hemen ajan, casus, beşinci kol faaliyeti yürüten vesaire kadınlar olduk. Bizim camiada kara koyun olmayı tercih ettiğiniz anda, sürüden bir şekilde ayrıldığınız anda sürünün bütün köpekleri kurt oluyorlar. Yani başka kurda ihtiyaç yok, o köpekler kurtlaşıyor. Daha önce, güya sizi koruduğunu iddia eden bilmem ne insanlar sizin üzerinize saldırıyorlar. Ama bu zaten bilindik bir şey, risksiz bir mücadeleyi herkes yapar, önemli olan riskli mücadelelere girebilmektir. Bunlar gerçekten ödülleri de içinde olan süreçler bence. Bundan dolayı böyle bir mücadeleyi veriyor olmak bu psikoloji, bu ruh hali, bu ruh haliyle insanların bir araya gelmesinin tahmin edeceğimizden çok daha fazla kazancı var. Birçok şeyi daha çok içselleştirmemize, daha çok gündemimize almamıza yarıyor. Onun için arkadaşlarımızın mücadelesini ben kişisel olarak destekliyorum. Desteklemek için de elimden geleni yapacağım. Bu tür mücadelelere destek olmak, zaten bu platform onun için kurulmuş bir platform. İnşallah ben bunların genişleyeceğine ve yayılacağına dair büyük bir ümit besliyorum. İnşallah öyle olacak.

Şimdi ikinci oturuma geçiyoruz, bu oturumda arkadaşlarımızla konuştuk. 20'şer dakika konuşacak konuşmacılarımız. Ondan sonra sizlerin sorularınız ve yorumlarınızla devam edeceğiz.

Birlikte Direnme Pratiği Üretmek

Ahmet Örs

Öncelikle konuşmama Emek ve Adalet Platformu'nun kuruluşunu tebrik ederek başlamak istiyorum. Bir müddettir bazı ufak tefek tanışıklıklarımız vardı, inşallah bu vesileyle daha yakından tanışmış olduk. Aslında benim konuşmam tanıtıma dönük, çünkü şu şekilde değerlendirmiştik; Emek ve Adalet Mücadelesinde Pratik Arayışlar, özellikle TOKAD örneğinde neler yapıyor, neler yapılabilir veya Türkiye örneğine buradan neler taşınabilir, ya da diğer tecrübelerden TOKAD'a ne taşınabilir bağlamında. Kısaca ben Tokat'taki tecrübemizden bahsetmek istiyorum, bu vesileyle bunun bir tartışma zemini olabileceğine inanıyorum. Tabi son dönemin, özellikle sosyal adalet arayışlarında yeni bir takım sözleri, iddiaları, bizim veya farklı ideolojik çevrelerin gündemine taşıdığını görmekteyiz. Bu mücadelenin bir parçası olmaktan, bu mücadeleye bir katkıda bulunmaktan dolayı da mutluyuz açıkçası. Zaten İslami kimliğimizin bir gereği olarak, insan olmamızın bir gereği olarak böyle bir mücadelenin içinde bulunmak zorundayız. Tabi ki bu zorunluluk metazori olan bir şey değil, gönüllü, istekli olan bir şey. Ablamızın da söylediği gibi, riskleri göze alarak yapabileceğimiz bir şey. Şimdi işçi arkadaşlarımız konuştular, ben onları tebrik ediyorum, başarılar diliyorum. Çadırlarından bahsettiler. Mesela Tokat'ta da sigara fabrikaları kapatılmıştı, orada çalışanların önemli bir kısmı da hep bizim arkadaşlarımızdı. Ama işte gerek Tokat'taki İslami çevreler olsun, gerekse Türkiye'deki birçok çevre, işin özü bu konulara yeterli duyarlılığı gösteremedi maalesef. Genellikle, çok ilginç –sabahleyin de buna benzer bir şey söylendi ama–, mesela Tokat sigara fabrikasında çalışanların belki yüzde altmışı AK Parti'ye oy vermişti. Ama yaşanan süreçte gelişmeler onların aleyhine oldu. Mesela şimdi oradan insanları 4-C'ye sürgün ettiler maalesef. Çok ilginç; bizim sendikamız vardı Özgür Eğitim-Sen. 4-C'ye geçen arkadaşlara dedik ki, "hükümet sizi buraya sürdü, hükümete yakın sendikalar da size sahip çıkmadılar, biz elimizden geldiği kadar Ankara'daki çadırlarında, Tokat'taki eylemlerinde veya bizim düzenlediğimiz bağımsız eylemlerde, bir sorumluluk

olarak 4-C sürecine karşı çıktık. O zaman birlikte olalım." Yani bu olaydan sonra kamuya atandılar; milli eğitime falan, ama yine bize üye olmadılar. Diğer sendikalara üye oldular. Tabi burada onları kınamak için söyleyemiyorum. İnsanlar çaresizleştiriliyor ve sürekli bir çözüm umudu diri tutularak, pompalanarak yakın bir gelecekte iktidar tarafından sorunlarının çözüleceği vaadinde bulunuluyor. Bu vaatler de tabi onların, ister istemez boyun eğerek onlardan yana bir tavır sergilemelerine, tutum takınmalarına sebebiyet veriyor.

Şimdi bizim Tokat'taki yaptıklarımız, hasbelkader becerebildiğimiz kadar yapmaya çalıştıklarımızdan bahsetmeye çalışacağım. Toplumsal Dayanışma Kültürü Eğitim ve Sosyal Araştırmalar Derneği, kısa adı TOKAD. TOKAD, dört beş yıldır faaliyet gösteren bir dernek. Ondan öncesinde oluşum olarak "Tasfiye" edebiyat dergimiz var bizim aslında yedi yıldır yayın yapan. Tasfiye dergisinin mayaladığı bir direniş, direnen edebiyat anlayışı var. Biz özellikle edebiyatın insanların acılarına dokunan onların yaralarını elleyen bir anlayış çerçevesinde oluşturulması gerektiğine inanıyoruz. Özellikle İslami çevrelerin yaptığı edebiyatın hayatın gerçeklerinden biraz kopuk, uzakta, halkın acılarıyla köprü kuramayan bir tavırla ele alındığı kanaatindeyiz. Tabi Tasfiye dergisi süreci TOKAD derneğini doğurdu. Genellikle İslami çevreler biraz kapalıdır. Yani kendilerini pek dışarıya açmak istemezler, daha çok evlerdedirler. Zaten İslami çevrelerin birçoğunun özelliği de vakıf, dernek gibi, sendika gibi legal yapılanmaları sistem içi kurumlar olarak değerlendirdikleri için onların akidevi açıdan problemleri olduklarına inanırlar. Tabii çok samimi bir yaklaşımdır, kesinlikle. Ama böyle bir yaklaşım da ister istemez sosyalleşebilme imkanını ortadan kaldırmakta.

Bu da, İslami çevrelerle ilgili olarak bizim yaşadığımız problemlerden biri. O önemli potansiyeli toplumsal mücadele alanlarına taşıyamamak gibi bir sıkıntıyla maalesef karşı karşıya geliyorsunuz. Tasfiye Düşünce Edebiyat dergisindeki o direnişçi damarı, işte Kürt sorunundan başörtüsüne, ekonomik sömürü düzeninden küresel işgal ve sömürü alanlarına kadar yelpazeyi geniş tutan, tutmaya çalışan ya da, edebiyat anlayışı tabi insana bir özgüven kazandırıyor. Sözüünüzün başka İslami çevrelerle buluşması size özgüven kazandırınca yeni adımlar atma ihtiyacı hissediyorsunuz ister istemez. Bu da zaten insani ve İslami sorumluluğunuz. Tabi kısa adı TOKAD olan Toplumsal Dayanışma derneğimiz de bu çerçevede Tokat'ta önceki birikimlerinden, Türkiye'deki diğer birlikte hareket ettiği, faydalandığı çevrelerden güç ve ilham alarak Tokat'ta adaletten yana, zulme karşı bir şahitlik süreci içerisinde çalışmalarını sürdürüyorlar. Neler yapıyor mesela, neler yapmaya çalışıyoruz, nasıl bir felsefemiz var? Şimdi malum, baş örtüsü Türkiye'deki İslami çevrelerin en birincil sorunlarından

birisidir veya işte Gazze, Filistin meselesi en birincil mücadele alanlarından birisidir. Biz şuna inanıyoruz; mesela Müslümanlar ne yaptılar? Diğer duyarlı insanlarla, Avrupalılarla, Türkiyelilerle, Arap ülkelerinden katılımcılarla –Müslümandır, sosyalisttir, Hıristiyandır, dinsizdir– herkesin ortak vicdan gemisi olan Mavi Marmara’yı oluşturdular. Bizim şöyle bir şeyimiz var; mesela Mavi Marmara’yı –Türkiye’nin içerisinde büyük ırmakları birer sembol olarak değerlendirebilirsek– Kürt sorunundan emek problemine kadar, baş örtüsüne kadar, halkın acılarına dokunan hatlarda, Dicle’de Fırat’ta, Yeşilırmak’ta yüzdürebilme imkanları nelerdir? TOKAD olarak bizim o küresel vicdanı diyelim, küresel kelimesini bu anlamda olumlu kullanalım, genelde olumsuz kullanıyoruz, o vicdanı Anadolu’nun derinliklerine, Türkiye’nin halklarının yaralarına ulaşabilecek nehirlerde yüzdürebilmek için neler yapabiliriz? Mesela sosyal adalet mücadelesi bağlamında az evvel saydığım alanlardan başka, bizim Özgür Eğitim-Sen ile birlikte bir sendikacılığımız var. Daha evvelinde Memur-Sen’e bağlı Eğitim-Bir Sen’de de sendikacılık yaptığımız için, bir sendikacılık refleksimiz de var. Bu sendikacılık refleksinin genellikle sosyalist veya sol çevrelerdeki insanlara büyük kazanımları vardır eskiden beri, birkaç yüzyıldır. İslami çevreler sendikaları açıkçası pek toplumsal mücadele alanı olarak görmezler. Ama biz bu tecrübelerden yararlanarak daha sonra Özgür Eğitim Sen, eğitim alanında çalışan sendikamızı kurduk.

O bağlamda özellikle, mesela her yıl asgari ücret açıklandığı zaman, asgari ücret köleliktir, kölelik bitti mi bitmedi mi tartışmaları var. Biz de meydanlarda birkaç yıldır şunu dillendirmeye çalışıyoruz; pankartlarımızla, dövizlerimizle, açıklamalarımızla, etkinliklerimizle “kölelik bitmedi, kölelik bugün asgari ücretle yaşıyor, okullarda Kemalist propagandaya maruz kalan gençlerin endoktrinasyon süreçleri ile yaşıyor, okuldan meclisten her taraftan dışlanan horlanan baş örtülülerle yaşıyor, her gün arkadaşlarımızın anlattığı mücadelelerde yaşıyor, kölelik devam ediyor” diyoruz. Söylemeye çalıştığımız temel şey şu; bugün modern köle olarak dillendirdiğimiz, asgari ücretliler –ki çok önemli bir kesim onu bile alamıyor, bunu da ayrıca ifade etmekte fayda var. Diyoruz ki, işte İsrailoğulları’na da firavun belki ancak bu kadar maaş veriyordu. Bir insanın, kölenin, ölmemesi lazım. Köle ölürse, firavunun kendisinin çapa yapması lazım, piramitleri yüksek sanat eseri olarak dikmesi lazım, kölenin karnını doyurması ama belinin de doğrulmaması lazım. Bunu sağlayacak kadar ücretle ödüllendirilmesi ya da kifayet etmesi beklenir. Dolayısıyla bir bilinç olarak, bizim muhatabımız özellikle İslami çevrelerin muhatabı, hayata İslam’ın getirdiği adalet mesajının, diriltlen mesajın en temelde insanların bu acılarına dönük bakışları sağlamaya çalışmaktır. Tokat’ta yaptığımız bir

etkinlik veya eylem, açık söyleyeyim, Tokat kamuoyuna dönük değildir birincil olarak. Tokat yüz otuz bin nüfuslu bir şehirdir, en nihayetinde küçük bir Anadolu şehridir. Ama bir teklif olarak biz bunları yapmaktayız. Kime teklif? Sonuçta internet ortamındayız, yazılı ve görsel medya aracılığıyla da mesajlarımızı insanlara iletme fırsatımız var. O zaman Türkiye’deki İslami çevrelere diyoruz ki, bakın böyle alanlar var. İşte Kürt sorunu var, Müslümanlar Kürt sorununda şimdiye kadar, daha layıkıyla bir sınav verebilmiş değiller. Elbette ki önemli çalışmalar çabalar oldu. Ekonomik meseleye de hemen hemen hiç değindiklerini görmüyoruz zaten. Sendikal çalışmalar, özellikle son iktidar süreci başlayınca ben

Tasfiye dergisinin mayaladığı bir direniş, direnen edebiyat anlayışı var. Biz özellikle edebiyatın insanların acılarına dokunan onların yaralarını elleyen bir anlayış çerçevesinde oluşturulması gerektiğine inanıyoruz. Özellikle İslami çevrelerin yaptığı edebiyatın hayatın gerçeklerinden biraz kopuk, uzakta, halkın acılarıyla köprü kuramayan bir tavırla ele alındığı kanaatindeyiz.

ayrılmıştım Memur-Sen’den, çünkü bir muhalif damarı üretmek beslemek şeklindeki bir sendikacılıktan ziyade, daha çok bürokraside yer kapabilmek, bir takım imkanları paylaşabilmek anlamında yapılıyor. Bu, sendikacılığın tarihsel ruhuna da, hali hazırdaki ruhuna da elbette ki aykırı.

Diyelim şimdi bir Kürt sorunu var, biz de bir edebiyat dergisiyiz bir yandan, Kürtçe yayın yapan İslamcı dergileri dışında tutarsak, Türkçe yayın yapan İslamcı dergilerden Kürtçe edebiyatla ilgili hiç özel bir sayı falan olduğuna ben tanık olmadım. Bizim geçen yıl özel bir sayımız oldu Kürtçe edebiyat diye. Özellikle Kürtlerin yoğun olduğu bölgelerde sağ olsun arkadaşlar bunu heyecanla karşıladılar. Diyor ki neden Tokat’taki insanlar Kürtçe özel sayısı yapıyor? Mesela İstanbul’da böyle bir şey yok. İşte Ankara’da daha sonra Hece dergisi Kürtçe öykü üzerine çalışmalar yaptı, sağ olsunlar. Yani Tokat’taki insanların böyle bir şey yapmaktaki gerçek amaçları nelerdir? Gerçek amaç şudur; bir, Müslüman olduğu için Rabb’ine karşı sorumluluk duyuyor, ikincisi insan olduğu için yaşanan hiçbir acıya karşı bigane kalamaz, yani böyle bir şey mümkün değil.

İşte HES’ler var mesela, basit ve önemli bir örnek. Basit olması niye? Herkesin gözünün önünde olduğu halde bu kadar basit bir gerçeklik, dokunulabilir bir gerçeklik olduğu halde insanlar buna bigane. Diyelim HES’ler, ben Niksarlıyım, Tokat’ta yaşıyoruz ama, Niksar’daki tarlalarımızdan geçiyor. Geçen akşam arkadaşlarla da

konuşmuştuk, bu kadar görünür bir şeyi görmezlikten gelmek mümkün mü? Hadi diyelim tarlamızın, evimizin önünden geçmesin hiç önemli değil, her gün gazetelerde, televizyonlarda, internet ortamında sıklıkla tartışılan bir şey. Şimdi biz mesela HES'leri protesto ettik, muhtemelen bizim İslami çevrelerde ilk oldu. Bunu da bir teklif olarak yapıyoruz. Yani beş on kişi falan hiç önemli değil. Ufak bir minibüsle işte, HES bölgesine gittik. Hemen pankartlarımızı yapıştırdık. Bunu belgeledik bir kaç gazeteci arkadaşımızla birlikte ve en çok da tepki alan eylemliliklerimizden biri oldu. En azından diyoruz ki hani İslami çevreler bunu tartışsın. İnsanoğlunun nefsinin, arzularını ilah edinerek "ihtiyacım" dediği veya kendisine "ihtiyaç" diye dayatılan her şeyi tüketmeyi, sonsuz bir tüketme arzusunu, çılgınlığını kendisinde nasıl görebilir? Başta bir Müslüman olarak bir insanın kendisine dünyayı tüketmeye dönük böyle bir soruyu sormasının, bu soruyu da vicdanının derinliklerinde değerlendirmesini biz istiyoruz. Bunu teklif etmeye çalışıyoruz. Tabii birçok insan elbette ki bunu tepkiyle karşılıyor.

Mesela işte TEKEL eylemlilikleri sürecinde sigara fabrikasında çalışan arkadaşlarımızın işten atıldığı, 4-C'leştirildiği dönemlerden bahsettim. Şöyle bir değerlendirme vardı: "Ergenekoncu sendikalar, şunlar bunlar tahrik ediyorlar, eylemlilikleri onlar destekliyorlar. Dolayısıyla bu hükümeti yıkacaktır, hükümet yıkılırsa militarizm egemen olacaktır, şudur, budur..." Bakın adam Ergenekoncudur, başka bir şeydir, bir takım gizli hesapları vardır, bütün bunlar benim bilgim dışında bir alandıysa zaten, bizim müdahale etme şansımız yok. Sonuçta biz de Tokat meydanında Balyoz darbe planları ve Ergenekonculara karşı da sesimizi yükselttik ve yükseltmeye devam edeceğiz ama, burada işten atılanların hepsi tanıdığımız komşular yani bizim arkadaşlarımız. Hoş, tanımasak ne olur o da ayrı bir mesele... İslami kamuoyunun böyle bir takım savunmacı mekanizmaları var maalesef, refleksleri var. "Efendim aman onun bunun tuzağına düşmeyelim". Ama düştüğümüz başka tuzaqlar var. Yani küresel sermaye tuzaqları mı var, çok moda tabiriyle neo-liberal tuzaqlar mı var, başka korkular mı var? Yani bizim öz güvenimizi, öz gücümüzü emen, onu yok eden, siyasi iktidar sürecinden uzak düşmemeye gösterdiğimiz bu özen nedir? İktidarlar gelir, geçer, bizim mücadele azmimiz kalır. Mesela biz küçük bir sendikayız sayısal anlamda, işte Memur-Sen hariç büyük sendikalar grev yapmışlardı, "bizi destekleyecek misiniz?" diye gelip sordular, "elbette ki destekleyeceğiz" dedik. Memur-Sen'deki arkadaşlarımız, onlar da bizim kardeşlerimiz, dediler ki, "bakın grev yapın, ama bu hükümete karşı bir komplodur". Hükümetler gelir geçer ama grev haklarımız kalır. Arkadaşlarımızın biraz evvel yaptıkları konuşma bence çok önemli. Eğer Türkiye'de kamu çalışanları, işçiler, kitlesel grevler yapabilirlerse,

başörtüsü mücadelesinden emek mücadelesine kadar, ne kadar etkili sonuçlar doğurabileceklerini hepimiz hesaplayalım. "Solcu sosyalist" arkadaşlarla yan yana düşmek... Mesela biz geçen yıl 1 Mayıs'ta hem kendi eylemimizi yaptık hem de bu arkadaşlarla birlikte ortak eyleme katıldık, yürüyüşte bulduk kortej içerisinde. Dedik ki, "Kölelere Özgürlük!" pankartımızı açtık. Altına da yazdık Beled Suresi 13. ayet. Şimdi küresel bir kölelik düzeninde yaşıyoruz. Bizler, başka bir dünya mümkün diyen insanlardan yola çıkarak, bir söz söylemeliyiz, bir cevap verebilmeliyiz. Bir kölelik düzeni var, peki biz Müslümanlar ne yapacağız? Kölelere özgürlük ayetini pankarta taşıyarak bu mücadeleye umut vereceğiz. Adil bir dünya kurmak için. Bir de Tasfiye dergisinin edebiyat alanından yola çıkarak kurulmuş "Özgür Yazarlar Birliği" diye bir oluşumumuz var. Tabii daha çok Türkiye genelini amaçlayan bir yapılanma diyelim. Özellikle muhafazakar tutumları aşan, onların da direniş hatlarını görebilmelerini sağlamak için şahit kişi vazifesi görecek, edebiyatı, düşünceyi, sanatı bu direniş alanlarıyla buluşturabilecek bir proje olarak değerlendiriyoruz.

Bu anlamda özellikle İstanbul'da ve Türkiye'nin değişik yerlerinde arkadaşlarımızla bir takım projelerimiz var. Mesela geçen 28 Şubat'ta Taksim'de "28 Şubat ve Edebiyat" konusu panelimiz olmuştu, -bugün de olacak inşallah, hepimizi bekleri bu arada, Edebiyat ve İdeoloji adında. Biz bütün bu örgütlenme ve mücadele biçimlerinin birbirlerini tamamladığını, birbirini takviye ettiğini, birbirine omuz verdiğini düşünmekteyiz. Bu vesileyle ben "herkes için adalet herkes için özgürlük" şiarı çerçevesinde önemli bir alana değinmek istiyorum. Mesela Müslümanlar başka sosyal kesimlerle nasıl ilişkiler kuracaklar, ne yapacaklar bağlamında... Bu konuda da Türkiye'nin bir takım talihsizlikler yaşadığı inancındayım. Mesela birçok insan bunları algılamakta zorlanır, onları kınamamak lazım. Haşa, kınamıyoruz kimseyi. Çünkü büyük bir gelenek var, miras var, solculuğun, sosyalizmin, İslam'ın son derece dışında olduğu inancıyla insanlar büyümüşlerdir, bir "öcü" algılayışı vardır. O çevrelerden birçok insan da, bunun tersini İslami çevreler için düşünür. Türkiye böyle bir süreci yaşayan bir ülke. Ama şunu yapabiliriz; adalet temelinde güçlerimizi birleştirebiliriz, bunun ama bir takım ölçüleri var. Mesela, önümüzdeki 1 Mayıs'ta ne yapacağız? Arkadaşlarla falan konuşuyoruz, bazı çevrelerden bahsettiler, hani onlar da katılacaklar. Yani açıkçası insan hep böyle İslami değerlere saldıran, bunu aleni yapan gruplar var. Tabii ki İslami değerleri önemsesin demiyoruz, böyle bir şey zaten olamaz, mümkün değil, farkı olmaz o zaman; ama Allah aşkına, niçin bizim değerlerimize karşı saldırgan bir dil kullanıyorsunuz? Bunu yapmazsak, her zaman, ilkelerimizle bağdaşan tutumlarda omuz omuza, yürekten, beraber hareket etmeyi yapmakla mükellefiz.

Eğitim-Sen’li arkadaşlarımız var, her zaman çağırırlar eylemlere katılırız. Onlardan bazı gruplar, hepsi gelmese de, bir kısmı bize gelir.

Mesela şöyle bir gerçekliği vardır, Kürt sorunundan bahsettik. Mesela Tokat yoğun oranda Alevi nüfusunun barındığı bir yer. Mesela Alevi arkadaşlar da, sanırım İslamcılardan veya öyle bir yaratılan hayaletten korktukları çekindikleri için önemli oranda Kemalist refleksler sergiliyorlar. Dolayısıyla aşılmaz duvarlar var. Ben öğretmenim mesela, edebiyat öğretmeniyim. Benim öğrencilerimin yarısı Alevi. Şimdi tabi rahat bir ilişki kurmaya çalışıyoruz yıllardır. Ama çocukların çevreleri ya da ailelerinin o köklü korkularını atabilmeleri çok zor. Yani sizi çok seviyorlar, sizin onlara gösterdiğiniz yakınlık, duyarlılık onları etkiliyor, sağ olsunlar. Ama geniş sosyal çevreleri, aileleri, diğer üye oldukları

Mavi Marmara’yı -Türkiye’nin içerisinde büyük ırmakları birer sembol olarak değerlendirebilirsek- Kürt sorunundan emek problemine kadar, baş örtüsüne kadar, halkın acılarına dokunan hatlarda, Dicle’de Fırat’ta, Yeşilirmak’ta yüzdürebilme imkanları nelerdir?

dernekler, şunlar bunlar derken ürettikleri bir korku var. Ama bazı arkadaşların zamanla bu korkularını açıkçası yaktığını gördük. Bu da gidip gelmelerle oldu. En çok kim gidip geldi dersiniz? Kendimizi övmeyelim ama biz gidip geldik. Gidip geldikçe, o yaratılan duvarların, mesafelerin aşındığına, zamanla yıkıldığına tanıklık ediyorsun.

Yani şunu söylüyoruz, bu dünyada sadece biz yokuz, siz de yoksunuz. Hepimiz bir aradayız. Yani biz insanları yok sayamayız asla. Yani muhafazakarlar, devrimci insanlar, solcular, şunlar bunlar herkes. Yani hepimiz burada mahallede birlikte yaşamaktayız. Üst katta bir komşu var, alt katta bir başkası var. Şimdi bizim meydana şöyle bir açıklamamız var; kardeşim sistem Alevileri zorla Sünni yapmaya çalışıyor. “Din dersinde yazılı varmış hocam, siz yapacaktınız...” diyorlar, ben de diyorum “Zorunlu din dersine hayır.” İşte bunlar özgürce konuşulup tartışılacak zeminler. Aramızda Kürtler var, Aleviler var, İslamcılar var, kimliğimizi konuşmaktan korkmayalım. Nevruz programı var diyelim ki okulda, konuşma yapıyor öğretmen. Nevruz da Türk dünyasının bayramıdır. Çocuklara soruyorum “Çocuklar, nevrozu en çok kimden duydunuz?” diye, “Kürtlerden duyduk hocam” diyorlar. Peki niye şimdi Kürtlerden bahsedilmiyor? Korkuyorlar Kürtlerden, PKK’lıdan, şundan bundan. İşte asıl zulüm ve dayanışılacak alan. Ya bin tane öğrenci var okulda. O kadar zihinlerin işlendiği törpülediği endoktrine edildiği bir süreç ki. Biz burada da belki az sayıda insanız. Ama bu Türkiye’nin her okulunda böyle. O zaman eğitim sendikaları, diğer dernekler, vakıflar, bu Kemalist eğitim, bu zorunlu

eğitim, bu dayatmacı eğitim sürecine karşı ne yapmak zorunda? Tokat’ın meydanında bunu dillendirmek zorunda. Tabi size bir takım davalar açabilirler, ama ablamızın da az evvel söylediği gibi, risksiz herhangi bir mücadele yükseltme şansımız var mı? Kemalizmle hesaplaşmadan Kürt sorununu çözme şansımız var mı? Kemalizmi yargılamadan Türkiye’de oluşan sınıfları anlamak ve bu sınıflarla hesaplaşmak şansımız var mı? Asla yok. Hepsinin birlikte, bir potada değerlendiren, bir çözüm, bir yol haritası lazım. Pekiyi şunu söyleyecekler belki arkadaşlar; hepsi birden ağır olmaz mı? Elbette ki ağır, hakikaten ağır... Çok az sayıda insanın omuzlarına binmiş yüklerden bahsediyoruz. Ama bu işin bedeli, riski bu. Belki zamanla daha geniş katılımcılarla, kitlelerle bu paylaşılabilir, daha ileri taşınabilir elbette bu mücadelemiz. Eksik taraflar kalmış olabilir. Çok teşekkür ediyorum,

oru cevap bölümünde bir soru olursa onu da açmaya çalışırız, çok sağ olun.

Hidayet Şefkatli Tuksal:

Ahmet Bey’e çok teşekkür ediyoruz. Gerçekten çok önemli şeylere imza atmışlar bence. Şimdi Ahmet Bey konuşurken benim zihnimden de epey bir şey geçiyor. Çünkü biz de kadınlar olarak epeyce bir ortak çalışma yaptık. Değişik gruplarla; solcu arkadaşlarla, Kürtlerle. Mesela ortak bir barış platformu kurmuştuk. O platform aslında, yani hepimizin korkuları vardı, benim de korkularım vardı, onların da korkuları vardı. Ama o platformda bir araya gelip her hafta toplantı yapıp aşağı yukarı her hafta da bir eylem yaptığımızda şöyle bir şey ortaya çıktı. Yani birbirinize benzemeye başlıyorsunuz. Bu en büyük kazanım bence. Bir birliktelikte herkes kendisi kalabilir ama duyarlılık geliştirmek bile, en azından onun niye üzülüğünü anlamak bile çok önemli bir kazanç. Ben kendi hayatımda en önemli kazanç olarak bunu görüyorum. Başka gruplardan, başka düşüncelerden, başka ideolojilerden başka insanlarla bir araya gelmek ve arkadaşlık etmek. Yani bu sadece böyle kalıp gibi oturup kendi düşüncenizi söylemek için değil, gerçek bir ilişki. Ve şimdi o arkadaşlarımızın çoğuyla arkadaşım ve bana çok şey kazandırdılar. Onun için ben de bunun çok önemli bir şey olduğuna inanıyorum.

Ama tabii şöyle şeyler de yaşıyorsunuz. Bir sendika eylemi vardı, Ankara’da biz başörtülü kadınlarda pankartlarımızla gittik. Orada başörtüsü ile ilgili pankartları açtığımızda arkadaşlar bizi kovaladılar, “kalabalığımızı kullanıyorsunuz” diye. Bu eyleme giden arkadaşlar da öğretmenlerdi. Başörtülü öğretmenler. Eylem Eğitim-Sen’in eylemiydi galiba. Ben çok şaşırılmışım, “bizim eylemimize başörtülü kadınlar da

Türkiye’de Sınıf Mücadelesi ve Siyasal Kimlikler

Zeki Kılıçaslan

gelmiş” deyip sevinmek yerine, bizi alandan kovmaya çalışan sendikacı arkadaşlar. Bunlarla karşılaştık. Belki başörtülüler her yerden kovulmaya ve buna direnmeye alışkın oldukları için, bu durum bizi bozmadı. Hatta oradan çıkışta ilahiyat fakültesine gelmiştik. İlhami’nin karısı hepimiz alandaydık. Sonra fakülteye geldik baktık İlhamiler çay içiyorlar. Dedik ki Allah Allah ne kadar rahatsınız. Ya size de bir yasak lazım. Yasak olmayınca muhalefet harekete geçmiyor. Ben o yüzden başörtüsü yasaklarını gerçekten bir nimet olarak da görüyorum. Eğer bu yasaklar olmasaydı, dindar kesimin zihinsel alışkanlıklarını sorgulaması daha zor olacaktı. Biz birçok şeye, bu vatan, millet ve din konusundaki ezberlere çok daha maruz kalmış bir kesimiz. Dolayısıyla bu yasaklar bu anlamda birçok soru işaretinin doğmasına, birçok şeye vesile oldu. O anlamda ben olumlu bir tarafı olduğunu düşünüyorum.

Şimdi Zeki Hocama sözü vermek istiyorum. Tanıyorsunuz. Ben yine de kısaca hatırlatayım, kendisi Çapa Tıp Fakültesi’nde göğüs hastalıkları uzmanı profesör. Ayrıca Emek ve Adalet Platformu’nun kurucularından, bir de HAS Parti’nin kurucularından ve genel başkan yardımcısı. Şimdi kendisine sözü veriyorum.

Merhaba arkadaşlar. Kısa konuşup tartışmaya daha fazla zaman bırakmak istiyorum. Sabah o kadar güzel tartışmalar oldu ki. Tabii ki Ahmet Bey’i biliyordum ne kadar güzel konuşacağını, ama yine de siz de katılın hep beraber katılın diye söyleyeceklerimi kısa tutmaya çalışacağım.

Arkadaşlar bundan iki sene önce yanılmıyorsam bir panel yapılmıştı, kanlı pazarın yıl dönümünde Taksim’de, belki gelenekleriniz vardır. İhsan Hoca ile ben ilk kez orada tanışmıştım, o zaman orada “İslamcılar ve sosyalistler arasında ittifak olabilir mi” tartışmaları olmuştu, Lübnan’daki Komünist Parti ve Hizbullah ittifakı benzeri. Ben ise öyle düşünmüyorum tabii ki, teklik olması, tek olması gerektiğini düşünüyorum, ittifak falan değil. Sosyalizm dediğimiz sonuç olarak yoksulların, ezilenlerin, emekçilerin iktidarı. Yani Türkiye’de sosyalizm olsa Müslümanlar iktidara gelecek, herhalde başka kimse gelecek değil diye düşünmüştüm.

Son zamanlarda beni heyecanlandıran birkaç isim var. İhsan Hoca’nın yazılarını okuyunca müthiş heyecanlandım. Hep arayış içinde olan bir insan olarak beni son yıllarda, belki en çok heyecanlandıran gelişme oldu. Mehmet Bekaroğlu’nun tutumu ve duruşu, TOKAD derneği, ilk defa internette görmüştüm, dedim işte bu. Bunlar hep beni heyecanlandıran gelişmeler oldu.

Ben 68’de İstanbul’a göç ettiğimiz zaman ailemizle, evimiz yoktu, eşyalarımız bir hafta kamyonda kaldı, sekiz kardeşlik. Gaziosmanpaşa’ya yerleştik, birkaç ay sonra geceleyin bir gürültüler oldu, ne oluyoruz diye kalktık. O zaman bir Bereç grevi vardı. Bu grevi bilen var mı? Mehmet Güneş buradaydı, gitti galiba, o iyi hatırlar tarihini. İşçiler grev yapıyor, fakat bir de grev kırıcılar vardı, bu kırıcılardan biri de bizim karşıdaki komşumuzdu. Grevciler de “sen nasıl grevi kırarsın” diye evin önüne gelmişler, veryansın ediyorlar. İşçi hareketi ile ilk o zaman tanıştım, o zamandan beri de sempati duymaya başladım. Üniversitede öğrenciyken de öğrenci hareketinden daha çok işçi hareketlerinden etkilendim ve

işçilere yakın gruplara ilgi duydum.

Burada aslında Kemalizm konusuna da biraz değineyim. 12 Eylül öncesinde partiler seçime girerdi biz de oy verirdik, ben öğrenci olarak hep işte o zamanın reformist denen partilerine oy verirdim, işte Türkiye İşçi Partisi, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi gibi. Ama bakıyordum devrimci sosyalist arkadaşlarımızın hepsi CHP'ye oy veriyorlardı. Ama onlar devrimciydi biz reformisttik.

Sonra bir gün bir yazı okumuştum, 12 Eylül sonrası yeni yeni dergiler çıkmaya başlamıştı. İsmi de hatırlamıyorum, İslamcı bir dergi vardı ve bu dergi bir emek dünyası sayısı yapmıştı. Böyle bir şey hatırlayan var mı? Orada bir işçi mektubu vardı. Mektubu yazan şöyle diyordu: “Sokakta yürüyordum, baktım bir dergi üzerinde emek dünyası yazıyor, dedim içimden gene komünistler bir şey çıkartmış. Fakat gittim yakından baktım, bizimkiler. İşte bu kardeşim, sonunda” diyor, “Bizim hakkımızı kim savunacak, bizim taraftakiler hiç sahip çıkmıyordu” diye giden bir mektup. Bu yazıyı ben çok önemsemiştim. Komünistler ona öyle uzak ve öteki ki bu işçi için. Ama kendinden biri gibi görünce bir anda

Bizim tıp camiası tabii çoğunluk CHP'li, bana geliyorlar “ya hocam sen ne yaptın, şeriatçılarla nasıl olur böyle bir şey?” “Şeriatçı? Ya bir tane göster gideyim elini öpeyim” dedim. Memlekette Müslüman kalmamış, nerede şeriatçı, herkes paraya tapıyor. Nerde şeriatçı? Yani şeriatçılar aranıyor, ona göre.

farklı bakıyor. Bu tabii şu anda da yaşanıyor. Casper işçileri “tamam buraya bir sürü solcu geliyor, Allah razı olsun, ama bizim yanımızda duracak, hakkımızı savunacak bir Müslüman yok mu” diye arayışa geçiyorlar, sonra İhsan Hoca'yı buluyorlar. İyi ki İhsan Hoca gibi Müslümanlar var yani bu ülkede.

Bir de son yaşadığım bir olay, daha geçen hafta Antalya'daydım. Ben böyle pratik konuşmayı severim arkadaşlar. Teori bekleme benden. Göğüs hastalıkları kongresi oldu Antalya'da. Bizim tıp camiası tabii çoğunluk CHP'li, bana geliyorlar “ya hocam sen ne yaptın, şeriatçılarla nasıl olur böyle bir şey?” “Şeriatçı? Ya bir tane göster gideyim elini öpeyim” dedim. Memlekette Müslüman kalmamış, nerede şeriatçı, herkes paraya tapıyor. Nerde şeriatçı? Yani şeriatçılar aranıyor, ona göre.

Şimdi arkadaşlar, ben tabii tıbbi bilimlerle uğraşıyorum. Pratik siyasetle ilgileniyorum, sabahki oturumda ki gibi siyaset teorisine fazla girmem pek mümkün değil. Ama bildiğimiz modern politik kimliklerin iki tür kaynağı var esas olarak. Bir, hükümete devlete karşı ve eğer modern politikadan bahsediyorsak

bu devletler ulus devlet olacaktır, onun dışladığı kimliklerden doğan hareketler. Etnik, dini veya mezhebi kimlikler, o merkezi devletin baskıladığı ve dışladığı o kimlikler etrafında oluşan siyasetler. Diğer de kapitalizm çağında yaşadığımız göre emek-sermaye temelinde, zengin-yoksul temelinde, ezen-ezilen temelinde siyasal akımlar. Modern siyasal hareketler, partiler bunların bir kombinasyonu ya da yalnızca biri etrafında şekilleniyor. Şimdi Türkiye tarihine baktığımız zaman, merkezi devlet tarafından baskılanan kimliklerin mücadelesini görüyoruz. Muhalefet bu, muhalefet İslami hareket ve Kürt hareketi. Öbür muhalefet, sınıf mücadelesi, emek mücadelesi ise aşağıdan işlemeye devam etse de daha geri planda kalan bir hareket. Sabahki oturumda da çok güzel şekilde ifade edildiği gibi bizim için birincil olan o.

1950 seçiminde sosyalistler kime oy verdi? Behice Boran, Mehmet Ali Aybar kime oy verdi? Demokrat Parti'ye oy verdiler. Bazılarınız maalesef mi diyor bilmiyorum ama evet. Tam olarak katılamıyorum ama İdris Küçükömer'in yaptığı analizde bir haklılık payı vardı, sağ kim, sol kim meselesinde. Demirel bunu çok iyi kullanırdı, “millet ve devlet” derdi. Çünkü toplumsal

algı açısından düşünürsek devlet soldu, millet sağdı. Millet içindeki siyaset kendini tam olarak sınıf mücadelesi olarak ifade etmiş değildi tabii. Ama bir devlet-millet gerilimi, yöneten yönetilen ilişkisinde böyle bir gerilim vardı. Zaten bunun için CHP'li solcular sandıktan hep korktular. Sandık

geldiği zaman millet, başka şeye bakmadan oyunu kendinden gördüğüne veriyordu. Çünkü siyasal kimlikler esas olarak yukardan aşağı dayatılan bir batılılaşma siyaseti ve buna karşı halkın tepkisi şeklinde oluşuyordu. Ulus devlet tek bir kimliği dayattığı için buna karşı muhalefet de kimlikler üzerinden şekilleniyordu. Modernleştirici devletin ajanları olarak aydınlar da tabii her zaman devlet yanlısı oldular, devlete karşı silahlı mücadeleye giriştikleri zaman bile böyle bir ilişki sürüyordu.

Bildiğiniz gibi Türkiye'de sol 1960'tan sonra kitleleşti, öncesinde küçük hareketlerdi. Ne zamanki ameleler siyaset yapmaya soyundu, Türkiye İşçi Partisi meydana geldi. Bir işçi hareketi tarafından, sendikacılar tarafından kuruldu. İşte tam da o dönem CHP “solculuk lazımsa biz yaparız” diyor ve ilk defa ortanın solu kavramını ortaya atılıyordu. Devletin partisi “ortanın solu” ismini alıyor. Zaten uzun yıllar boyunca kitlelerin soldan anladığı da, CHP oluyor. Ve halen bu kimlikler önemli ölçüde devam ediyor. Asıl kimliği Müslümanlık olan büyük kitlelerin bu ayrımında, böyle dayatılan bir siyasal ikileme CHP karşıtı olarak konumlanmaları gayet rahat anlaşılabilir.

Alevilik mesela bu kimlikler meselesinin bir diğer yönüne işaret ediyor. Aleviler şu an CHP'ye en çok oy veren kitle. Aleviler de ilk seçimde biliyorsunuz Demokrat Parti'yi desteklediler. Fakat daha sonra Türkiye'de kısmen demokratikleşme olunca, artık kitlelerin oy gücü ortaya çıkınca, politikacılar ne yaptılar, kitlelerin biraz önünü açmaya başladılar. İslam görünür olmaya başladı, bu böyle olunca kendini azınlıkta hisseden Aleviler devletin laikliğine sığındılar. Ta uzun yıllar bu kimlikleşme sürdü, sürdü. CHP modern yaşam tarzını savunan orta ve üst sınıflar ve Alevilerce desteklendi, diğer taraf ise geniş yoksul ve Sünni halk kesimlerine dayandı. Ama burada sınıf yok değil. Var ama örtülmüş olarak var. Türkiye İşçi Partisi'nin kısmen ortaya çıkarttığı sınıfsal mücadele büyük ölçüde zaafa uğratıldı biliyorsunuz. 60'lardan sonra kitlesel mücadele yerine, devrimci grup ve örgütlerin kitle adına devrim yapma düşüncesi ön plana çıkınca, zaten bu bağlantı tamamen koptu. Burada bir ara dönem vardır, Ecevit dönemi. Arkadaşlar Ecevit aslında 60'ların emek hareketinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır kısmen, ama bir de kullandığı dilin özgünlüğünden beslenir. Halk diline olabildiği kadar yakın bir dil, klasik Kemalistliğe mesafelenen halkçı bir dil. Ecevit'in ilk döneminden bahsediyorum, gençler ikinci Ecevit'i bilirler, aman karışmasın. Dolayısıyla Türkiye'nin tarihinde böyle bir kimliksel karşıtlık var.

Bir örnek veriyorum, en son seçimde Birleşik Metal, ki en sol sendikalardan biridir biliyorsunuz, yönetiminde de soldan arkadaşlarımız bulunur; Birleşik Metal anket yapıyor kendi işçilerine. Birleşik Metal üyesi işçiler bunlar, bırakın Türk-İş üyelerini, sendikasıızları, sigortasızları... 2002 seçimlerinde % 90 AKP veya MHP çıkıyor. Kendi anketi. % 10 CHP. Hem işçi hem de CHP'ye veriyor tuhaf bir şey. Şaka yapıyorum. CHP'ye verenlerin çoğunluğu Alevi tabii. Sivas'ın bir

Ne dersek diyelim, kitleler açısından şöyle bir algı var: "Şu memlekette alnı secdeye degen bir cumhurbaşkanı, alnı secdeye degen bir başbakan, alnı secdeye degen bir millet meclisi başkanı olursa her şey düzelecek." Alnı secdeye degen üç büyüğümüz de oldu Allah'a şükür. Temel ilişkilerde ne değişti? Ama o dediğimiz algı değişti.

köyüne gidiyorsunuz % 100 AKP, şimdiki seçimlerde de göreceksiniz, inceleyin. Öbür köyüne gidiyorsunuz % 100'e yakını CHP. Fark ne? Biri Sünni, diğeri Alevi köyü. Böyle bir kimlikleşme var. Ölüm oruçlarından sabahleyin bahsedildi, ölen arkadaşların hepsine saygım sonsuz, ama politikaya saygı duymuyorum, o ayrı bir şey. Ölenlerin kaçısı Sünni'ydiler arkadaşlar, biliyor musunuz? Yanılmıyorsam sadece biri. Neden böyle? Türkiye'de siyasal kampların oluşumu bu kimlikler temelinde ve hala bu ikiliği sürdürmeye devam etme eğilimi var. Bunu

aşmaya yönelik iyi niyetli girişimler olsa da tek başına iyi niyetle aşılabılır bir sorun değildi bu. Hayatın değişimi ile ancak aşılabilecek bir sorundu. Soğuk savaşın bitiminden sonra bunun aşılmasına yönelik bir takım imkanlar ortaya çıktı. Ki soğuk savaşın bitimi Türkiye'de uzun sürdü, bence ancak AKP iktidarı ile bittiğini söyleyebiliriz. Ne dersek diyelim, kitleler açısından şöyle bir algı var: "Şu memlekette alnı secdeye degen bir cumhurbaşkanı, alnı secdeye degen bir başbakan, alnı secdeye degen bir millet meclisi başkanı olursa her şey düzelecek." Alnı secdeye degen üç büyüğümüz de oldu Allah'a şükür. Temel ilişkilerde ne değişti? Ama o dediğimiz algı değişti. Yani yöneten yönetilen gerilimi etrafında, muhafazakar ve yoksul halk kitlelerinin, İslami politik hareketlere oy vermeleri olayı açısından bir şey değişti. Şimdi kendine Müslüman diyen bir hükümet dönemindeyiz, yani normal olan da bu zaten, normal koşullar altında Türkiye'de hükümetin Müslüman olması gerekiyordu zaten. Şimdi ezme ezilme ilişkisi açısından yeni bir dönemdeyiz. Ve bu dönemde arayışlar ve bakış açıları yeniden ve yeniden oluşuyor. Yani tabii İhsan Hoca'ya sorarsak, "ben zaten Müslümanlığı böyle algılıyorum" diyecektir. Tabii bir materyaliste sorarsak o diyecektir ki: "hayatın koşulları değişti İhsan Hocaların ortaya çıkması için zemin oluştu." Hangisinin doğru olduğunu ben söyleyemem, ama ikisini de söyleyebilirsiniz. Çünkü bir metni, bir kanaat önderinin şöyle ya da böyle yorumlaması biraz da tarihsel dönemle alakalı bir şeydir. Ben o metnin özünün adalet ve eşitlik olduğuna inanıyorum, çünkü zaten bütün dinler bunun için çıkmıştır, hocanın da dediği gibi devrimcidir yani, ezme ezilme ilişkisini değiştirmek için çıkar. Ama o metnin zaman içerisindeki yorumu, o ülke içindeki iktidar ilişkileri tarafından değiştirilir. Bir takım kanaat önderleri çıkar, birileri öyle yorumlar, birileri böyle yorumlar. Ama neden birileri öyle yorumlar da birileri böyle yorumlar?

Bunun tabii tarihle koşullarla ilişkisi vardır. Tabii ki samimi inanan bir Müslüman "hayır özü budur" der. Ona da saygı duyarız. Ama bir materyalist de şöyle diyebilir:

"aslında hayat değişti." Evet, çünkü böyle bir hükümet olmasaydı bu tarz bir muhalefet daha az olacaktı.

Arkadaşlar aslında o kadar iyi bir zemin var ki, Türkiye'de bu işlerin değişebilmesi için çok ciddi bir zemin olduğunu düşünüyorum. Ben baştan beri siyasette hep işçi hareketi ile ilgilendim. Çelik-İş sendikası, şimdi işyerinin ismini söylemeyim, işte Hak-İş'e bağlı, bakıyorsun burada olmamız lazım diyorsun siyaset olarak, fabrikaya gidiyorsun. Fabrikada var 900 kişi, 450 kişi vakit namazı kılıyor. Böyle bir fabrika, şimdi

burada ne anlatacağız? Ancak şöyle diyebiliriz: Bu ülke Müslüman'dı, bugün Müslüman, yarın da Müslüman olacak, ama Müslümanlık nasıl bir şey olacak? Hayata nasıl bakacak, ekonomiye, siyasete.

Şimdi arkadaşlar, siyasetteki bu kimlikler etrafında oluşan tarafgirlikler değişti. Türkiye'de bundan sonra normalleşme, devletle milletin yakınlaşması söz konusu olacak. Ama malum bu millet de homojen bir şey değil. Milletin içindeki egemenler devleti kendi işlerine gelir şekilde dönüştürüyorlar. Şimdi o egemenlere karşı mücadele, burada sabah söylenildiği gibi zaten kendi kültürümüz, algımız içindeki bir mücadele haline gelecektir. Onun için dine karşı din. Elbette ki ama sadece bu olmayacaktır, dine inanmayanlar, başkaları da bu mücadelenin içinde olacaklardır, eğer o arkadaşlar, çoğunluk olan kesim, sabahki konuşulanlar gibi adalet yönünü ön plana çıkarırlarsa. İhsan Hoca bana öğretti, şöyle düşün dedi, bir toplumda adaletsiz yöneten bir Müslüman hükümet var, ona karşı biz dedi adaletle yöneten gayrimüslimleri tercih ederiz dedi. Ben de

Bakın dünya tarihinde de seçilmiş parlamentonun yönettiği hiçbir ülkede bir ihtilal başarıya ulaşmamıştır, olmamıştır. Tarihe bakın. Bütün silahlı devrimci mücadeleler yönetici sınıfın bu demokratik usullerden çıkıp, onun yerine baskıcı olduğu zaman ülkelerde ve dönemlerde bir anlam ifade etmiştir.

öğrendim bunu, evet hiçbir sorun yok. Zaten adalet ve özgürlük mücadelesinden başka neyi istiyoruz ki diye düşünüyorum. Türkiye'de bunun yolunun bu olduğunu düşünüyorum.

Söyleyeceğim bir şey daha var, sabahki konuşmalardaki devrimcilik reformculuk tartışmasına dair. Çünkü o önemli bir alan, Türkiye'de sol hareketin geçmişi ve bundan sonrası ile ilgili. Arkadaşlar bir ülkede serbest seçimler yapılıyorsa, % 10 barajı gibi bir sürü anti-demokratik yönleri var ama, bu ülkede 1950'den beri iyi kötü serbest seçimler yapılıyor. Bir sürü baskı var, sermayesi, devletlisi, şu bu, ama siyasette önemli olan algılardır. Kitle nasıl algılıyor, "kardeşim serbest seçim oluyor, sen de partini kurmuşsun, sen de komünist parti misin, işçi partisi misin, gir buraya." Kitlelerin özgürce, tırnak içinde kullanıyorum bunu, mutlak anlamda değil, kitlelerin özgürce oy verdiği bir ülkede kitleleri ikna etmeden, onların bizatihi kendi hareketleri olmadan hiçbir devrim yapılamaz. Bakın dünya tarihinde de seçilmiş parlamentonun yönettiği hiçbir ülkede bir ihtilal başarıya ulaşmamıştır, olmamıştır. Tarihe bakın. Bütün silahlı devrimci mücadeleler yönetici sınıfın bu demokratik usullerden çıkıp, onun yerine baskıcı olduğu zaman ülkelerde ve dönemlerde bir anlam ifade etmiştir.

Yani bir burjuva hükümeti faşist bir hükümetse, ama her burjuva hükümeti de faşist değil. Fransa hükümeti de burjuva, Rusya da, Mısır da, ama aralarındaki farkları biliyoruz. Demokratik seçimin olduğu ülkede halkı ikna etmeden, halkın öz-kararı ve öz-örgütlenmesi olmadan yapılan hiçbir devrimci girişim gerçek anlamda devrim olamaz. Dolayısıyla kolay yol yoktur, gerçek bir yol vardır, uzun süreli bir mücadeledir, Gramsci'nin deyişiyle bir mevzi ya da siper savaşıdır. Karşınızdaki adam zora dayanıyorsa, işler daha basittir, zora dayanıyorsa, sizi silahla bastırıyorsa, siz de silahla karşılık verebilirsiniz ve silahla meşru olarak ihtilal yapabilirsiniz. Ama o ikna ile yönetiyorsa, ki şu anda hükümeti yöneten partinin ikna gücü çok yüksektir, çünkü halkın kalbinde ve gönlünde olan bir siyaseti ve liderliği almıştır, egemen güçlerin eline vermiştir. Çok yüksek bir ikna gücüne sahiptir, Refah Partisi hareketinin getirdiği bir güvene dayanır. Bu hareketi almıştır ve sistemin en güçlü dayanağı yapmıştır. Bunu nasıl değiştireceksiniz, ikna etmek zor. Ama zaten mücadele de bu zorlukları taşıyor, böyle oluyor bu işler.

Başımızda böyle sopalı bir adam olsaydı, daha büyük bir sopa bularak devrim yapardık. Ama buradaki devrim ancak halkın öz-örgütlenmesi ve meşru zeminler içersinde, siper savaşı vererek, siper savaşı kazanarak, sivil toplumu istila ederek, oradan siyasal toplumu istila ederek gelişecek bir yoldur. Devrim meselesine benim

bakışım da budur. Dolayısıyla her gerçek devrimci hareket de bir birliktir arkadaşlar. Bir takım İslami ve sosyalist devrimci gruplar olabilir. Ama bunlar bir parti değildir, yani kelimenin asıl anlamı olarak bir parti değildir. Geniş bir kesimi, bir tarafı temsil etmezler, ama gerçek bir siyaset her şeyden önce bütün bu ortak talepler ve değerler etrafında, farklı farklı bir sürü rengin yer alması sonucunda oluşan bir şeydir. Dolayısıyla hiçbir tekil grubun eseri olamaz. O bütünlüğün eseridir. Bu dönüşüm sürecine ben böyle bakıyorum.

Bir son söz de Cem Somel Hoca gibi düşünüyorum ben de. Derler ki "Ya nasıl yapacaksınız, bu kadar dünya gücü var, ödemeler dengesi var, siz nasıl değiştireceksiniz bunların hepsini?" Çünkü şu an içinde bulunduğum parti Türkiye ve dünyayı değiştireceğini iddia ediyor. Tabii ki bir anda dünyadan kopmak mümkün değil. Uzun vadede bakacak olursak Cem Hocamın anlattığı tedbirler yanında aynı zamanda başka bir dünyanın ilişkilerini kurduğumuz ölçüde, yeni bir dünyanın nüvelerini kurduğumuz ölçüde yol alabiliriz. Bu ülkede nasıl kurabiliriz onu? Bu ülkedeki farklılıklarla birleşebildiğimiz ölçüde, Kürt sorununu çözdüğümüz ölçüde, inananların sorunlarını çözdüğümüz ölçüde, Alevilerin sorunlarını çözdüğümüz ölçüde ilerleyebiliriz. Buradan başlarız geliriz Ortadoğu

coğrafyasındaki halklara ki o Müslüman halklar herhalde bu yönetimleri hak etmiyorlar. Batının vaat ettiğiinden daha adil ve demokratik bir yönetimi hak ediyorlar. İşte orada onu genişleterek, bütün ezilen mazlum uluslarla ilişkilenerak, Latin Amerika'sıyla, Güneydoğu Asya'sıyla yeni ilişkiler ağı oluşturarak eski sistemden kopabiliriz. Yani yeni bir dünyayı kurabildiğimiz ölçüde eskisinden gerçek anlamda kopabiliriz. Ve bu da mümkün bir yoldur, burada bulunan herkesin de bu mümkün yol için mücadele ettiğini düşünüyorum. Çok teşekkür ederim.

Son olarak bir duyuru yapacaktım. Arkadaşlarımız da burada, İSKİ'de bine yakın işçi atılmıştı, taşeron işçi, onların liderlerinden bir arkadaşımız burada. Ayın 22'sinde basın açıklamaları var. Türkiye tarihinde herhalde ilk defa oluyor, alt mahkeme işe iade kararı verdiği halde Yargıtay bu kararı iptal etti. Türkiye tarihinde ilk defa, nasıl işe iade kararı iptal olur? Onun güçleri var, sebepleri var, ismini söylemeyeyim burada. Ayın 22'sinde bir basın açıklaması olacak, İSKİ'nin önünde saat 12:00'de, sizi oraya davet ediyorlar.

(Salondan) İSKİ işçisi: Evet işten atıldık, taşeron firmadaydık. Ama hakkımızı aradık arıyoruz. Yani peşini bırakmıyoruz, takibe devam diyoruz, hakkımızı arıyoruz, desteğinizi bekleriz.

Soru-Cevap

Tuksal: Şimdi sorularınızı alacağım. Ben tabii hanımlara pozitif ayrımcılık yapacağım.

Dinleyici 1: Ahmet Bey'e soracağım. Ahmet Bey, TOKAD'ı geçen sene 1 Mayıs'tan beri izliyorum. 1 Mayıs'a katıldıktan sonra oldukça ilgi çekici geldi. Sormak istediğim Tokat'ta TOKAD gibi bir hareket nasıl ortaya çıktı? Bunun toplumsal bir karşılığı var mı, çalışmalarınızın? Ya da kadro düzeyindeki çalışmalarınızın yani siz inançlısınız, bu mücadeleye gönül vermişsiniz. Bu hareketin Tokat'ta çıkmasının özelliklerini soruyorum.

Ahmet Örs: Çok teşekkür ediyorum, sağ olun. Ben konuşmada bu konuya değinmeye çalıştım ama Anadolu'da hakikaten sıkıntılı bir şey bu yani bizim için de sıkıntılıydı açıkçası. Ama pratik içerisinde bir özgüven oluştu az evvel söylediğim gibi. Farklı çizgilerden beslenen arkadaşların, siyasi, dini tecrübeleri bunun oluşumunda emek ve pay sahibidir. Toplumla bağ noktasına gelince dediğim gibi mesela bizim eylemlerimizde kadınlar erkekler, sayısal anlamda birbirine yakın oranlarda, bazen kadınlar çok daha fazla, başörtüsü eylemi olsa da olmasa da. Konuşmacılarımız da öyle, mesela eylem açıklamalarını okuyanlar daha çok genç hanım arkadaşlarımız. Bunu neden söylüyorum; bu özellikle Tokat gibi yerlerde toplumsal meşruiyeti sağlama noktasında çok önemli bir avantaj, işte 1 Mayıs'ta yazmışsınız "kapitalizmin kulu olma", "küresel kapitalizme karşı küresel intifada". Sizin o başörtülü kadınlarla eylem alanında bunları söylerken gören farklı insanların açıkçası tepkileri olumsuz olmuyor. Belki beş, on, on beş kişilik bir kadrodur ama geniş katımlı eylemliliklerimiz de oluyor. Tokat'ta aslında İslami geçmişi olan bir potansiyel var, damar var. Diğer gençlerden de, çevrelerden de katılımlar oluyor. Ben burada birazcık korkuların zorlanması gerektiği düşüncesindeyim. Birçok ilçedeki, ildeki arkadaşlarla bu tecrübemizi yaygınlaştırmaya çalışıyoruz. Türkiye'de uzun süredir başörtüsü eylemleri yapan şimdi Adalet ve Özgürlükler Platformu çatısı altında toplanan on beş yakın nokta var. Mesela buralarda da bu kazanımlarla dil ilerlemeye başladı. Bu korku eşliğini, bu refleksleri aşabilirsek aslında çok daha rahat, çok daha katılabilir, yaygınlaştırılabilir bir tarz olduğuna inanıyorum. Mesela suanda açıkçası öyle bir özgüven var. Ben bunu özgüven paylaşımı için söylüyorum. Yapamayacağımız bir şey yok diye düşünüyorum. Yani herhangi bir hakkın savunulması. Mesela Ermeni Meselesi, az önce söylemeyi unuttum, çok basit bir şey, basit derken anlaşılması basit. Tokat'ın nüfusu 1915te yarı yarıya gayrimüslim;

13 bin gayrimüslimin 8 bin Ermeni, 5 bin Rum ve 15 bin de Müslüman ve bu insanlar şu anda yoklar. Mesela bunları düzenli olarak seminer faaliyetlerimiz var, konferanslarımız var. Buralarda çokça tartışıyoruz. Oraya gelen insanlar için bunlar artık düzenin ürettiği yalanlar da öğrenilebilir şeyler olmaktan çıktı. Veya asgari ücret kölelik anlayışı veya Kürt sorunu, diğer meseleler artık devletin okullarındaki yalan yanlış müfredatından öğrenilebilir olmaktan çıktı. İnsanlar bu anlamda ciddi anlamda muhalif bir kültür kazandılar. Ve sırf eylemsel boyutta olan bir şey değil. Hani Paulo Freire söylüyor ya “sadece bir eylem yaparsan kendini aşamazsın, sadece teori üretirsen lafazanlık yapmış olursun,” bunu birleştiren bir şey. Her hafta bunu tartışıyoruz; mesela bir yıl boyunca Kemalizmin eğitim politikaları, Kemalizmin ekonomi politikaları veya Kemalizmin azınlık politikaları vs. Dolayısıyla oraya gidip gelen epeyce insan oluyor değişik zamanlarda ve bu eylemselliğin ve muhalefet kültürünün yaygınlaştırılmada da entelektüel bir zemin oluşturduğuna, bir özgüven oluşturduğuna inanıyorum. Teşekkür ederim.

Dinleyici 2: Adım Recep Karaca, eski Sümerbank işçisiyim, Bakırköy’de çalışıyordum. Zeki Hocamızla da orada tanıştık zaten. Sümerbank’ın özelleştirilmesi sürecinde çok uzun süre eylemler yaptık, fabrikamız kapandı. Ahmet Bey’in bahsettiği 4C’ye gönderildim, orada 20 ay kaldım ve kapsam dışı personel olarak Tekel’e geçtim. Tekel’de de o özelleştirme sürecini yaşadım. Oradan da başka bir sınavla Boğaziçi Elektrik Kurumuna geçtim. Yani bu oluşumların hepsinin içinde yer aldım. Hatta Samsun’a giden arkadaşlara, o zaman British Tabacco almıştı Tekel fabrikasını, sendikacı olan bazı arkadaşlarım bana geldiklerinde dedim ki, iyi düşünün şu anda iyi şartlar size sunuluyor ama yarın öbür gün ne olur. Ben de buralardan geliyorum. Konuşmalarda “kölelik bitti mi?” gibi bir cümle geçmişti. Tabii ki kölelik bitmedi. Köleliğin kalktığı dönemler herkesçe bilinir, Abraham Lincoln’un yaşadığı kuzey-güney savaşı, daha sonra Abraham Lincoln’un ölmesi ve köleliğin kaldırılması. Tabii eskiden fakir Afrika’dan insanlar zorla botlarla Avrupa’ya taşınıyordu. Artık böyle bir şeye gerek kalmadı. Dolayısıyla artık uluslararası olmaktan çıktı, ulusal sınırlar içerisinde kölelik sürüyor. İnsanlar asgari ücretle dahi çalışmaya şükreder hale geldiler. Bu konuda bir yorum yapmak istedim.

Ben takip ediyorum, başörtüsü yoksa oy da yok konusunu, bir gazetede Ali Bulaç’ın yazısını okuyordum, başörtülü kadınlara “tuzağa düşmeyin, AK Partiden şimdi aday olmayın, anayasanın yapısı değiştikten sonra aday olursunuz” diye telkinde bulunuyordu. “Geçmişte Kemalistlerle uğraşıyorduk şimdi bunlar çıktı” diyordu bu konuda düşüncelerinizi merak ediyorum?

Son olarak da Behice Boran hakkında da Zeki Hocam bahsetti; Behice Boran zaten ne Demokrat Parti ne Cumhuriyet Halk Partisi ne de başka bir partiyle alakası olduğunu hiç söylemedi. Bir gazeteci kendisine soruyor “Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk partisi hakkında ne düşünüyorsunuz?” O da “Cumhuriyet Halk Partisi demokrasinin olduğu bir parti değildir. CHP bu ülkede bir burjuva yaratmıştır ve o burjuvayla hareket etmiştir. Demokrat Parti de Türkiye’de burjuvayı çatalaştırmıştır,” diyor. Teşekkür ederim.

Hidayet Şefkatli Tuksal: Beyefendinin yorumlarına sizin söyleyeceğiniz bir şey var mı? Peki, o zaman bana sorduğunuz soruya cevap vereyim. Bizim bu “başörtülü aday yoksa oy da yok” kampanyamız aslında bizim bir mail grubumuz var, orada böyle tesadüfen çıktı denilebilir. Çünkü gerçekten insanlar AK Partinin aday göstereceklerini düşünüyorlardı. Bir sürü AK Parti teşkilatlarında çalışan kadınlar çünkü aday adayı oldular, onlar da ümitliydi. Hatta son dakikaya kadar, biz bile ümitliydik yani. Fakat biz AK Parti iki dönem iktidar oldu. Biz de bu başörtüsü meselesini kovalayan bir kadın grubuyuz. Ve aslında şunu gördük. Mesela, en başında AK Parti ilk iktidara geldiğinde kadın milletvekilleriyle bir toplantı yapmıştık, çoğu arkadaşımız zaten, yani çok uzağımızda değil AK Parti. Ama şunu gördük. Şöyle bir tepki gelmişti o zaman, dedim ki ben “başörtüsü konusunda ne yapmayı düşünüyorsunuz?” “Valla hiçbir şey yapmayı düşünmüyoruz” dediler. “Niye?” dedim. “Çünkü biz öyle bir vaatte bulunmadık” dediler. “Allah Allah dedim yani, vaatte bulunmanız mı gerekiyordu bu iş için?” Önce kızdılar, filan bir şeyler oldu. Sonra dedi ki arkadaşın biri. “Ya siz ne öneriyorsunuz?” Ben dedim ki “bakın artık bu iş AK Partinin kendini güçlü hissedip başbakanın lütuf ederek yapacağı bir şey değil. Bu iş başka hak ihlalleri gibi bir hak ihlali. Onun üzerinden giderek üretilebilecek bir çözüm ancak söz konusu olabilir. Ki bizim gibi kadın örgütleri zaten başka kadın örgütleri ile bir işbirliği halinde. Yani sadece başörtüsü sorunu yok ki Türkiye’de; kadınların şiddete uğraması var, siyasal katılım mekanizmaları, bir sürü bir sürü sorun var. Yani AK Parti, o dönem bizim için gerçekten daha ümit bağladığımız bir şeydi belki. Şunu söylemiştik; sivil toplumla gerçek ve samimi bir ilişki kurulması lazım, sivil toplumdan öğreneceği şeyler var, yani birlikte hareket etmesi lazım. Ona da şöyle bir cevap verdiler: “Başbakan o kadınları sevmez.”

Neyse yani baştan itibaren gösterilen tepki, hiçbir şekilde buna bir çözüm aranmayacak, yani bir gün Başbakan Erdoğan kendini yeterince güçlü hissederse lütfederek “bakın ben bu sorunu çözüyorum” diyecek. Biz bunu anladık. Bunun üzerine çalışmalarımıza devam ettik. Birleşmiş Milletler kadınlara karşı her türlü

ayrımcılığın önlenmesi komitesinden iki kere karar çıkarttık, 2005'te ve 2010'da. Bu karar şöyle. Hatta bu karar için biz uğraşırken o komiteye üç dört yıl başkanlık etmiş Feride Acar bize hep şunu söyledi: "Hanımlar boşa uğraşıyorsunuz, bu komite başörtüsü yasağını asla bir insan hakları ihlali olarak görmez, ben burada beş sene çalıştım" dedi, "boşuna yoruluyorsunuz." Dedik boşuna ya da değil biz gideceğiz bu komiteye derdimizi anlatacağız. Gerçekten gittik. 2005'te oraya giden arkadaşlar anlattılar ve Feride Acar'ın o sözlerine rağmen komitede şu karar çıktı: "Birleşmiş Milletler CEDAW komitesi Türkiye'de uygulanan başörtüsü yasaklarından endişe etmektedir ve hükümetten kaç kadının bu yasaktan dolayı eğitim hayatından ve çalışma hayatından dışlandığını tespit etmesini istemektedir."

Şimdi bu bizim için serap gibi bir şeydi. Leyla Şahin kararı çıkmış, Türkiye'de başörtüsü yasakları konuşulamıyor. Serap gibi bir şey. Geldik, Güldal Akşit de oradaydı. Çok komik şeyler yaşandı orada bu konular konuşulurken. Soru soruluyor bizim hükümet üyeleri cevap veriyor, mesela kadın statüleri ve sorunları genel müdürlüğüne vekâlet eden arkadaş ki bugün o artık genel müdür, orada "Türkiye'de böyle bir sorunun yaşanmadığını" söyledi buna cevaben. "Türkiye'de böyle bir şey yok öğrenciler bazı sorunlar yaşıyorlar, tabi ki devletin bazı kuralları var bunlara uymaları lazım". Ben dedim ki CHP'li biri gitseydi ne diyecekti aynı şeyi söyleyecekti. Dolayısıyla AK Parti zaten dikkat ederseniz başörtüsü konusunda hiç konuşmadı bile. İnsanlar şunu hep böyle anladı; zaten aynı kesimin insanlarıyız, konuşmasa da biz aslından onun içinden geçenlerin ne olduğunu biliyoruz. İşte başbakanın da kızları mağdur, şu bu. Böyle düşündüğü için AK Partiye güvendiler. Dolayısıyla bu işin biraz daha içerisindeyseniz, bir şeyleri görüyorsunuz. Ama başbakanın şu son yaptığı açıklama, bu kampanyanın çok yakışsız bir kampanya olduğunu söylemesi, efendim pazarlık olur muymuş, yani biz Allah için örtüyormuşuz o zaman nasıl bunu masaya koyabilirmişiz pazarlık için. Daha önce de şöyle bir şey olmuştu, ben yine çok kızmıştım buna benzer bir toplantıda, ya düşünün mesela başörtülü bir kadın olarak fakültede bir arkadaşınızı ziyarete gidiyorsunuz ve içeri giremiyorsunuz ya. Bunlar AK Parti döneminde yaşandı. Kapıdaki görevli içeri almadığında ve öğretim üyesi olan arkadaşım beni içeri şu sözlerle teslim aldı: "Bütün sorumluluğu üzerime alıyorum." Ben o kapıdan içeri öyle girebildim. Yani düşünün başörtüsü bu sonuçta, bomba mı ne bu yani? Dolayısıyla bunları yaşayanlardan insanlar olarak bu işin birçok yüzünü gördük.

Medyadaki ilginç bir şeyi belirteyim. Bir kere muhafazakâr medya tam bir karartma uyguladı. Köşe yazarları olmasa bizim böyle bir kampanya yaptığımızı hiç yazmayacaklardı. Zaten yazmadılar. Köşe yazarları

sayesinde o gazetelerde bizim haberimiz çıktı. Düşün yani bunlar yıllarca başörtüsü mücadelesinin bayraktarlığını yapmış medya. Ama yazmadılar ve Ali Buluç gibi bazı kalemler de bizi ajan-provokatör ilan etti. Bir zamanlar rahmetli Ecevit'in ve Demirel'in yaptığı gibi, düşünebiliyor musunuz? Ve efendim rant peşindeymişiz. Hiçbirimiz aday değiliz, biz rant peşinde oluyoruz, kendisinin oğlu aday ama o rant peşinde değil. Velhasıl-ı kelim, dünyada işlerin nasıl döndüğünü anlamak istiyorsanız mutlaka aslında ezilen kesim olacaksınız. Yani bir şekilde ezileceksiniz. Çünkü ezilmiyorsanız, egemen kesimdeyseniz kör oluyorsunuz arkadaşlar, kör! Onun için ben çoktandır iyi ki başörtüsü yasakları var diyen bir insan haline geldim yani. Böylece bitirmiş olayım.

Dinleyici 3: Merhaba, Nebiye Arı, radyo programcısıyım, yalnız korsan bir üniversiteden çünkü başörtüsü sorunundan dolayı normal bir üniversiteye gidemedim. Ben HAS Parti'nin kurucularından olduğunuz için size bir soru sormak istiyorum. HAS Parti kurulduğunda Numan Kurtulmuş'un kurucusu olduğunu öğrendiğimde gerçekten heyecanlanmıştım. Bugüne kadar hiçbir partiye yakınlık duymadım asla, oy da vermedim. Çünkü hiçbirinin sorunları çözebileceğini düşünmüyordum. Fakat HAS Parti de beni hayal kırıklığına uğrattı; o da Anıtkabir ziyaretindeydi. Partilerin sisteme dâhil oldukları veya meclise girdikleri zaman nasıl o meclise entegre olmadan yani onların içinde onların zihniyetini paylaşmadan nasıl kendi kimlikleriyle bulunabileceklerini ben anlayamıyorum açıkçası. Bunun da böyle olabileceğini düşünemiyorum. Bu yüzden HAS Parti'ye olan heyecanım da sönmüş durumda. Bunların üzerine ne söylemek istersiniz, yani meclise girdiğinizde AK Parti ile ilgili bir şeyler istediğiniz zaman arkadaşlar şu şekilde tavır alıyorlar; "AK Parti zaten yeni yeni güçlenmeye başladı, bir problem çıkarmayın. O zaten zamanla çözecektir. Hani AK Parti'yi kapatırmayalım o süreçte." şeklinde saçma cevaplar geliyor. Meclise girdikleri zaman o kimlikleri koruyabilecekler mi, yoksa Kemalist sisteme entegre mi olacaklar? Ben bunu merak ediyorum.

Hidayet Tuksal: Çok esaslı bir soru oldu.

Dinleyici 4: Ben HAS Parti Başakşehir Kadın Kolları başkanım, cevap verebilir miyim arkadaş.

Zeki Kılıçaslan: O, siz cevap vereceksiniz? Bizde demokrasi var, ben arkadaşlara veriyorum cevap hakkını. Buyurun. Tabii ben de dilim döndüğüm kadar anlatırım. Ama cevap vermek istiyorsa, buyursun tabii.

Dinleyici 4: Aslında biz AK Parti'ye 8 sene önce başörtüsü problemini çözecek diye oy vermiştik ancak aradan 8 sene geçti ve bu konuyu zaten kullanmasınlar diye çözüldü yani AK Parti çözmedi. Gündemi ve medyayı takip edenler diyorlar ki AK Parti bu sorunu çözmedi, sadece onun elinden bir koz alındı. Başakşehir

Kadın Kolları başkanı olarak söylüyorum ki ben de siyasetten hiç umutlu değildim ve kendimi de siyasete yakın olduğumu da hissetmedim. Ama şunu da gördüm; hayatımda ilk defa Kuran'ı mealden okudum. Ve Allah'ın bana öngördüğü bir şey var; hak, adalet, eşitlik ve özgürlük. Ve bu doğrultuda baktığım zaman ben eğer oturduğum yerden sadece şikâyet ederek durursam bu sisteme hiçbir şekilde katılamayacağım. Ve 10 sene de geçse hala burada oturuyor olacağım. Şunu söylüyorum ben dini bilerek bir yerden başlamak lazım. Tabii şu an da partilere bakıldığı zaman durum çok vahim, siyaset çok kötü, çok kirlenmiş, her şey çok kirlenmiş. Ama biz genciz. Eğer Allah ömür verirse ben 50-60 yıl daha yaşayacağım ve belki bir gün dünyaya bir çocuk getireceğim. Ve belki maalesef onu da sisteme kurban edeceğim. Eğer ben sisteme karşı ses çıkarırsam, buna inanırsam ve bu doğrultuda yaşarsam bu sistem değişebilir. Bu düzende de kendime en yakın olarak HAS Parti'yi gördüm. Muhakkak sistemin içinde kötü insanlar vardır, bu her kuruluşta olan bir durumdur. Ama biz doğru olursak, dürüst olursak, Allah'ın bize öngördüğü bu sistemde Onun öngördüğü şekilde yaşarsak biz bu sistemi de kırabiliriz. Ama 3, 5 kişinin yaptığı işlere bakarak değil sadece kendimize inanarak. Ben kendime inanıyorum ve Allah rızası için bir şeyler yapmak istiyorum. Değiştirmek istiyorum bir şeyleri. O yüzden ben buradayım veya başka bir yerdeyim. İnsanlarla konuşuyorum ve bir şeyler anlatmak istiyorum. Bu parti çok kötü de olabilir, bence önemli değil. Önemli olan şey benim ne istediğim, ne düşündüğüm. Bayan olarak, insan olarak ne istiyorum bu daha önemli. Dedğiniz gibi partiler gelip geçicidir sonuçta. Teşekkür ederim.

Kılıçaslan: Bir cümle var söylenecek, söylenecek şey şu: Hiçbir garanti yok, evet. Bu sizsiniz, biziz, hepimiz. Yani böyle bir garanti yok. Aslında ben şöyle düşünüyorum, bu olay sadece bir HAS Parti meselesi falan değil, aslında şu toplantıyı düşünün, tartışmaları, Türkiye'deki son aylardaki, yıllardaki tartışmaları düşünün, benim güvendiğim asıl o. Türkiye'de bir arayış var, bir değişim var, toplumsal olarak da aslında... Bunun ideolojik, kültürel yönleri var, demokratik yönleri var ve siyasi yönleri var. Bu parti biraz gider, tökezleyebilir, başkası olabilir. Önemli olan bu arayış ve mücadelenin direnişi. Bu konjonktürde eğer faydalı olabildiysek, düşündürebildiysek gidebiliriz, yarın başka bir şey olabilir. Yani onun için mutlak bir şey gelmiyor. Bir adam buldum, bir de parti kurdum, bizi kurtaracak... Öyle bir şey yok.

Tuksal: Evet, şimdi kardeşimize verebilir miyiz?

Dinleyici 5: Merhabalar ben Ankara'dan geliyorum. Katılımcılara tekrardan teşekkür ediyorum. Gerçekten faydalı bir ders oldu. Ben genel bir bakışımı söyleyeceğim bu toplantıya. Aslında bu toplantı da bir bakıma şunu demek gibi: Evet, bu ülkede ülkenin büyük bir çoğunluğunu

oluşturan Müslümanlar yönetici kadrolarında, üst sıralarında, bugün ezenler diyebileceğimiz rant toplayan noktalarda bulunuyorlardı ve buna itiraz ediyorlardı. Lüksü, israfı büyük bir hınçla eleştiriyorlardı. Ancak görüldü ki onlar da aynı yöntemlerle, aynı yolları, aynı kulvarları izleyerek bu noktaya geldiler. Bu durumda, bu çelişkide, bir kısım Müslümanlar bu tarz bir ortamın içine girmişken diğerleriyle arasındaki fark nedir? Ya da bu imkanlardan yararlanamayan, asgari ücret dahi alamayan, gizli atölyelerde çalışmak zorunda kalan Müslümanlarla çok lüks içinde yaşanan Müslümanlar arasındaki fark, yani onları bağlayan şey, ya da arasındaki çelişki nedir? Esasında bize bu soruyu sorduruyor bu toplantı. Biz bu uçurumu ve dünyamızın son yüzyıllarda daha da giderek belirginleşen insanlar arasındaki gelir uçurumunun isimleri ne olursa olsun, iktidarların adı, etiketleri ne olursa olsun; sermayenin özellikle, paranın, sermaye sahiplerinin, iktidar sahiplerinin, bürokrasinin, iktidarda kimin olduğunun aslında düzen açısından, dönen dolap açısından çok önemli olmadığını; önemli olanın adaletli, adil bir sistem olduğunu söylüyor bize. Ben de genç bir insanım, belki bir on sene önce biz de böyle düşünüyorduk: "Müslümanlar gelirse, Kemalist rejimle ilgili bazı sıkıntılar atlatılabilirse evet iyi bir şeyler olabilir, evet insanlar adaletli bir ortama kavuşabilir." Hayır, öyle olmadı. Ben genel olarak tekrardan teşekkür ediyorum. Bu düşüncelerin, bu bakış açısının bazı ezberleri kırmak adına çok önemli olduğunu düşünüyorum. İhsan Hocama bir soru sormak istiyorum, Zeki Hoca'dan aldığım yetkiye dayanarak: Benim temelde söylemek istediğim, sizin söylediğinizde de geçti, geleneksel dini algı üzerinden konuşuyoruz sürekli, ciddi sıkıntılar var, sizin de çok eleştirdiğiniz bir nokta. Ama mesela ben sabrı, sabırdan bahsettiniz, daha doğrusu zenginle fakirin, genelde de konuşuldu, Allah'ın takdiri, hani Emevilerden miras anlayış dediniz. Ben sadece dinamik bir olgu gördüğüm için yoksulun sabrını da bir mücadele azmi olarak, ya da kurtuluş için ümit olarak görmek eğilimindeyim. Dolayısıyla sizin söylemlerinizi okuyan genç insanlarda da şöyle bir ikilem oluşuyor: İhsan Hocamız güzel söylüyor, ikna edici şeyler söylüyor; ama bunu neden çağdaş paradigmayla ifade ediyor? Esasında temel sıkıntı belki de, benim sıkıntım değil ama genelde İslami hassasiyete sahip insanlar sık sık soruyor: Neden çağdaş paradigmalardan kullanılıyor? Bu paradigmalardan kullanılmadan da çok rahatlıkla denkleştirmeden, bütünleştirmeden, hani bizde her zaman söylenir; bunlar sosyalizm değil ki, bu İslam'da zaten var şeklinde bir eleştiri var, bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Dinleyici 6: (söze girer)... Bir zamanların mağdurlarının, bugünün zalimleri olduklarına inanandanım, çünkü o zalimlerin de mağdurları olanlardanım ben de. Onun için bana çok inandırıcı geliyor.

Tuksal: Hangi sözler?

Dinleyici 6: Hani bahsettiniz ya başörtü mağdurları. Başörtü mağdurlarının hayatlarının birçoğunun şimdi zalimliklerini görüyorum ve yaşıyorum. Çevremizdeki insanlar... Yani onun için başörtüsü mağdurlarının, o mağdur söylemleri beni hiç çekmiyor, beni etkilemiyor. Benim için hiç anlamı yok. Yani onun için hep böyle başörtüsü mağdurluğu üzerine konuşmanın, yanında birilerinin olmamasından bahsetmelerinin hiçbir anlamı yok benim için, çünkü o mağdur olanların zalimliklerini sizler de görüyorsunuz, sizler de şikayet ediyorsunuz. Yani bugün aynı şeyleri sizlerin de

Tuksal: "Yapmayacağı ne malumunuz?" diyorsunuz.

Dinleyici 6: Evet. ...

[bir başka dinleyici söze girmeye çalışır]

Tuksal: Ama bir dakika arkadaşlar. Adaletten bahsediyoruz, zamanı da adaletli dağıtalım. Konuşanlara teşekkür ediyoruz. Şimdi bir şey sormak istiyorum: Kaç kişi konuşmak istiyor? Çünkü vaktimiz azaldı... Arkadan bir beyefendi görüyorum. Oradan genç arkadaşımız var... 7 arkadaşımız konuşacak ve yarım saatimiz var. Şimdi nasıl yapalım? İhsan Bey'e söz vereyim, ya da soruları alalım, topluca mı cevaplayalım? ... Tamam, teşekkür ediyorum, soruları alalım. Siz soruları unutmuyorsunuz tabii, size sorulmuş bir soru var şu anda. Bir isminizi de söyleyin arkadaşlar, biz de sizin isminizi duyalım.

Dinleyici 7: İsmim Rasim. 12 yaşında Onur Kaymaz'a terörist diyen ve kadın da olsa, çocuk da olsa güvenlik güçlerimiz gereğini yapacaktır diyen bir Müslüman başbakanı bahsediyoruz. Bu türbanla ilgili, Müslümanlarla ilgili her şeyi yapması gayet normal bir şey, böyle bir başbakanımız var maalesef. Benim sormak istediğim şey sivil itaatsizlikle ilgili. Kürdistan'da başlayan sivil itaatsizlik kapsamında cuma namazları da kılınıyor. Ben ilk hafta Sultanahmet'teki sivil Cuma namazına gittim. Orada çok az sayıda kaldık. Hani biz şunu dile getirmeye çalışıyoruz: İslam'ın AKP zümresine bırakılmış bir din olmaması gerektiğini düşünüyorum. Neticede camilerde yapılan dini vaazlar her şeyi ortaya koyuyor. İslam özünü kaybetti yani. İslam açısından söylüyorum. İslam gibi güzel bir dinimiz, özünü kaybediyor. Ve ben bütün Müslüman aleminin, Türkiye'deki bütün Müslümanların sivil Cuma namazı gibi bir şeyle, daha doğrusu devletin resmi dini, Cuma'daki, camilerdeki dinini, sizin nasıl ele aldığınızı söylemenizi istiyorum. Bu noktada Müslümanların yapabileceği bir şey yok mu? Dinimizi, İslami özümüzü bulabileceğimiz bir şey yapamaz mıyız? Bu noktada yardımcı olursanız, teşekkürler.

Hidayet Tuksal: Beyefendiye alalım...

Dinleyici 8: Merhabalar ben Sadık. Arkadaş zaten söyledi, bence esas sorunun kaynağını kapitalist sistemde

aramak lazım. Nedenine gelirsek, bu sistem kar etmek ve para kazanmak üzerine kuruludur. Bunlara ulaşmak için her türlü şiddet, kan ve göz yaşı dünyanın her tarafında hakim bir şekilde yaşamıştır. 1970'lerde kapitalist sistemin kar marjı düşünce o arada özellikle Amerika'da, tabii Türkiye'de de Özal'la başlıyor, özellikle Amerika'da bunu gördük. İngiltere'de Margaret Thatcher'le başlayan neoliberal ekonomik sistem tüm dünyaya hakim olmak için müthiş bir şiddet uyguladı. Doğrudur, dünyanın birçok bölgesinde, özellikle Latin Amerika'da askeri diktatörlükler kuruldu. Yani o sömürgeyi derinleştirmek için liberal sistem, vahşi kapitalist sistem böyle bir bölge düzenledi. Bu şartlar altında tabii insanlar kazanılmış haklarını kaybettiler, özelleştirmelerle işini kaybettiler, taşeronlaşma başladı, esnek çalışma sistemi başlatıldı, burada yıllık sözleşmelerle, insanlar 1 yıllık sözleşmeler yapıp vereceği iş ortamını kaybettiler veya bir sürü olumsuzluklar. Bu durum insanlarda bir ahlaki yozlaşmayı beraberinde getirdi. Kirlenme oldu, ahlaki erozyon yaşanıyor. Şimdi bu şartlar altında birikmiş sorunları bu ahlaklar içinde çözemeyiz. Bence, Türkiye'nin ve Dünya'nın en büyük sorunu, büyük bir ahlak sorunu yaşanıyor. Bu ahlak sorununu aşmadıktan sonra, yeni bir insan, yeni bir toplum yaratmadıktan sonra bu dünyanın sorunları çözülmeyecek. Bunun için özellikle temel ahlaki değerler, belki birkaçı şu, sevgi, dostluk, adalet, barış, kardeşlik, özgürlük gibi, yardımlaşma, dayanışma gibi, kardeşlik gibi adil sistemi öne alan, vicdan düsturunu öne çıkartan bir anlayış bulunmadığı sürece bu dünyanın sorunları devam edecek. Ben temel sonunun ahlaki düzendeleyen olacağını düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Tuksal: Teşekkür ederiz. Vakit kaybetmeyelim. İsminizi alalım?

Dinleyici 9: Benim ismim Kadir Bal. Öncelikle emek ve adalet platformunun bugünkü ortaya koymuş olduğu performanstan ötürü teşekkür ediyorum. Ayrıca tüm gelen konuşmacılara da teşekkür ediyorum ve dinleyicilere de... Ben küçük bir giriş yaptıktan sonra hem Ahmet Bey'e, hem de Metin Kayaoğlu'na bir soru sormak istiyorum. Dediniz ki, ezilenlerin gözü açılıyor. Bence ezilenlerin gözü açılırken kapanıyor da. Şundan dolayı: Kemalist sistem kendisini faşist bir şekilde başörtülülere dayatırken, başörtülüler o sistemin içerisinde yer alma ve var olma haklarını, taleplerini dile getiriyorlardı. Ama aynı başörtülüler sistemde yerlerini alıp belirli yerlere geldiği zaman Kemalistlerden farklı bir şey yapmadıklarını biz gördük. Bunun göstergesi ekonomik olarak sınıf atlama çabaları, aslında Kemalistlerle aynı şehvete sahip olduklarını gördük ve sizin gibi başörtüsü mücadelesinde uzun süre vermiş nice insanın, ister düşünür olsun, ister mağdur olsun, sermayeyle hesaplaşmadıklarını ve sermayeyi karşılına almadıklarını görüyoruz. O zaman

bu şuna benziyor: Eczacılar son zamanlarda bağırıyolar, dükkanları kapatacağız, artık sağlık için ilaç yazamayacağız, bizi çok zor durumda bıraktılar diye. Ama ben şunu da görüyorum organik, sağlıklı, sanayiden uzak bir ilaç anlayışını geliştirmeyen eczacılar millete antibiyotik satarken çok hoştu, dükkanları kapanınca akıllarına geliyor mağdur oldukları. Bunun gibi sıkıntılar... İşte işçi kardeşlerimiz bir problem yaşadığı zaman hani sizin de dediğiniz gibi gözleri açılıyor; ama başka taraflarda başka mağduriyetler varken gözler kapalı olabiliyor. O yüzden ezilenler de birbirlerini ezabiliyorlar. Sadece ezen-ezilen ilişkisi yok, bence ezilen-ezilen ilişkisi de var.

Tuksal: Teşekkür ederiz... Şimdi o tarafta kim vardı arkadaşlar, bir kadın arkadaş görmüştüm evet, lütfen. Gözüm hanımları daha iyi görüyor galiba.

Dinleyici 10: Merhaba. Benim adım Nesibe. Ben sabahki oturuma da katılmıştım. Öncelikle Metin Kayaoğlu Bey'in düşünceleri bana çok ilginç geldi; fakat ben Kuran merkezli bir açılma ve adaletin de Kuran merkezli olduğunda ancak gerçek adaletin olabileceğine inanan bir insanım. Buradan hareketle Metin Bey'in Hanif Marksistler demesi bana hem ilginç hem doğrusu garip, bir şey ifade etmeyen bir kavram ama... Şimdi günümüzde bazı Müslümanlar da kendilerine Hanif Müslümanlar diyorlar. Halbuki İslam isminin önüne başka hiçbir şeyin ismi konulmamak gibi bir durumu söz konusu, Allah bizim ismimizi Müslüman koymuş yani çünkü Müslüman olarak tarif edilenler Fussilet suresinin 33. ayetine baktığında bunu görebilirler. Ben sizin için Müslümanlığı seçtim diyor. Hanif demek bozulmayan, mutlak demektir aslında. Şimdi fakat bana yine çok anlamlı geliyor, Metin Bey'in tezi bana yine anlamlı geliyor. Ayrıca Kuran ve eşitlik meselesinde İhsan Hocamızın söylediği Kuran ve eşitlik aslında Rabbim bütün insanlara bütün yarattıklarına bir fitrat, onlara bir tabiat vermiştir. Dolayısıyla bence eşitlik ancak bu noktadadır, Allah'ın kendilerine vermiş olduğu doğal olan hakkı kullanmak ve doğal olan bu hakka sahip çıkmak noktasıdır. Fakat bu anlamda bu değere galipler tarafından ya da hakimler tarafından verilmeyerek onlara zulmedilmektedir. Bu anlamda onların zulmü nasıl olmalıdır? Bu vahiy ve Kuran'da var. Ben doğrusu bu anlamda, işte Kürt, Kürt meselesi zaten bu günlerde artık son zamanlar Kürt meselesi olmaktan daha çok ırkçılığa dönüşmüş bulunmaktadır. Ben zaten Kürtçüler ve Türkçüleri, MHP ve BDP arasında hiçbir fark görmüyorum. Her biri bir taraf olmuş şeklinde bakıyorum olaya. Ayrıca İslam dini BDP'nin ırkçılığına, ırkçılığının korumasına hiçbir zaman kalmamıştır, Allah onun korumasını üzerine almıştır. Peygamberimiz Mekke'den çıkarılarak, O'na bu kadar zulmün çok büyüğünü yaparak, Onları Mekke'den kendi vatani olan, âlemlere rahmet olan Peygamberimizi oradan

çıkardılar, Peygamber dönüp Mekke'yi fethettiğinde hiç böyle bir karşı bir zulme karşı bir atağa geçmemiştir, tam tersine merhametle onları mağlup etmiştir. Bu anlamda ben Kürt ırkçılığı yapanlara ben Peygamberin misyonunu yeniden gözden geçirmeleri noktasında bir çaba içerisine girmelerini tavsiye ederim. Ayrıca ben HAS Parti ile ilgili şunu sormak istiyorum: Hakikaten, biraz önce arkadaşın sorduğu, Anıtkabir'i niye ziyaret ettiniz konusundaki cevabınızı çok merak ediyorum. Cevabınızı söylerseniz, size bir şey söylemek istiyorum.

Tuksal: Yalnız o zaman sistemimizi değiştirmiş oluyoruz. Şimdi soruları alıyoruz... .. Peki, Zeki Bey, kırmayalım arkadaşımızı.

Kılıçaslan: Özel bir nedeni yok yani. Genel başkanımız öyle bir karar almıştı, ben aslında demiştim o toplantıda. Ama...

Dinleyici 10: Ben söyleyeyim size.

Kılıçaslan: Buyurun, siz söyleyin o zaman.

Dinleyici 10: Siz de bu sistemin bir parçasısınız, tıpkı AK Parti gibi. Dolayısıyla bence burada birilerini yererken, benim annem İlker Başbuğ'u televizyonda gördüğünde, İlker Başbuğ'un kim olduğunu bile bilmiyor, bir feveran etti, "Ben kurban olayım buna" dedi, "Bu var ya, bu var ya, hiçbir zaman susturulamaz. İşte nasıl camiye bomba atılır, ben bu adama kurban olayım, feci bir adam, çok iyi bir adam" dedi. Bir şekilde öyle görmüş anlamış. Ben AK Partili filan değilim, ama şunu hepimizin görmesini istiyorum, AK Parti başörtüsü konusunda bir söz vermedi, ama bunu çözmek zorunda doğru. Ben İstanbul Üniversitesi'nin önündeydim, içeri giremedim, virüslü hastalıklı bir insan gibi hissettim kendimi, şimdi böyle bir sorun yok. AK Parti söz vermemesine rağmen üzerine defalarca balyoz yemiştir bunu hepimiz biliyorsunuz. Ama bence buna rağmen bu eleştirilerin AK Parti'yi bu sorunları çözmek adına tetiklediğini düşünüyorum ve destekliyorum. Bu anlamda bence bütün sorunları çözümü ancak İslam ile mümkündür, ama kuran ve sünnet İslam'ı ile mümkündür. Rabbim herkese kolaylıklar nasip etsin.

Tuksal: Amin. Arkadaşlar yalnız vaktimiz daralıyor, lütfen veciz bir biçimde soralım sorularımızı, buyurun.

Dinleyici 11: İsmim Çetin Yıldırım, TOKAD'danım ben de. Numan Kurtulmuş'un Anıtkabir'e gitmesi çok önemsendiğini düşünüyorum, ondan daha önemli ve tehlikeli olan kendisine Eskişehir'deki bir fabrikayı ziyaretinde böyle markaları büyütmemiz gerektiği şeklindeki açıklaması bence daha da önemli. Bunu sorgulamak lazım. AK Parti başörtülü aday çıkarmadı evet. Başörtüsü aslında bizim için ezilmişliğin, alt tabakadaki insanların sembolü olması gerektiğini düşündüğümünden dolayı bir anlamda da sevindim aslında aday göstermediklerinden dolayı. Çünkü eğer

gösterselerdi, o itilmiş kesim daha da çok kanalize olacaktı bu sisteme, kapitalizme. Hani aday olsaydı da bütün herkes oy verseydi şeklinde görüşe de katılmıyorum, çünkü başörtüsünden daha da önemli şeyler var. Hanımefendiye söylemek istediğim şey şu, füze kalkanına imza atarak emperyalistlerle aynı safta duran başbakanı acaba böyle sorguladı mı hiç, onu merak ettim.

Tuksal: Buraya alalım. Bu arada bir ilahiyatçı olarak benim alanıma da giren epeyce bir soru ve yorum oldu ama neyse artık, hakkımı İhsan Bey'e vereceğim.

Dinleyici 12: Az önce konuşan hanımefendi, Türk ırkçılığı ve Kürt ırkçılığı diye eşitledi, MHP'yle BDP'yi eşitledi, bunlar çok yaygın söylemler. Bunları çok fazla kişi söylüyor. Kürtlerim milliyetçilikleri, aşırılıkları çok konuşuluyor. Bunlar çok yaygın, sosyalistler arasında da var. İslamcılar arasında da var. Tok açın halinden anlamaz. Ne diyoruz sosyalistler diyor ki "bırakın milliyetçiliği, enternasyonalist olalım, emperyalistlerle işbirliği yapıyorsunuz" diyorlar. Müslümanlar da diyorlar ki "ya kardeşim biz ümmetiz, bırakın bu millet hikayelerini" filan. Fakat şöyle bir ulus gerçekliği var, bir dil gerçekliği var, mesela hanımefendi dille konuşuyor.

Dinleyici 10: Ama ben Kürdüm ama Kürtçü değilim.

Dinleyici 12: Kürtçü değilsiniz, ama zaten Türkçe konuşuyorsunuz. Bu aslında objektif olarak Türkçülük. Bu objektif olarak Kürtlere yapılan, sizin halis niyetinizden en ufak bir şüphem yok. Bu gerçekten objektif olarak Kürt düşmanlığı oluyor. Kürtlerin üzerinde özellikle bu sömürü, zulmü sürdüren en azından bir yüzyıllık düzen var. Ve ne yazık ki bölgedeki uluslar Türk, Arap, Fars vs. burada doğrudan yaşayanlar egemenlerin diliyle konuşuyor. Bir İranlı Farsla bir konuşmamızda demişti ki "bizim Kürdümüz en mutlu Kürt." Suriye'de bir solcuyla bir sohbetim olmuştu "kardeşim biz emperyalizme karşı netiz" filan gibi laflar. Herkes Kürt meselesi olunca böyle deyiveriyor ama. Bir sosyalist arkadaş dedi ki geçen "biz gittik" dedi "arkadaşlar Lazca konuşuyor, sürekli Lazca filan dinliyorlardı, dedik ki ya bu kadar da milliyetçi olunmaz, yani sürekli Lazca dinliyor konuşuyor." Bu mealde bir şeyler. Şimdi biz 24 saat Türkçe konuşuyoruz, Türkçe dinliyoruz, Türkçe yaşıyoruz, bizimkisi milliyetçilik olmuyor, bu nötr bir şey. Ulusüstü bir şey, evrensel bir şey. Ama Kürdün farklı oluyor.

Tuksal: Tamam toparlayalım. Şu an 15 dakika kaldı vaktimiz, toparlayalım. Yani arkadaşlar bakın o kadar çok farklı farklı yerlerde duruyoruz ki yani böyle bir ortak platformda olsak bile. Bence burada savunma üretmek yerine, bana da arkadaşımız bir suçlama yöneltti, ben kendimi savunmayacağım, ben onun suçlaması üzerine düşüneceğim. Çünkü insanın bir sürü kör noktamız var kendimize karşı, bence bu suçlamaları ve eleştirileri bir fırsat olarak görüp düşünelim. Buyurun.

Dinleyici 13: İsmim Beytullah, Sakarya'dan geliyorum. Kısa bir şey söyleyeceğim. Birincisi başörtüsü meselesi üzerine olacak, AK Parti'nin başörtüsü meselesini zamanla çözeceği söyleniyor, bu bir yalan. İkincisi AK Partinin bu konuda hiçbir şey söylemediği söyleniyor, bu da yalan. Başbakanın gerek politikacıların, milletvekilinin bu meseleyi nasıl dillerine doladıklarını biliyoruz. İki seçim önce Bülent Arınç'ın bunu namus meselesi olarak baktığını da biliyoruz. Sizin bunu en yetkili ağızlardan söylemiş olmanız kamuoyu için bir mesajdır. Bugüne kadar başörtüsü meselesini tepe tepe kullandılar ve bu mazlumiyetin simgesi olan bir şeyi maalesef galiplerin, mütegalipilerin simgesi haline dönüştürdüler. Biz yedi yıldır başörtüsü eylemleri düzenliyoruz yedi yıldır, on ilde her hafta. Bir kere bu sorunun muhatabı olarak son yıllarda yasakçıları maalesef görmedik, kendi içimizdeki kişilerle mücadeleye başladık, bu başörtüsü yoksa oy da yok kampanyası bunu gösterdi. Bu noktada başörtüsü meselesinin gerçekten üzerine düşünülmesi gerektiği kanaatindeyim. Ve bunun ak partinin tekelindeymiş gibi algılanması da kesinlikle yanlış. İkinci olarak Kürt meselesiyle ilgili olarak söyleyeyim. Ben Kürt değilim, Türk olduğumu da Kürtlerle karşılaştıktan sonra anladım, daha önce kafamda böyle bir şey yoktu. Bu neden böyle, ben Türkçe konuştum, Türkçe öğrendim, okullar Türkçe öğretiyor. Ama benimle aynı üniversiteye gelmiş arkadaşlar yabancı dil olarak Türkçe'yi öğrenmişler, dezavantajlı pozisyonlarıyla benimle aynı gelip benimle eşitlenmişler. O eşitlik mi, bana kalırsa değil, çünkü o geri gelen bir yerden buraya yetişmiş. Şimdi böyle bir ortamda, Kürtlerin en temel haklarını istemesinin milliyetçilik olduğu kanaatinde değilim. Devlet kurma hakkından, ana dilde eğitim hakkına, yani bir çok hakka kadar her şeyi aldıktan sonra, yani temel haklarını aldıktan sonra oturup da "hayır bütün dünya Kürt'tür" derse, o zaman Kürt milliyetçiliğini tartışalım. Ama herhalde bunun için şu an böyle bir zemin de yok.

Tuksal: Teşekkür ediyoruz. Şimdi ben artık konuşmacılarımıza söz vermek istiyorum. Metin Bey'den başlayalım.

Metin Kayaoğlu: Zaman diktatörlüğü bana işliyor.

Tuksal: Bu kadar alıngan olmayın lütfen, on dakikamız var.

Kayaoğlu: Mağduriyet havası yaratmak istemiyorum şaka yaptım sadece. Öncelikle arkadaşlar emek ve adalet mücadelesi başlığı altında bir salondayız biz ve çok basit, çok temel, çok naif bir sorunu tartışmak durumunda kalmak insanı yoruyor. Türkler ve Kürtler, MHP'yle BDP eşittir demek, arkadaşım gerçekten adalet duygunuzdan şüphe ettiriyor beni. Çünkü çok basit, eşit olmayanlara eşit davranmak en büyük adaletsizliktir. ... Kemalist

diktatörlüğe, Kemalizme düşmansınız genel olarak. İşte Kemalizme düşmanlığı, Kemalizmle mücadele etmeyi ve geriletmeyi filen gerçekleştiren bir özne var karşınızda. Hadi bakalım, kendi derdiniz dışında bir dert, başörtünüz var, başka öncelikleriniz olabilir, başka bir ezilen, bir derdiyle ilgili olarak ortak düşmana karşı mücadele etmiş. Ezilen ezilenin kurdudur. Hani Hobbes insan insanın kurdudur demiş ama, hayır. Her ezilen ezilenin kurdudur. Her ezilen, diğer ezilen bölüğünü ezenden malzeme olarak eleştirmeye kalkar. Bundan uzak durmamız lazım. Diğer husus, Zeki Hoca şakayla söyledi, ben de hoşgörünüze sığınarak aynı samimiyetle söylüyorum, Zeki Hoca reformizmiyle benim devrimciliğimi eleştirdi.

Kılıçaslan: Seni değil, genel olarak Türkiye tarihindeki bir genel durumu kastederek konuştum.

Tuksal: Yapamaz mı?

Kayaoğlu: Elbette yapabilir ama ben de karşı çıkarım. Birtakım maddi verilerle karşı çıkarım ve güçlüyüm diye düşünüyorum. Hep şunu yaşarım genellikle Zeki Hoca gibi sosyalist insanlarla karşılaştığımda, ya bu galiba genç gibi düşünüyor, zamanla kanı durulur ve akli başına erer. Şimdi arkadaşlar, bir Avrupa uygarlığı var biliyorsunuz, Avrupa uygarlığına bizim o öğleden önce reddettiğimiz sosyalist kültürümüz emeğin Avrupa'sı diyerek sahip çıkar. Arkadaşlar biz reddediyoruz. Avrupalı işçinin aldığı protein miktarı yüz grama çıkıyorsa, daha önce 19. yüzyılda çok berbat koşullarda çalışırken şimdi kapitalizm koşullarında yılda iki ay tatil yapıyorsa, biz bununla ilgilenmiyoruz. Bu mu bizim derdimiz? Avrupa işte iki gün sonra sosyal refah kapitalizminden sonra Avrupalı işçiler, namerde muhtaç hale gelmeye başlıyorlar. Dolayısıyla solun, devrimci çözüm ve ezilenlerin iktidara gelmesi. Ama her şey çözülüyor mu? Hayır zinhar. Ezilenler binlerce yıldır iktidara geldiler. Salt son yüzyılın bizim sosyalist deneyimleri kastetmiyorum. Karmatiler 150 yıl, Zenc hareketi 20 yıl, Hasan Sabbah hareketi 150 yıl iktidar, yozlaşma. Aynen bizim geçen yüzyıldaki sosyalizm hareketi gibi. Yozlaşmalar. Yozlaşacaklar, biz gene yeneceğiz ezenleri, gene iktidara geleceğiz, bu mücadele ilelebet komünizme kadar gidecek. Ek olarak da Zeki Kılıçaslan, eski komünistlere dair bir şey söyledi, 70lerde solun en büyük derdi CHP'den kopmaktı.

Tuksal: Bunu da söyleyeceksiniz ama cevap verecek vakit olmayacak. Herkesin söyleyemediği içinde kaldığı bir şeyler oldu. Lütfen bunu da siz içinizde tutun, dışarıda konuşalım.

Kayaoğlu: Cümlemi bitireceğim. 70'li yıllarda CHP'ye oy vermeyen devrimciler vardı.

Tuksal: Arkadaşlar gerçekten kusura bakmayın yani burada oturanların sizden bir farkı yok, ama sorular geldi ve bunlara cevap vermemiz lazım ve süre de bitti ne yapalım? Çok kısa lütfen.

Kılıçaslan: Çok özel konulara girildi. Ben aslında HAS Parti'den filan bahsetmek istemiyorum. Ama soru geldi buradan çok. Şunu söyleyeceğim, ak partiyle daha sonra has partiyi oluşturan kadro arasındaki temel kırılma noktası 28 Şubat ve onun dayatmaları ve o süreçte liberalizmin Türkiye'ye girişinden sonraki oluşmuş yol ayırımından kaynağını alan bir şeydir. Bir kesim emperyalist- kapitalist sisteme ve onun dayatmalarına teslim olmuştur ve hükümet olmasına izin verilmiştir, yol açılmıştır. Diğer kesim hala buna direniyor. Direnişinin ne kadar tutarlı ve devrimci olup, olmayacağını ise mücadele ve tarih belirleyecektir. Ama kopuş odur. Bu kopuşta o kesim tarafını belirlemiştir. Bu kesim isteseydi orada olabilirdi ama hayır demiştir. Temel kopma odur, yoksa sen daha dindarsın, ben daha dindarım tartışması değildir. Anıtkabir meselesine gelince, siyasette algılardır esas olan. Şimdi şöyle, bu partinin en çok dediği şey şu, % 58, % 42 gerilimi için söyleyeyim. Bu gerilimde taraf değiliz. Oy vermişizdir bir tarafta ama bizim kimlikler anlamında herkese seslenmemiz lazım, halbuki o bölen bir şey. Böyle bir gelenek oluşmuş, parti kurunca Anıtkabir'e gidiyorsunuz. Gitmediğiniz zaman sizin siyasal kimliğinizin algısı tamamen bunun üzerine kurulu. Bu hiçbir ileri çözümü kolaylaştırılmaz. Kaldı ki sonuç olarak orada sizin yüklediğiniz anlamda değil, sonuç olarak bu ülkenin bir kurucu başkanı olarak bir saygı görmeyi hak ediyor diye düşünüyorum. Fikirleri ve yaptıklarının onaylanıp onaylanmaması ayrı bir şey. Öbür meselede devrimcilik meselesinde sadece şunu söyleyeyim, ben devrimciyim arkadaşlar. Bu sistemin değişmesini istiyorum, sadece şunu söylüyorum, iknaya dayanan bir sistem ancak halkın ilgisi, örgütlemesi ve bilinçlendiği oranda yıkılabilir. Bu anlamıyla bir manevra savaşı değil, bir siper savaşı gerekiyor. Yoksa hedefler konusunda devrimci olduğumdan kuşku yok.

Tuksal: Bir de İhsan Bey'e söz verelim ondan sonra kapatalım.

İhsan Eliaçık: Ben de kısaca, birçok soru soruldu ama şöyle toparlayarak son cümle olsun benim adıma. Şimdi emek ve adalet platformu gelecekte nice fikirleri bağrından çıkabilir bir dinamizme sahip olduğunu, böylesine bağımsız bir yerde durduğunu, bu öğleden sonraki tartışmalarda da görmüş olmalısınız. Bu bir dinamizmdir. Ben bundan çok ümitliyim. Bunu bir yere çekmeye çalışmamak gerekir. Böyle bir dinamizmin birbirine yöneltilen suçlamalar üzerinde düşünüp oradan yeni yeni fikirler çıkarmanın ne derece önemli olduğunu zaman içinde anlayacağız. Ben emek ve adalet platformunun ilan ettiği çerçeve içinden bakacak olursak, şöyle bir yerde durduğunu düşünüyorum. Kişisel olarak ben Müslüman, Sünni bir kültür içinde büyüdüm. Türk kökenli, Kürtçe çok kelime bilmeyen bir kişi

olarak ve erkek sıfatıyla söylüyorum, Emek ve Adalet Platformu'nun diyalektiği de bunu gerektiriyor: Devlete karşı insanın, Sünni'ye karşı Alevi'nin, Türk'e karşı Kürt'ün, müslümana karşı gayrimüslimin, erkeğe karşı kadının yanında yer almalıdır. Bu söylediğim sıfatlardan ve kimliklerden dolayı değildir. Ben bunu Müslüman, Türk, Sünni, erkek sıfatıyla söylüyorum. Bazen değişim geçirmek ve ilerlemek için kartal gibi kendi tırnaklarımızı kendimizi sökebilmesi gerekiyor. Kendi gagalarımızın kendisini kırabilmesi gerekiyor. Kartal bunu yaptığı zaman yenilenebilir ve yoluna devam edebilmiştir. Bizim de bu hususta biraz onu örnek almamız gerekiyor. Aynı zamanda bütün bu Türkiye'nin klasik karın ağrıları ve çelişkilerinde daima ezilenden ve mağdur olandan yana durmamız gerektiği gibi, örgütlülüğe karşı da örgütsüzün yanında yer almamız gerekiyor. Mesela Kürtler adına ortaya çıkan Kürt davasını savunduğunu söyleyip örgüt ve hiyerarşi oluşturup yeni bir Kürt egemeni oluşturan bir kesime karşı sokaktaki, köydeki yapayalnız kürdün yanında yer almamız gerekiyor. Bu dinamizm gerektirir, nerede bir örgütlenme, nerede bir oluşum, nerede bir hiyerarşi oluşursa, ezen ezilen ve emek ve adalet diyalektiği anında dinamik olarak değişir, ona göre de bizim bu değişimi sürekli takip etmemiz gerekiyor.

Tuksal: Evet arkadaşlar gördüğümüz gibi burası Emek ve Adalet Platformu ama birbirimizden farklı görüşlerimiz var, farklı duruşlarımız var, fakat yani ben kişisel olarak savunma reflekslerimizin çok güçlü olduğunu ve zaman zaman karşıımızdakini anlamayı güçleştirdiğini düşünüyorum. O yüzden buradan bütün eleştiriler üzerine düşünme niyetiyle ayrılalım inşallah. Konuşa konuşa bir yerlere varacağız. Ben de iknanın çok etkili ve önemli bir yol olduğunu düşünüyorum. Bu saate kadar burada bizleri dinlediğiniz ve görüşlerinizi paylaştığınız için, birliktelik duygusu çok güzel bir duygu, bu duyguyu yaşamamıza fırsat verdiğiniz için, çok teşekkür ediyorum.

Emek ve Adalet Platformu Amaç ve İlkeler

I. AMAÇ

Emek ve Adalet Platformu sermayenin emeği sömürmesinin de bir zulüm olduğu gerçeğini atlamadan her türlü haksızlık ve zulme karşı toplumsal adalet mücadelesine katkı sunmayı amaçlar.

Emek ve Adalet'in özgünlüğü, bu amaç için gayret gösteren fakat birbirleri ile mesafeli biçimde mücadele eden gruplar arasındaki diyaloğsuzluğu fikri ve eylemsel bir ortak zeminde aşmayı, böylelikle Türkiye siyasetinde yeni bir damarın yaratılmasına katkı sunmayı hedeflemesidir. Başka bir deyişle Emek ve Adalet ülkemizde bugüne kadar insanları köleleştiren sistemlere karşı farklı değer, inanç ve felsefelere dayanarak mücadele edenlerin birlikte tartışıp eyleyebilecekleri bir zemin inşa etmeyi hedefler. Ülkemizdeki siyasi akımların tek birine sığınmadan ve seçkinciliğe düşmeden Türkiye halkının tümüne konuşmayı hedefleyen köktenci bir toplumsal adaletçi söylem ve siyaset arayışındadır.

Emek ve Adalet bu doğrultuda sosyalistler ve İslamcılar arasındaki ötekileştirmeyi kırarak bir fikri ve eylemsel damarın yaratılmasına katkı sunmayı başlıca faaliyet alanlarından biri olarak kabul eder. Dini ve seküler merkezli toplumsal adalet arayışlarının ortak bir söylem ve eylem oluşturabilme ihtimalinin sadece ülkemiz ve bölgemiz için değil, tüm dünya mazlumlarının hak ve adalet arayışları için bir anlam taşıyacağını öngörür.

II. İLKELER

1. Emek ve Adalet Platformu emek meselesini merkezine koyar.

- Çünkü emek ve sermaye çelişkisinin önemli bir belirleyici güç olduğu modern toplumda, sermaye eleştirisi yapmamak, sermayenin karşısında emeğin yanında durmamak çok sinsi ve hegemonik bir düzen olan kapitalizmin hakimiyeti ile uzlaşmak anlamına gelir. Kapitalizm ile uzlaşmak onun yarattığı eşitsiz toplum, toplumun çoğunluğunu oluşturan emekçilerin sömürüsü ve sermaye tarafından kötüleştirilmesi, doğa sömürüsü, tüketim kültürü, metalaşma, bireyci/rekabetçi kültür ve emperyalizm ile de uzlaşmayı getirir.